DİJİTAL KÜTÜPHANE KANALI

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

https://rantey.org

Yedek ve Duyuru Kanallarımız
Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

• Telegram: https://t.me/birkitapbir

• WhatsApp Kanalımız : https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4IvMoc0Y

SON EMEL

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİYLE

MEHMET RAUF

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Aman Yarabbi, Köprü, Köprü... Bunu şimdi birdenbire ne kadar, ne kadar sevdi. O üzerinden binlerce defa geçmiş olduğu yer; bu serilmiş, ölmüş hayatıyla, elini kaldırmanın bile acı verdiği şu haliyle orası; şimdi erişilmez bir saadet gibi uzak, imkânsız ve temas edilemez geliyordu.

"*Son Emel*'deki hikâyelerde Mehmet Rauf edebiyatının önde gelen unsurlarından kadın ve aşk hemen göze çarpar. Kadınlar ve erkekler arasındaki sohbetler, bu sohbetlerin kadınlar, aşk, cinsellik ve evlilik üzerinde dönmesi de onun edebiyatında çok rastladığımız unsurlardandır. Özellikle bu kitapta Mehmet Rauf, son emeline doğru koşan bireylerin ruh hallerini anlatmak için senfoniye benzeyen bir yapı oluşturmuştur."

Seval Şahin

#edebiyatımızınmirası #servetifünun #gençlik #köprü #aldatma #evlilik

ISBN 978-975-07-5748-8

25 00 TL

can

canyayinlari.com | f | canyayinlari

öykü

9 789750 757488

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Can Miras

Son Emel, Mehmet Rauf

© 2022, Can Sanat Yayınları A.Ş.
Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Kanaat Kütüphanesi, 1329
Can Yayınları'nda 1. basım: Haziran 2022, İstanbul
Bu kitabın 1. baskısı 2000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Mustafa Çevikdoğan
Editör: Şule Ayva
Düzelti: Melis Oflas
Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Sanat yönetmeni: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)
Kapak tasarımı: Diyaddin Sevindik / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Baskı ve cilt: Türkmenler Matbaacılık Reklam San. ve Tic. Ltd. Şti.
Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad. No: 16-18
Topkapı, İstanbul
Sertifika No: 43087

ISBN 978-975-07-5748-8

CAN SANAT YAYINLARI
YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.
Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25, Sarıyer / İstanbul
Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33
canyayinlari.com
yayinevi@canyayinlari.com
Sertifika No: 43514

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

MEHMET RAUF

SON EMEL

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİYLE

Günümüz Türkçesine uyarlayan

Seval Şahin

ÖYKÜ

can

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Mehmet Rauf'un Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Eylül, 2019
Eylül (Günümüz Türkçesiyle), 2019
İhtizar, 2020
İhtizar (Günümüz Türkçesiyle), 2020
Âşıkane, 2020
Âşıkane (Günümüz Türkçesiyle), 2020
Karanfil ve Yasemin, 2021
Karanfil ve Yasemin (Günümüz Türkçesiyle), 2021
Serap, 2021
Son Emel, 2022

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

MEHMET RAUF, 27 Ağustos 1875'te İstanbul'da doğdu. Balat Mahalle Mektebi'ni bitirdikten sonra sırayla Eyüp Rüştiyesi, Soğukçeşme Rüştiyesi ve Bahriye Mektebi'nde okudu. Daha sonra memuriyete atıldı. İlk öyküsü 16 yaşındayken Halid Ziya'nın İzmir'de çıkardığı *Hizmet* gazetesinde yayımlandı. Erken yaşlarda kendini gösteren tiyatro ve edebiyat meraklı, memuriyet yıllarında Servet-i Fünun çevresine girmesini sağladı. Tevfik Fikret'in halası Ayşe Sermet Hanım'la evlenip Fikret'in Rumelihisarı'ndaki yalısında yaşamaya başladı. Daha sonra Halid Ziya'yla sıkı bir dostluk kurdu. Büyükada'da bir kadına âşık oldu ve aşkına karşılık bulamayınca intihara kalkıştı. Hüseyin Cahid ve Halid Ziya son anda yetişerek hayatta kalmasını sağladılar. Meşrutiyet'in ilanından sonra tekrar yazmaya başladı. *Eylül* romanıyla edebiyatımızda önemli bir yer tutan Mehmet Rauf, diğer eserlerinde de aşk maceralarını konu edinmiştir. Mehmet Rauf 1926'da felç geçirdi, 1931'de İstanbul'da öldü.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

İçindekiler

Önsöz 11
Son Emel 13
Aşk Buhranları 19
Telafi 29
Gençlik Sırrı 37
Nafile 41
Camın Arkasında 47
Küçük Muallim 51
Ana Kız 61
Sappho 67
Carmen 81
Kirli Yadigâr 91
Şemsiyenin Altında 103
Necmi 115
Pera Palace'ta 127
İntihar Eden Birine Dair... 143
Zevk İçinde 147

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Önsöz

Son Emel, Mehmet Rauf'un 1913'te yayımlanan üçüncü hikâye kitabıdır. Kitapta yer alan "İntihar Eden Birine Dair" hikâyesi dışındakilerin hepsi yazarın 1890'lı yılların sonunda yazdığı eserlerdir. 15 hikâyeden meydana gelen kitapta "Nafile" adlı hikâye Catulle Mendès'ten çevrilmiştir. "Sappho" ve "Carmen" isimli hikâyelerde ise anlatıcı kahramanın yaşadıkları ve okudukları kendi okuma ve yaşam tecrübesiyle birleştirilmiştir. Diğer hikâyelerde Mehmet Rauf, Servet-i Fünun döneminin bolca kullandığı verem, intihar, yoksulluk, kavuşamayan sevgililer unsurlarına başvurmuş, anlatmaktan yorulmadığı aldatan kadın kahramana da yer vermiştir. Dönem edebiyatının üzerinde düşünmeye başladığı düşmüş kadın kahraman ve bu kahramana acıma da bu kitapta yer yer karşımıza çıkmaktadır.

Daha önceki hikâye kitapları *İhtizar* ve *Âşıkane*'de olduğu gibi *Son Emel*'de de Mehmet Rauf, belirli bir ruh halini, duygu durumunu kitabına başlık olarak seçer. İlk hikâye kitabı *İhtizar*, can çekişen, acı çeken bireylerin; *Âşıkane* kadın ve erkek arasındaki fiziksel ve duygusal ilişkinin hikâyelerinin eseriyken *Son Emel*, bir şeyin sonuna gelmiş bireylerin hayattan son isteklerini anlatan hikâyeleri bir araya getirir.

Son Emel'deki hikâyelerde Mehmet Rauf edebiyatının önde gelen unsurlarından kadın ve aşk hemen göze çarpar. Kadınlar ve erkekler arasındaki sohbetler, bu sohbetlerin kadınlar, aşk, cinsellik ve evlilik üzerinde dönmesi de onun edebiyatında çok rastladığımız unsurlardandır. Özellikle bu kitapta Mehmet Rauf, son emeline doğru koşan bireylerin ruh hallerini anlatmak için senfoniye benzeyen bir yapı oluşturmuştur. Bunun için sık

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

sık cümlelerin bitmeden kesildiği, anlamın birinden diğerine bu şekilde atlayışlar yaratıldığı bir cümle yapısıyla karşılaşıyoruz. Uzun cümlelerin ki'li cümlelerle desteklendiğini, ardı ardına ki'li yan cümleciklerle büyüyen bir imgenin her ki'li cümle ve bu cümlelerde sıklıkla geçen "bütün" kelimeleriyle anlatıma ritmik bir unsur kazandırıldığını görüyoruz. *Son Emel*, bu şekilde anlatımı müzikal bir forma dönüştürüyor. Bu sebeple kitabın tamamına baktığımızda zaman zaman ki'li zaman zaman kesik kesik ifadelerle oluşan cümlelerle zaman zaman da özellikle bu kitabın tamamına yayılmış "bütün" kelimesinin kazandığı anlamlarla hikâyelerdeki bireylerin ruh hallerinin yansıtıldığı, benzer ruh hallerindeki bireylerin hikâyeleri için benzer cümle yapılarının ve ifadelerinin kullanıldığını fark ediyoruz. Böylece "bütün" bu hikâyeler bir araya gelerek bir senfoniyi, "son emel"in müzikal bir anlatısını mümkün kılıyor.

Son Emel yayına hazırlanırken 1913'te yayımlanmış baskısı esas alındı.[1] Eseri, öğrencilerim Emir Özkan, Hilâl Aytaç, Işıl Baran, Münevver Sağlam, Neslihan Su Aydın ve Özge Say'la birlikte Arap harflerinden Latin harflerine aktardık. Kitabı yazarın üslubuna sadık kalarak ben günümüz Türkçesine çevirdim. Metinde geçen yabancı dildeki sözcüklerin yazımında orijinal dildeki halleri kullanıldı. Zaman ve para hesapları, mekânlar, nesneler, kavramlar her sayfanın altında dipnotlarla açıklandı, dönem görsellerine yer verildi. Rumi takvime göre verilen tarihlerin yanına parantez içinde miladi takvime göre karşılıkları eklendi.

Elinizdeki kitap, Mehmet Rauf'un hikâyelerinin tamamını yayımlama girişimimizin üçüncü cildi. Bu kitabın hazırlanması ve yazarın hikâye külliyatının tamamlanması konusundaki yardımları için Mustafa Çevikdoğan'a çok teşekkürler. Her bir cildin hem edebiyat tarihimize hem de Mehmet Rauf edebiyatına yeni bir sayfa aralaması dileğiyle...

Seval Şahin
Eylül 2021

1. Mehmet Rauf'un hikâyelerinden bir seçki için bkz. *Mehmed Rauf, Seçme Hikâyeler*, Rahim Tarım (yay. haz.), Özgür Yayınları, İstanbul, 2007. *Son Emel*'in daha önce yapılmış bir çevirisi için bkz. Mehmed Rauf, *Son Emel*, Elif Tambulut (yay. haz.), Mühür Kitaplığı, İstanbul, 2017.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

SON EMEL

"Veremim!"

Bunu her gün tekrar ediyordu. Etrafında yavaş yavaş çürüyüp birdenbire devrilen binlerce misallerle anlamıştı ki yakında kendisi de ölecekti. Bunu tebessümlerle, şakalarla daima söylüyordu; fakat bütün bunlara rağmen, zaten iyice araştırmış olduğu bu hastalığın kendinde mevcut olan her türlü alametlerine, hekimlerin artık tereddütle karışık baş sallamalarına, akrabasının telaş dolu bir özenle başlayıp günler, haftalar geçtikçe acı bir kabullenişe inen meraklarına, nihayet bütün gördüğü, bütün hissettiği, en hafif renklerine kadar kaçırmadığı bütün şu hallere rağmen öleceğine inanmıyor, inanamıyordu.

"Veremim!"

Bu bir süs gibi, gülümseyen ağzında gezdirdiği manasız, izsiz, uzak gördüğü bir şey gibi ilgisizce tekrar ettiği bir sözdü; ölümün, kefenleri, tabutları, mezarlarıyla gelen, bizi sevdiklerimizden, güzel şeylerden söküp ayırarak götüren ölümün çirkin heykeli henüz kendisine görünmemiş, henüz alnını soğuk terlerle ıslatmamış, vücudunu donuk titreyişlerle titretmemişti. Ve hastalık şikâyetleriyle geçirdiği günler, eve kapanıp kaldığından, artık her şeyden bıktığından, bu kapalı hayattan bunaldığından uzun uzun feryatlar ettiği günler, birisi biraz

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

kalbinin yolunu bulup dertleşse bütün bunların adi birer laf gibi söylenildiği, hekimlerin artık kendisinden gizli olmak üzere söyledikleri, "Nafile... Beş-on gün daha... Hem kim bilir... Çok yazık!" gibi sözleri gerçekten sezmediği anlaşılırdı; hatta etrafındakilerin endişelerine karşı acırcasına alayları bile vardı.

"Sıcaklar bir kere gelse..." diye ümit edercesine baş sallayışları vardı ki durumun ciddiyetini bilen, onun gibi hayallere, boş ümitlere kapılmayıp can çekişmesinin feryadını bugün yarın işitmekten korkan akrabasının yüreklerini sızlatırdı.

"Yalnız bir ihmal... Kansızlık... Mide kötü, hazım yok... Bir nezle, geçmeyen, göğse inen bir nezle... İşte bu!" Genç çocuk hekimlere ta ilk görünüşünden beri ağızdan ağıza dolaşan bu sözlerden uzaklaşamıyordu. Bir şey vardı ki onu oyalıyordu: Hani ya nöbetli hasta uykularında, karışık rüyalar arasında, birdenbire ortaya çıkıp şeytani alevler saçan şekilleriyle bir zerreyken korkunç boyutlara ulaşıp sonra mesela yavaş yavaş ufalıp dağılıyorken tekrar yine dehşetli boyutlarda büyüyüp şişerek birbirine çarpan hayaller arasında hastanın bilincini ateşli hummalarla yorup bütün uykularını dolduran o sınırsız şeylerin, o korkuların savaşı denilecek rüyaların içinde bir zerrenin bir yerden fışkırıp o sonsuz, o heybetli hayalleri, o korkunç cisimleri ezerek, sonra büyüyerek, ateşler içinde semalara, dünyalara sığamayacak kadar büyüyerek korkunç şekiller aldığı gibi, bütün bu ölüm fikirlerinin altından bir şey, bir hayal, bir ümit çıkıp o dehşetli şekilleri altüst ederek onu yine avutuyordu.

Sıcaklar, evet, zavallı çocuk, sıcaklar bir gelse... Fakat işte sıcak odasında, hatta bazı güneşli, hatta bazı herkesin sokaklara uğradığı o güzel günlerde bile ağrılar o kadar merhametsiz, o kadar gaddar; nöbetler o inatçı, o kadar kahrediciydi ki saatlerce koltuklusunda derman-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

sız, ezilmiş, baygın kalır, isteklerini ancak daralan nefesinin acı veren gayretleriyle belirtirdi.

Artık son günlerin bütün zayıflığı gelmiş, onu yıkmış, harap etmiş, yüzünün kemikleri olanca çirkinliğiyle meydana çıkmış, bir çukura batmış yorgun gözler, karmakarışık uzamış saçlar, bütün çehresini kaplayan o acı, can yakan manalar onu sanki ağrıların iskeleti yapmıştı.

Evet, sıcaklar bir gelse... Lakin bu gece, bu ter denilemeyecek inatçı nem içinde, pençeleşe pençeleşe bitap ve harap kaldığı bu kâbuslar, ateşler o kadar şiddetliydi, ağrılar o kadar acı, o kadar dayanılmaz olmuştu, bütün uzuvlarını titreten sızılarla ciğerlerini sarsan öksürük o kadar inat etmişti ki artık bütün hayatından usanmış, bu kadar harap olmuşken kaybettiği gücünü bir daha nasıl telafi edeceğini düşündü ve mecalsiz, dermansız yattığı bu geçmez, müthiş, ateşli saatler zarfında işleyen, inatla durmadan işleyen hastalıklı muhakemeleriyle düşündü ve nihayet anladı ki artık bu mümkün değildi, artık ümitsiz bir hale gelmişti.

O zaman ilk defa olarak bütün ruhundan acı acı akseden iniltili bir sesle, "Eyvah!" etti. Ve o zaman ölümü düşündü; ömrümüzde bir kere düşündüğümüz, bir kere hissettiğimiz gibi, onu yalnız hakikaten karşımızda çirkin tırnaklı pençesiyle gördüğümüz zaman düşündüğümüz gibi düşündü ve sızlanarak, "Aman Yarabbi!" dedi. "Demek öleceğim ha!"

* * *

Öbür sabah.

Birdenbire elinden aynayı bırakarak başını çevirdi:

"Beni pencerenin yanına götürün anne!"

Seğirttiler. Bin çabayla sandalyesi pencerenin önüne sürüldü; yastıklar, minderler yerleştirildi. Başını dik tuta-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

madığından omzuna doğru sarkıtıp süzülmüş gözleriyle dışarı bakmaya başladı. Kalbinde, bütün varlığında ölüm olduğu halde, artık öleceğine katiyen emin bulunduğu halde bakıyordu.

Güneş, güneş, güneş... Baharın ansızın bir hayat kıpırtısıyla titreşerek bütün canlılara bir emel kokusu bahşettiği parlak, taze, neşeli bir gündü. Bütün gökyüzü masmavi bir renkle gülüp duruyordu. Her tarafta güneşin sarhoş dalgaları raks ediyor, her şeyde güneşli, zinde bir zevk titreşiyordu. Karşılarındaki evin bütün kış kapalı kalan artık baka baka usandığı o tozlu, siyah, kirli pencereleri açılmış, o karanlık derinliklere doğru süzülen ışıkla dalgalı bir nur akmış, orada burada gülüşlerle, cilvelerle titreşip oynaşarak toz zerrelerini bir altın değnek biçiminde şekillendiriyordu. Kafeslerin üzerini süpürge darbeleriyle süpüren bir kadın, hem şen şakrak türkü söylüyor hem de ara sıra belki içeride uyuyan çocuğuna "ee, ee" çekiyordu. Sokağın içinde, bitişiğin oğlu Muammer kapının önüne çıkmış, "Şekerci, şekerci!" diye bağırıyor, cami içinde oynayan çocukların haykırışmalarıyla, şamatalarıyla kıyamet kopuyor, etraf çınlıyordu. Ve uzaktan, ta aşağıdan bir uğultu; düzensiz, gürültülü, yüksekten dökülen bir şelalenin gök gürültüsünü andırır iniltisi gibi kaba bir uğultu; nihayet şehrin bütün şamatası tekdüze, belirsiz bir devamla gürlüyordu.

O zaman genç hasta düşündü ki burası Köprü[1] olmalıydı ve bu bir cuma günüydü; demek herkes gezmeye gidiyordu. Ve birdenbire Köprü gözünün önüne geldi:

Bu sayısız insanların iki taraftan akan coşkun seliyle, vapurların, ahalinin gürültüsüyle, yaz günlerine mahsus neşeyle güneşli, hayhuy dolu Köprü... Bu bahar güneşin-

1. Galata Köprüsü. (Y.N.)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

den bulaşan gezinti arzusuyla iki tarafın muhtelif caddelerinden, tramvaylardan, arabalarla koşuşan beygirlerden dökülüp gelen halk kümeleri... Gazeteciler, satıcılar, sucular, sepetlerinden bahar kokuları yayılan çiçekçiler, gezmeye çıkmış rengârenk şemsiyeli hanımlar, düdükleriyle, buharlarıyla çığlıklar koparan, giden, gelen, sallana sallana hıncahınç uzaklaşan vapurlar, denizin yüzeyini kaplamış kayık alayları, bütün bunların üzerinde güneşin yeşil tepelerine, gülümseyip duran ufuklarına dağınık, hafif, mahrem sisler serdiği boğazın renkli manzaraları... Tuzlu, latif bir rüzgâr... Her yerde bir gürültü, bir harıltı, bir çarpışma, bir üşüşme, bir heves, nihayet bir hayat!

Aman Yarabbi, Köprü, Köprü... Bunu şimdi birdenbire ne kadar, ne kadar sevdi. O üzerinden binlerce defa geçmiş olduğu yer; bu serilmiş, ölmüş hayatıyla, elini kaldırmanın bile acı verdiği şu haliyle orası; şimdi erişilmez bir saadet gibi uzak, imkânsız ve temas edilemez geliyordu.

Oh, oradan acaba bir kere, bir kerecik daha geçebilecek miydi? Oradan bir kere daha geçmek, bu durmaksızın akan insan seli arasına bir kere daha karışıp o nihayetsiz hayat zevkini duymak, bu kalabalığa gömülüp o sarhoş edici kokularda yüzerek, parça parça gelen tazeliklerle, bahar esintileriyle ciğerleri şişerek güneşin sıcak dokunuşları altında cesur, sarhoş, hayat dolu koşmak, yürümek... Ve sonra ağlamak, ölmek... Evet, hiç olmazsa orada ölmek, köprüde... Şimdi bunu istiyordu, yalnız bunu...

Mahmutpaşa, 1312 [1896/1897]

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

AŞK BUHRANLARI

Nevber'in geldiğini haber verdikleri zaman Lütfiye' nin sokağa çıkmak üzere hazırlığı tamam olmuş, hizmetçisinin düzenlemeye çalıştığı odasının karışıklığı içinde aynalı dolabın karşısında eldivenlerini giymekle meşguldü. Ve ağzında bir tebessüm, dudaklarında Nevber'in de gezinti için beraberce kayığa gelmesi hakkında bir teklif, onun kapıdan girmesini öyle bekledi. Fakat kapıdan her zamanki neşeli uçuşuyla girmeyip siyah çarşafının içinde, kalkmış peçesinin altında beyaz, bir ölü yüzü kadar soluk beyaz çehresiyle, sabit ve ağlamaklı bakan vahşi gözleriyle Nevber'de o kadar alışılmadık bir tavır, şemsiyesine dayanıp duruşunda öyle bir yaralanmışlık vardı ki üzerine koşarak, "Ne oldun, nen var Allah aşkına!" diye ellerini tuttu.

Nevber zorla tebessüm ederek susuyordu, Lütfiye sualini tekrar etti, çok merak eder göründü. Nevber gözünün ucuyla bir taraftan kutuları toplarken diğer taraftan yan gözle kendilerini teftişten uzak durmayan hizmetçiyi işaret etti ve Lütfiye'nin emriyle hizmetçi çıkıp da odada yalnız kaldıkları zaman şemsiyesini bir köşeye koyup gelen Lütfiye, Nevber'in mendilini yüzüne tutmuş, hıçkırdığını gördü.

"Allah aşkına nen var bakayım Nevberciğim, beni seversen söyle..." diye ayaklarının önüne diz çöktü. Bir

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

eliyle gözlerini açmaya uğraşıyor, diğeriyle öbür elini tutup sıkıyordu. Birdenbire korkarak, "Yoksa bey mi haber aldı?" diye soruyor, büyük bir facia, belki bir boşanma, bir büyük kepazelik tasavvur ediyordu. Ve kendisi böyle suallerle zorladıkça Nevber hıçkırıklarını yükselterek nihayet hüngür hüngür ağlamaya başladı.

"Mahvoldum, bittim, artık her şey bitti. Ah bilsen hemşireciğim, bir bilsen... Her şey hem bu sefer tamamen bitti," diye tekrar ediyordu. Hıçkırıkları sözlerinin kelimelerini ayırıyor, göğsünde fırtınalar inliyordu. Sonra son derece ümitsizce, "Ah, bırak ağlayayım, bırak ağlayayım, çünkü bilemezsin, öleceğim... Mutlak..." dedi.

O zaman Lütfiye zorlamanın bir faydası olmayacağını anlayarak elini çekti; sonra bütün bütün susmayı da uygun bulmayarak, "Lakin hiç olmazsa söylesene ne oldu? İnsanı meraktan öldürmek mi istiyorsun yoksa... Nedir canım, ne oldu bakalım? Bir kere anlat..." diye ısrar etti.

O zaman genç kadın bütün vücudunu aralıksız titremelerle sarsan hıçkırıklar içinde kırılan cümlelerle anlatmaya başladı lakin iki cümlede bir tekrar hikâyesini bırakıp yeniden şikâyetlere başlıyordu ve bu, anlattığının manasını bozuyordu. Bu; henüz yirmi beş yaşında, ince yüzlü, narin endamlı, hafif kumral saçlı bir tazeydi ve yanında Lütfiye, otuzuna yaklaşan bu kara gözlü dilber, beyaz teninin üstünde çekici bir alaylı ifadeyle resmedilmiş siyah kaşlarının altında hain bir edayla gülen parlak gözleriyle karşısında acıklı bir aşkın çırpınışlarıyla yanan genç kadına yarı merhametli, yarı alaycı bir bakışla bakıyordu.

Öteki hâlâ söyleniyordu:

"Ah bitti, artık bir daha görüşemeyeceğiz... Hem hiç, ebediyen, asla... Anlıyor musun, bugün son defaydı ve bunun hiçbir sebebi yok, hem hiç yok... Bilsen... Zaten onun beni istediğim kadar sevmediğini ben ta baştan

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

anlamıştım, o sade eğlenmek için yapıyordu... Ben ise budalalar gibi onu cidden sevdim... Ah, niçin yaptım Lütfiyeciğim, bu sersemliği niçin yaptım?"

Lütfiye, Nevber'in elini sıkarak, "Niçin, niçin?" diye tekrar ediyordu. "Hiç yoktan da böyle bir şey olmaz ya... Elbette ne kadar olsa bir sebebi olur, değil mi ya? Bunun sebebi ne olabilir?"

"Sebebi mi? Sade delilik... Ben onu sevmiyormuşum... Halbuki görüyorsun, o da görüyor ki onun için ölüyorum... Beni sevmiyorsun diye başımın etini yiyordu. Her görüşüşümüzde yalnız bundan şikâyet eder. Halbuki bunu ben nasıl ispat edebilirdim değil mi? İşte bütün rahatımı, her şeyimi kendisine feda ettim; bundan daha başka ne isteyebilirdi... Halbuki o, 'Beni sevsen!' diye inledikçe çıldıracağım geliyor, ne vakit mümkünse hemen her tehlikeyi göze alıp kendine koştuğumu anlamıyor, kâfi bulmuyor, istesem her gün kendini görebilirim zannediyor. 'Kim bilir daha ne düşündüklerin vardır!' diyor. Yemin ediyorum, elimden gelen fedakârlığı yapıyorum. O ise daima kırgın, daima, daima... Ah, insan bir kere birbirine darılmaya başladı mı artık her şey bitiyor... Bazı görüşmelerimiz devamlı dargınlıkla, hırıltıyla geçiyordu. O köşede şikâyetli şikâyetli durur, ben kalkıp yalvararak, 'Lakin senin için ölüyorum!' demeye utanırım... Sen benim yerimde olsaydın ne yapardın bilmem ki? Benim vaktim yokken alıkoymak ister, 'Sen de sevsen sen de beni alıkoymak isterdin!' der... Daha neler neler! Ah Lütfiyeciğim, iki aydır ne çektiğimi bir bilsen..."

Sustu. Gözleri şimdi artık kurumak isteyen yaşlarla bakıyordu. Lütfiye yarı gülümseyen bir merhametle bakıyor, bırakmadığı ellerini sıkıyordu. 'Lakin anlatsan, her şeyi kendisine söylesen daha iyi olmaz mı?' dedi; öteki başını sallayarak bunun mümkün olmadığını, onun söz anlamadığını anlatmak istiyordu.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

"Söz anlıyor mu?" dedi. "Ben mümkün değil dedikçe o kızıyor, ağzından, 'Ah, sen istesen, sen sevsen... Bütün bunları sen de istersin, sevmiyorsun, işte mesele orada...' İşte her zaman tekrar ettiği bir söz... Nihayet benden bazı günler arzusuna uyarak akşama kadar yanında kaldığımı kâfi görmeyerek bütün bir gece beraber ve yanında kalmaklığımı istemez mi? Kendi kendine bin türlü hesaplar kurarak bana akıl öğretişini bir görseydin... 'Bunu şöyle, şunu böyle yaparsın, pekâlâ olur...' diyor. Bilmiyor, düşünmüyor ki ben serbest değilim. Evvela bir kocam, sonra belanın en büyüğü bir de kaynanam var... Ve bu şartlarda görüşebildiğimiz kadar izni almak için ben neler çekiyorum... Bunu düşünmüyor... Ben, 'Olmaz, mümkün değil,' dedikçe görsen küplere biniyor... Nihayet bugün o kadar ısrar etti ki tahammül edemedim: 'Sen beni mahvetmek için uğraşıyorsun, sonra sokaklarda mı sürüneyim?' dedim. Vay efendim vay, ah birden ne kadar yabancı oluverdi görseydin... Sanki kırk yıllık bir düşmandı. İki saat evvel, kucak kucağayken ağzından nasıl kelimeler çıkarken, şimdi soğuk, hain, sanki canavar oldu, 'Şimdiye kadar rahatsız ettiğim için affedersiniz fakat mademki böyle, ne lüzumu var? Ben ise beni seviyorlar zannediyordum. Unutmuştum ki bu hanımların hepsi de böyledir. Fena ders olmadı...' gibi sözlerle, aklıma gelmiyor ki, bütün zehirli sözlerle kalktı gitti... Bense üzülmüş, mahvolmuş bir halde, 'Yok etme Nihat, vallahi billahi öyle değil. Sen bilmiyorsun ki bu olamaz. Ben de istemez miyim? Seninle şurada iki saatçik bulunabilmek için nasıl can attığımı görmüyor musun?' demek istiyordum... Fakat imkân mı var? Çenelerimi bıçak açmadı. O kadar vurulmuş gibi olmuştum ki... Ah, neler çektim, neler..."

Anlattıkça biraz sakinleşiyordu, artık sustu. Şimdi vücudu hâlâ süren hıçkırık kalıntılarıyla sallanarak, arkadaşına sordu:

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

"Ne dersin sen buna?"

Lütfiye şuh ve şen bir kahkahacıkla gülerek:

"Bütün çocukluk... Bir bardak suda bir fırtına derim... Hatta bardak bile değil, fincan bile değil de bir yüksük[1] suda bir fırtına derim... Doğrusunu istersen senin bu hareketini biraz çocukça bulduğumu da itiraf ederim... Lakin aşkın zevki böyle tartışmalar, böyle yırtılışlar, böyle çırpınışlardadır... Bunu anlamamak için insan bir çocuk olmalıdır... Bütün bu gözyaşları, bütün bu tartışmalar, mücadeleler, lakin bunlar olmasa aşk aşk olmaz, tatsız, zevksiz bir hastalık olurdu... Senin daha tecrüben olmadığı için belki pek o kadar bilemezsin ama eğer böyle elemler olmasa aşk birkaç gün içinde mahvolur, söner gider... Ah, sen bilsen aşk ne nazik, ne bitmeye meyyal bir hastacıktır... Sanki onun solmaya hazır tebessümleri böyle tartışmalarla, çarpıntılarla canlanır... Ve bence aşk, aşk olabilmek için böyle hep buhranlar lazımdır. Çünkü bunlar olmazsa, aşk iki günde en adi bir zevk mertebesine, biz ise, izzetinefsimizi o kadar hoş tutan sevilen mevkisinden en adi bir kadın derecesine ineriz... Anladın mı? Bu senin şikâyet ettiğin şeyler, aşkın nazları, niyazları, zevkidir ve bunlar olmasa en müstesna aşklar bile tatsız tuzsuz bir şey olur..."

Öteki, bu sözlerin haklılığını onaylamak isteyen bir tavırla, soluk soluk tebessüm ederek:

"Peki, kabul edeyim fakat bir daha görüşmeyeceğiz... Sana söyledim ya, bugün son defaydı..."

"Onu da kim söylemiş bakayım? Sen mi yoksa o mu? İkiniz de bu sevgiyle o kadar bağlısınız ki ikinizin sözü de dikkate alınamaz... İkiniz de birbirinizin kolları arasında o kadar saadet saniyeleriyle mest olup hazla

1. Dikiş dikilirken parmağın ucuna geçirilen, kesik bir koni biçiminde küçük zarf. (Y.N.)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

doldunuz ki bu haz ve sarhoşluk saniyelerini çabuk çabuk unutabilmek ikiniz için de mümkün olamayacaktır... Anlıyor musun gözüm? Bir aşk ne kadar güç başlarsa o kadar da güç bozulur... Buna da tecrübeme güvenle emin ol... Şimdi sana yemin edebilirim ki senin kalbini harap eden bütün bu elemler onun ruhuna da azap çektirmektedir... Eğer aklı varsa senin gibi bir incinin ele kolay kolay geçmeyeceğini takdir eder de kıymetini bilir... Ve şüphe yok ki şimdi evine gittiğin vakit, ondan, bildiğin yolla, yalvarıp yakaran bir mektup alacaksın ki bunda en muhabbetli kelimelerle affını dileyecektir..."

Nevber bu kelimelerle hayat buluvermiş gibi ateşli ve heyecanlı dinliyordu. "Ah, gerçek olsa, gerçek olsa..." diye söylendi.

"Elbette gerçek olacaktır... Bugün on senelik bir tecrübeyle sana söylerim ki aşkın bütün böyle buhranları olmasa ona artık aşk denilemez, iğrenç bir hayvanilik olur. Aşkın zevki ise böyle manasız acılarında, çocukça gözyaşlarında, en çok da çılgınlıklarındadır. Ve doğrusu hiçbirimiz, güzel vücutlarımızı, böyle kirli bir ilişkiye feda etmeye tenezzül etmeyiz değil mi? Sonra para için kendilerini satan en adi kadınlardan ne farkımız olur? Ama öyle değil mi ya kardeşim? Ve sonra, mesela eğer ben aldanıyorsam, Nihat aranızı düzeltmekte acele etmezse yani o kadar budalaysa sen de, 'Gönül seni sevmeyeni sevmede lezzet mi olur!' der, işin içinden çıkıverirsin Nevber, anladın mı? Ona gelince, o da bu fikirlerle ötekinin berikinin peşinde sürtsün dursun da aklı başına gelsin... Şimdi sen gel bakayım, o güzel gözlerini yıka, tuvaletini biraz düzelt de beraberce dereye kadar bir gidelim... Biraz hava al ve rica ederim, artık o ağlamış gözleri de bırak..."

Ve Nevber'in hâlâ acı gözyaşlarıyla ıslak çehresini

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

eliyle okşayarak, yavaşça peçesinin iğnelerini çıkardı ve çarşafın başlığının altından bir muhteşem taç gibi görünen güzel ve parlak kestane saçları eliyle tutup tebessümle devam etti:

"Seni terk etmek, öyle mi? Ne haddine... Bu emsalsiz ve tatlı saçları, bu latif ve parlak gözleri, bu müstesna vücudu başka kimde bulacak acaba... Böyle nimetlere her gün tesadüf edilir miymiş? Bu nasılsa bir kere ele geçmiş, böyle bir nimeti böyle bir çocukluk için terk edecek kadar budalaysa... Demek ki beyin meşhur olan zekâsına rağmen sana layık değilmiş..."

Bir taraftan söylüyor, diğer taraftan saçların bağa taraklarını çıkarıp hafif, okşayıcı hareketlerle saçları düzeltiyordu. Saçları düzelttikten sonra, yavaşçacık, eliyle Nevber'i *lave-mains*'e[1] doğru sevk etti ve musluğu açıp çocuğunu yıkayan bir nine[2] şefkatiyle:

"Şimdi gözlerini yıka biraz bakayım... Yıka da eski güzelliği yerine gelsin... Hem sen bilmiyorsun, varsayalım ölünceye kadar bu adamla kalsan bile onun kalbini zapt için yine sana gözlerin lazımdır ve bu güzelliği böyle budalalıklar için ağlayarak harap etmek ne kadar cinayettir..."

Nevber gayriihtiyari gibi fakat ümitsizliği biraz kaybolarak yüzünü ve gözlerini yıkadı, sonra Lütfiye'nin tuttuğu havluyla kurulayarak aynaya yaklaştı. On dakika evvelki ümitsiz ve gözü yaşlı âşığın yerine şimdi tek cazibe silahı olan güzelliğine özen gösteren bir kadın çıkmıştı. Hemen alışık bir kolaylıkla başını yapıp peçesini taktıktan sonra, köşedeki şemsiyesini alarak, "Haydi," dedi.

Ve iki genç hanım aşağı indiler, rıhtımda bekleyen

1. (Fr.) Oda içindeki lavabo. (Y.N.)

2. Rumcada nine "anne" anlamında da kullanılır. (Y.N.)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

iki çifte kayığa bindiler. Kayık Kanlıca'nın bu yalısından Göksu'ya doğru inerken ikisi de susuyorlardı; ikisi de düşüncelere dalmış gibiydiler. Kayık Anadoluhisarı'nı geçip derenin ağzına yaklaşırken, Küçüksu'dan dereye doğru gelmekte olan iki çifte ve gayet zarif bir maun sandalda tüllerin, dantellerin debdebeli gölgesinde ağırbaşlı ve kibirle oturan iki hanımefendi dikkatlerini çekti.

Lütfiye şuh bir gülücükle, "Oo," dedi, "ben demiyor muydum, mutlak bunda bir iş var... Acaba kimin için geliyorlar? Bunu nasıl anlasak ki..."

Nevber meraklı bir tavırla, "Kim bunlar?" diye sordu.

"Kim olacak canım, tanıyamadın mı? Bebekli Zehra ve Fitnat hanımefendiler..."

Kayık derenin içine girmiş, birinci köprüyü geçmek üzereydi. Birden Nevber heyecanla irkilerek, "Ay o..." dedi.

"Kim o?"

"Canım, işte Nihat... Ah, gördün mü haini, bak o keyif için dereye kadar gelmiş, sen ise neler söylüyordun."

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Hakikaten adi bir sandalda oturmuş zarif bir genç adam, sakin ve gamlı bir tavırla karşıdan gelmekteydi. Lütfiye hemen bu durgunluk ve hüznü fark ederek:

"Yok, bak bir kere haline de öyle şikâyet et... Baksana, yanından geçen bizim hanımefendilere bir bakış olsun attı mı? Buraya gelişine gelince, sen de geldin, kim bilir belki o da kendini avutmak için gelmiştir..."

Fakat sandal kayığa epeyce yaklaşmıştı. O zaman Nihat Bey, nasılsa baktığı kayıkta Nevber'in bulunduğunu fark edince birden o kadar bozuldu ve o kadar harap bir merhamet dilenen ifadeyle baktı ki Nevber, Lütfiye'nin iddialarına hak vermeye mecbur oldu.

Lütfiye şimdi başını çevirmiş, Nevber'e hitaben, "Gördün mü küçükhanım? Hakkım yok muymuş?" diyordu.

Ve bu kadın, aşk tecrübelerine dayanarak söylediği sözlerin doğru çıktığını gördüğünden dolayı, sevdiğinden ayrılmak korkusuyla gönlü kan ağlıyorken henüz sevildiğini ve artık ayrılmayacağını anladığı için son derece mesut olan Nevber kadar bahtiyardı.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

TELAFİ

Vapurdan çıkarken önümden giden iki hanımdan birini bütün ayrıntılarına varıncaya kadar o kadar itinalı bir şekilde süslenmiş gördüm ki hayran olmaktan kendimi alamadım. Görünüşünün bütününde öyle güzel bir ahenk vardı ki nefis bir incelik zevkinin tam bir örneği denilebilirdi. Kadınların hele en manasız şeylerinde, mesela şemsiyelerinin dalgalarında, çarşafların kıvrımlarında, harçların[1] şeklinde, eteği hafifçe kaldıran kolun bükülüşündeki zarafette, ökçelerin yürürken dem tutan topuk darbelerinde, nihayet bütün varlıklarında kanat çırpar gibi zarif bir salınımla önümden gidiyordu. Şüphesiz pek seçkin ve hayallerin ötesindeydi...

Gayrühtiyari birkaç seri adımla ilerledim ve gazinonun önünde birini bekliyormuşum gibi bir gözetleme noktası buldum; gelişini bekliyordum. Lakin aman Yarabbi, oydu... Evet, tanıyordum. Çocukluk arkadaşım, yakın akrabam, daha özel söyleyeyim: İlk nişanlım, beni umulmadık bir haksızlıkla çabucak unutup bütün vaatlerine "çocukluk" diyerek bir başkasıyla evlenmiş olan, benim hissiyatımı da kendininki kadar geçici ve çocukça sayarak bana bol bol teselli dualarını gönderen Nevber'di.

1. Elbiselere dikilen süsleyici veya tamamlayıcı malzeme. (Y.N.)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Büyükada'ya, şüphesiz bize geliyordu. Kime gelirse gelsin her halde uzun ayrılık yıllarının ince bir kabukla örtmüş olduğu aşk yaram birdenbire bir ani tahrişle, bu son gördüğü güzelliğin verdiği sinir titremeleriyle tekrar kanamaya başladı.

Bu hüzün ve keder içinde köşke çıktığım zaman anladım ki gerçekten bize gelmişlermiş... Ve rahat geçecek sandığım gecemin ıstıraplarıyla şimdiden acı çekmeye ve öfkelenmeye başladım.

* * *

Zira onu gerçekten sevmiştim.

Çünkü ta küçükten beri bizi akrabamız el ele vererek nişanlarlar, bin türlü şakayla çocukluğun meçhul bir utanç hissiyle kızarttığı yüzlerimizin ateşleriyle eğlenirlerdi. Hele büyükbabam... Nevber'in her bizde olduğu haftalar, beni bu şakayla o kadar sıkardı ki tarif edemem. Felcin kendisini mıhladığı koltuklusunda yalnız ve kederle dolu geçmeye mahkûm hayatında, bizi şakalaşma ve oynaşma vesilesi olarak görmeyi pek severdi. Benim ise, herkesten o kadar gizlediğim, icabında hatta inkâr ettiğim halde de emin olduğum bir şey varsa o da Nevber'in ne zaman bize geleceği lakırdısı olsa yüreğimin şiddetle hoplaması, sabahlara kadar sevincimden uyuyamayışım ve yolunu bin gözle bekleyişimdi... Ve geldiği zaman büyükbabamın hemen şakaya başlamasını bekler durur ve şakada ileri giderek bizi öpüştürmeye kalkmazsa üzülürdüm. Bununla birlikte alaya başlayınca ürkek, beceriksiz, mahcup kalmaktan başka bir halt da edemezdim. Şüphesiz Nevber, o benden daha cesurdu. Büyükbabam beni ürkütüp eğlenmek için onu bana kışkırttığı zamanlar iki pehlivan gibi ortada kalırdık fakat o daima gururlu ve cesur, ben utangaç ve miskin olmak üzere...

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

O zaman bütün hayatımın zevk ve şevki yalnız Nevber'in bizde geçirdiği günlerin bu saatleriydi. Ve nihayet o, iki küçük elleriyle başımı tutup benim çırpınmalarıma kulak asmayarak, büyükbabamın, "Öp bakayım, haydi, öp, öp..." diye teşvikine itaat ederek yanaklarımdan öptüğü zaman bütün aile efradı büyükbabamın kalın kahkahalarına katılırdı. Bazen bu kahkahanın yerini öfke alırdı. O zaman benim çekingenliğime kızarak, "Haydi oradan miskin pısırık sen de! Sen erkeksin, şuna da bak..." diye söylenirdi.

"Bunları birbirine vermeli..."

İşte büyükbabamın bu lakırdısı... Bu sözü nasıl kalbim çarparak beklerdim! Ve zaman geçtikçe bu çocukça his başka bir hararet almaya başlıyordu; ilkgençliğin çılgınlıkları arasında bütün hülyalarımın kavuştuğu peri yalnız oydu. Karalamaya başladığım beş-on şiirin saf ilhamı o kara gözlerin ruhumun derinliklerinde parlayan gülüşünün ışığıydı. O ise artık büyüdüğümü görerek daha az laubali, büyükbabamın gülümseten teşviklerine daha az itaatkâr olmaya başlamıştı. Fakat büyükbabam bizim büyüdüğümüzü fark etmiyormuş gibi şakalarında devam ettikçe artık o da benim gibi bir köşede kiraz gibi kızarmış bir halde kalmaya başlamıştı. Ve şimdi en mühim zevkim bu müşterek utangaçlıktı. Çünkü onun da artık işi bir şaka gibi ihmal edemediğini ve onun da kararsız ve mahcup kalıp artık işi ciddiye aldığını görüyordum.

Büyükbabam tekerlekli koltuklusuyla nereye gitse de bizim de burada olduğumuzu keşfetse yüksek sesle sanki kendisine zıddını iddia etmekteymişler gibi, "Yok, yok, Nevber bizim Şakir'indir!" dedikçe Nevber'in hakikaten kocası oldum zannederdim, o kadar mesut olurdum.

* * *

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Heyhat, her şey geçer! Ben yatılı bir mektebe girdim, büyükbabacığımın tekerlekli koltuklusu ortadan bir gün kayboluverdi; artık Nevber'i evvelki gibi sıklıkla göremeye başladım... Senede bir defa o da örtülü olarak çıkarken yahut girerken tesadüf edebiliyordum. Ve bunlar bütün emellerime daha başka, daha geniş hülya ufukları, daha başka, daha yüce bir mutluluk vermişti.

Nihayet bir gün birdenbire, mesut bir geleceğin en süslü rüyalarındayken haşin bir darbeyle Nevber'in gelin olduğunu duydum. Oh, bu mümkün değildi, bende bu kadar esaslı olan bu utançların onu bu kadar kayıtsız bırakması mümkün olamazdı! Fakat bütün şikâyetlerim sonuçsuz kaldı. Bunların hepsi çocuk oyunu gibi görülmüş olacaktı...

Hatta düğünde ben karamsar ve inleyerek dolaştıkça bütün o vaatlerin şahidi olmuş olanlar bile bir şey hatırlamadılar... Ah büyükbabacığım, bilsen senin yokluğunu ne acı acı anlıyordum! Sen olsaydın o bir zaman benim yüreğimi çarpıntılara uğratan o kalın sesceğizinle bu ihanete, bu ilgisizliğe itiraz ederdin ve bu uğursuz düğün mutlaka iptal olurdu çünkü sen buna müsaade edemezdin...

Gerek Nevber'in bu hissizliğine gerek herkesin bu unutkanlığına o kadar kırıldım ve gücendim ki, "Oh bu insanlar!" dedim. Zannederim ki hayattan aldığım ilk ve en acı yara buydu... Ve bu darbe bütün gençliğimi altüst etti, en yüksek bir hayal tabakasından en alçak bir şüphe tabakasına düştüm... İnsanlardan kaçtım, kötümser ve şüpheci oldum. Ve o esnada mektepten çıkmış olduğumdan ben de kadınlar âlemine düştüm fakat ilk muvaffakiyetlerimin bütün neşeleri arasında onu hatırladığım zamanlar pek köklenmiş bir yerinden kalbimde aşağılanmış bir aşkın damarlarının sızladığını hissederdim...

Bugün bu ayrıntıları ne kadar net hatırlıyordum. Ve

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

şimdi onu, birçok senelerden, gençliğin altın gibi parlak mutluluk emelleri peşinde boş yere yorularak geçmiş olan, hiçbir kanaat ruhu vermedikten başka birçok derin yaralarla yaralı böyle birçok acı senelerden sonra onu bütün mükemmel meziyetleri ve şüphesiz artmış güzelliğiyle bütün hayallerin kat kat üstünde bir güzellikle tekrar gördüğüm zaman eski muhabbetim o kadar kuvvetle hükümran olmaya başladı ki karşı koymak mümkün olmayacaktı...

Çoktan beri bu gece kadar rahatsız bir gecemi daha bilmiyorum. Bu yattığım aynı damın altında bir kadın, güzel, nefis, hatta muhteşem bir kadın vardı ki bana evlilik vaat etmiş, sonra gülerek bu vaadi bir çocukluk saymış ve daha sonra hoş kokulu vücuduyla başka bir emelin arzusunu coşturmuş, başka dudaklara saadet ve güzellik vermişti. Uyumak mümkün olmadı, bin türlü düşüncelerle onu haksız çıkararak şiddetli bir intikam arzusu hissediyordum. İhtimal bütün hayatım müddetince arayıp bulamamış olduğum aşk ve saadet kokusu bu karanfil dudaklardan saçılmaktaydı.

Erkenden çıktım, kırlarda dolaştım, denizde pek çok kaldım. Bir türlü asabımı teskin edemiyordum. Nihayet ne olursa olsun evden uzaklaşmış bulunmak için bu pazar gününü feda ederek kotraya[1] atladım, voltaya çıktım.[2] Akşam geç vakit dönüşümde gitmiş bulunmalarını temenni ediyordum.

Ve akşamüstü sahile yaklaştığım zaman etraf günbatımının son çarpıntılarıyla dalgalanıyordu. Ben oraya yanaştım, deniz hamamının[3] yolundan biri küçük diğeri bü-

1. Tek direkli, yelkenli, küçük gemi. (Y.N.)

2. Ortadan kaybolmak. (Y.N.)

3. İstanbul'da, 19. yüzyıl ortalarından itibaren yaygın olarak bulunan deniz üstü kapalı plaj. (Y.N.)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

yük iki kadın hayali fark ettim. Ve ilk bakışta anladım ki birisi oydu, diğeri ise küçük, on iki yaşındaki kardeşim...

Ben üzgün bir şekilde sandalda güya işler bularak meşgul oluyordum ki geçip gitsinler de kurtulayım diye; fakat Nuriye beni görünce koşarak iskeleye geldi. O da uzun boyu, güzel endamıyla kenarda durdu.

O kadar direnmeme rağmen artık yapılacak iş kalmadı. Eli bağlı kalmak da pek kabalık olacaktı. Kalktım, şiddetle yürümeye başladım. Lakin yanına yaklaştığım zaman çekinerek selam verdiğini görünce hafif bir selamla karşılık vermeye mecbur oldum. O zaman beni ve sıhhatimi sordu. Sıhhatim! Ah, bunu anlamaya neden lüzum görüyordu?

Soğuk bir şekilde, "Teşekkür ederim," dedim.

"Meşgul görünüyorsunuz," dedi. "O kadar yabancı mı olduk?"

Ben sertçe, "Bunu siz istediniz," dedim.

Şuh bir gülücükle, "Oh," etti. "Sitemler! Evet, doğrusu hakkınız var," diye ilave etti.

Birdenbire senelerin ayırdığı bu başkasının karısına ani bir mahremiyet hissiyle yaklaşmıştım. "Bari mesut musunuz?" diye sordum.

Bir ah gibi, "Mesut!" diye mırıldandı. Ve sonra birdenbire devam etti: "Bilir misiniz buraya özellikle bir şey için geldim. Ben hayatımda acı çektikçe sizi düşünürdüm. İşitmiştim ki bir başkasıyla evliliğim sizi pek üzmüş. Bu gerçekse ne kadar acı çekmiştir, derdim."

"Bunu tekrar ediniz... Tekrar ediniz ki biraz mesut olayım."

"Evet, size canı yürekten acırdım ve hoppalığım ve çılgınlığımla birinin, beni belki daha çok sevecek, belki daha çok mesut edebilecek birinin mutsuzluk sebebi olmak beni çok üzüyordu. Bana evlenmemek, bekâr kalmak fikrinde olduğunuzu söylemişlerdi."

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

"Bu doğrudur," dedim. "Bütün emellerim, bütün arzularım manen, maddeten o kadar yükseklerde uçuyordu ki... Sizin gibi her manasıyla güzel ve seçkin bir kadını ben bir daha nerede bulacaktım?"

Soluk bir tebessümle, "Oh, zavallı, zavallı," diye söylendi. Ve sonra tekrar devam etti: "Size dostça bir nasihat vermekliğime müsaade ediniz: Ya evlenmeyiniz yahut evlilikten birkaç günlük yalancı bir saadet gölgesiyle bitmez tükenmez kederli günlerden başka hiçbir şey beklemeyiniz, zira bundan ziyade saadet mümkün değildir..."

Ben kendi kendime söylenircesine yargılar tarzda:

"Zaten saadet dedikleri şey de uçan bir kuştan başka nedir? İşte ikimiz ki belki birbirimiz için yaratıldığımız halde sizin zulmünüzle mutsuz ve sefil olduk... Kim bilir, beki birbirimizin olaydık cidden bahtiyar olacaktık..."

"Yok, uzun gözyaşlarıyla kazanılmış acı bir tecrübeyle söylüyorum ki aşka dair bütün arzularımız, yalnız temasın yokluğundan doğuyor. İnsan bir kere o uzak ve temas etmeyi imkânsız gördüğü güzelliklere dokununca bütün hararet sönüyor, bütün emel donuyor ve bütün arzu hazin bir üzüntüyle derin bir neşesizliğe dönüyor ve işte saadet zannettiğiniz hal de bundan başka bir şey değil, bana inanınız..."

"Bunu ben tecrübe etmeden nasıl bilirdim," diye söylendim. "Mademki bütün insan hayatı bu gamlı sersemlik için coşkuyla yaşıyor, benim de bunu istemeye hakkım yok mudur? Halbuki özellikle bu görüşmeden sonra, sizi böyle bu kadar güzel olarak tekrar tanıyıp bütün maziyi, bütün sizin hakkınızda kurduğum hayallerimi hatırladıktan sonra... Şimdi artık tamamen harap olacağım..."

Titrek bir sesle, "Vah zavallı dostum," diye söylendi. "Emin olunuz ki bütün bunlar bir şeye değmez; gençlik bütün insanları yalancı yaldızlarıyla aldatıyor. En parlak

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

emele dokununuz, solduğunu görürsünüz. Size tavsiye ederim, kendinize boşuna eziyet etmeyiniz..."

Bir anda onsuz geçireceğim günlerin bütün azaplarında yaşadım. "Oh, siz niçin geldiniz!" diye şikâyet ettim.

"Ben mi?" dedi. Şu anda tebessümünde lütfeden bir titreyiş vardı. Ve başını, etrafı saran karanlığın içinde küçük Nuriye'yi aramak için çevirerek orada son vapurun gidişine dalmış genç kıza, "Ah, kamarada mendilimi unutmuşum, getirebilir misiniz Nuriyeciğim," dedi.

Kardeşimin koşarak deniz hamamında kaybolduğunu ve onun gülümseyen bir sesle, "İşte!" diye bana ağzını uzattığını gördüm. Hemen, saadetten yorgun uzandım, dehşetli bir buseyle dudaklarımız birbirine yapıştı; sonra hemen şiddetle ayrıldık. Ben düşmemek için bir direğe dayandım; onun ise baygın gibi Nuriye'den mendili alarak şimdi gülümseyerek sakince ağzını kuruladığını gördüm.

Bu saniyede bu yabancı, bu başkasının karısı olmuş olan kadın o kadar tamamıyla benim olmuştu ki, bu kavuşmanın tadıyla kendimden geçmiştim.

Yanındakine, "Gidelim!" dedi. Ve bana dönerek, "İşte bu kadar efendim," dedi. "Ve yemin ederim ki ebedî bir sahiplikten bu kadar mesut olmayacaktınız..." Ve sonra şuh ve şen yalvaran bir tebessümle, "Ben kabahatimi ödedim ve beni artık affettiniz değil mi?" dedi ve karanlık içinde eriye eriye kayboldu gitti...

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

GENÇLİK SIRRI

Henüz bir genç kız denilemezse de çocukluktan da çıkmıştır. Bütün çehresine ve gelişen bedenine –kim bilir nasıl hayallerle geçmiş bir geceden sonra– ansızın yumuşak bir karıncalanmanın geldiği bir yaz sabahı aynası, kendisine mahrem, gülümseyen, okşayıcı bir selamla dedi ki:

"Ooo, tebrikler küçükhanım! Lakin bu sabah dudaklarınızın renginde, gözlerinizin nurunda neler var? Ayrıca çehre biraz sarımtırak, gözler yorgun... Fakat varlığınızdan yayılan bu hayat kokusu nedir? Erkenden kırlarda mı dolaştınız? Saçılan kokunuzda arzulu bir titreyiş hissediyorum... Nedir o göğsünüzdeki şiddetli çarpıntı? Ooo, lakin size ne oldu? Mutlak bir şey var!"

O zaman genç kız bir kırmızılık istilasıyla yeniden kızaran yüzünü elleriyle örtüp çırpınan kalbinin baygınlıkları arasında, "Bende mi?" dedi. "Hiç... Bilmem... Bir şey yok... Of, sahiden kalbim bir çarpıyor ki..."

Ayna birçok itirafların ahlarıyla gölgeli bir tecrübeyle gülümseyerek tekrar dedi ki:

"Hele şu yaramaz kalbinizi araştırınız bakayım... Ooo, eminim ki orada bir-iki suç bulacaksınız... Zira her zamankinden telaşlı, her zamankinden heyecanlısınız..."

Genç kız tereddütlü ve mahcup mırıldanıyordu:

"Ben mi? Ben mi?"

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ayna devam etti:

"Evet, siz; başka vakit öğlelere kadar tembel tembel yatağınızdan çıkmazdınız. Size o kadar meylim ve muhabbetim varken benim karşıma bile zorla, dadınızın zoruyla gelirdiniz. Saçlarınız tarakların dişlerini nadiren ödüllendirirdi. Beni ziyaret için mutlaka uzun bir sefere gitmeniz lazım gelirdi... Bana karşı kabahatlerinizi biliyorsunuz ya... Fakat ben emin olduğum için susardım, bir gün bana geleceğinizden, uzun saatlerinizi bana ayıracağınızdan, en endişeli bakışlarınızla beni mesut edeceğinizden emindim. Şimdi anlamak isterim ki o mesut saat benim için çalmış mıdır?"

Genç kız bu sözleri işitmiyor gibi dalgın dalgın dinliyordu.

"... Bu sabah erkenden kalktınız, birçok bahçede gezdiniz... Güneşin doğuşunu mu seyrediyordunuz? Yoksa çiğ damlalarının tebessümlerini mi? Söylemiyorsunuz fakat ben anlarım... Ah, ben öyle şeyler bilirim ki bilseniz beni hemen sırdaş yapardınız... Fakat..." Konuyu yeniden değiştirip: "Hele size gelelim: Sonra beni de iltifatlı bakışlarınızdan mahrum etmediniz... Hem bu sabah güzel saçlarınıza öyle özel bir itinayla öyle dağınık bir biçim verdiniz ki... Lakin söyleyiniz, niçin ağlıyorsunuz güzel çocuk!"

Buruşuk bir ipek mendil gözlerinin bütün yaşlarını kuruluyordu.

"... Bu kadar ısrar ederseniz... Lakin ben aynalık sıfatıyla sizin güzel gözlerinizden aksederek kalbinizi görürüm... Siz böyle sustukça ne gördüğümü de söylersem pişman olmaz mısınız?"

"Oh!"

"Orada bir hayal... Ooo, daha pek genç... On sekiz-on dokuz... Dudaklarının üstünde hafif bir esmer hat

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

titriyor. Gözleri... Of, bu gözler... Lakin hâlâ susuyorsunuz? İster misiniz ki bütün sırlarınızı dökeyim?"

Genç kız telaşla reddetti:

"Yok, yok, istemem, sen sus..."

Ayna özenli bir selamla:

"O halde emirlerinize hazırım."

Genç kız uçuşan kuşların heyecanına benzer bir telaşla, "Of, ben bir şey bilmiyorum," diye şikâyet etti. "Ben bilmiyorum... Benden ne istiyorsun? İstemem... Hem..." Ve birdenbire coşarak: "Aynacığım... Ah bilsen, benim hiç kabahatim yok... Hem dadım duyar diye o kadar korkuyorum ki..."

Ayna nihayet bir zafer soluğuyla göğüs geçirdi:

"Yok, nafile, hiç korkmayınız, siz söyleyiniz güzelim... Söyleyiniz ki beraber bir çare bulalım... Ben de fark ettim ama... Siz söylerseniz... Hem ben o kadar ketumum ki mislim yoktur... Hele siz söyleyiniz, bu nasıl oldu?"

Kız zengin saçlarla süslü kumral başını eline dayamış, mahzun mahzun düşünüyordu. Birdenbire bir göğüs geçirerek, "Benim aklımda bile yoktu," diye başladı. "Benim aklımda bile yoktu. Bir gün dadım... Ah, hep kabahat dadımdadır ya... Bir gün dadım beni amcamın köşküne götürdü... Onu orada gördüm... Daha o gün çarşaf giymiştim. Ben giymek istemiyordum, olmaz dediler... O kadar hırslandım ki sabaha kadar ağladım... Ne olur, diyordum... 'Artık büyüdün!' dediler. Erkekten kaçmak... Artık selamlığa[1] inemeyecektim, arabayla istediğim yere gidemeyecektim. Sonra sabahleyin çarşafı giyince o kadar sevindim ki evvelki hiddetlerimi unuttum. İşte o gün o beni çarşafla görünce içimden birdenbire bir şey hopladı. 'Oh ne iyi,' diyordum; diğer taraftan yanına gidemedi-

1. Saray, konak gibi büyük meskenlerde erkek misafirleri kabul etmeye mahsus bölüm. (Y.N.)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

ğim için acınıyordum... Birdenbire yanına gitmek için öyle şiddetli bir arzu duydum ki ne yapacağımı bilemeyerek ona gözümle işaret ettim... Evvelden amcam falan otururken oynamak için sıvışmak işaretini böyle verirdim. O da bana tebessüm etti. Ve başıyla selam verdi. Lakin o kadar mahcup oldum, o kadar pişman oldum ki ağlamaya başladım. Araba artık geliyordu. İçimden acı acı zehirler akıyordu. Bu gece bunun için hiç uyuyamadım... 'Neden yaptım! Neden yaptım?' diye kendimi yedim. Beni fena, hoppa bir kız bellemiştir değil mi?"

Ayna iltifat edercesine:

"Hele hele şu kuruntulu hanıma bakınız... Hiç fena, hoppa beller mi? Tam tersi memnun olmuş ki tebessümle selam vermiş. Şüphesiz o da sizin artık kaçmanızdan üzülmüştür... Sonra sizin tebessümünüzü görünce o kadar memnun olmuştur ki..."

Genç kız heyecanlı bir telaşla:

"Sahi mi? Ah aynacığım, bana öyle geliyor ki pek büyük bir kabahat işledim. Hiç insan çarşaflıyken bir erkeğe güler mi? Of, içimde öyle bir sıkıntı var ki..."

O zaman ayna dedi ki:

"Güzelim, bu kadar merak, bu kadar gözyaşı neden? Bu yaş neşe ve tutku yaşıdır: Aşk yaşıdır. Bu gözyaşları mesut ederek akanlardır. Senin vücudunda şimdi en gizli esintilere karşı uçmak arzusuyla çırpınan kanatların var; uçacağın mavi gökyüzü sonsuz... Her şey güneşli... Gülüşler, neşeler, vaatler, ümitler, her şey gülüyor... Gel sen de gül çünkü gençlik sırrının titreyişleriyle henüz mesutsun..."

Birdenbire genç kız aynanın önünden çekildi: Dadısı giriyordu.

1311 [1895/1896]

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

NAFİLE[1]

Catulle Mendès'ten[2]

Balıkçılar, gacırdayan ırgatın[3] manivelalarına[4] abanarak mavili beyazlı sandalı nihayet çakılların üstüne çektiler; şimdi artık dalgaların gelip yetişemeyeceğinden emin olarak köyün bir meyhanesine domino oynamaya ve elma şarabı içmeye gittiler. Lakin sandalın bir tek yelkenini istinga[5] mayna[6] etmeye lüzum görmediler. Bu zahmet neye yarar? Meltem ne kadar frişka[7] olursa olsun çakılların içine ağırlığıyla iyice oturmuş olan sandalı sürükleyemez ya.

Bir şair, oradan geçerken, bir tarafa yatmış sandalın gölgesine, sahile uzandı.

1. Hikâyenin hemen öncesinde "nâkil" yani çeviren başlığı yer almaktadır. (Y.N.)

2. Catulle Mendés (1841-1909): Fransız edebiyatçı. (Y.N.)

3. Ağır şeyleri ve gemi demirlerini kaldırıp çekmeye yarayan, birkaç kişi tarafından çevrilen bocurgat. (Y.N.)

4. Uç tarafına yakın bir destek üzerine yerleştirilip uzun kalan diğer tarafından basılarak hareket ettirilen ve ağırlıkları kolayca kaldırmaya yarayan sert çubuk. (Y.N.)

5. Yelkenleri toplamak için kullanılan halat. (Y.N.)

6. Yelken için "indir" kumandası. (Y.N.)

7. Yelkeni doldurmayacak kadar hafif esen rüzgâr. (Y.N.)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Üzerinde karşılaşan akıntılarla geniş dalgalanmalar olan bütün deniz, önünde şeffaf yeşil bir renkle tembel, titreyerek serilip gidiyor; kaidesi köpüklü tek bir kaya, bir siyah kaya suyun içinden çıkarak dikiliyor; diğer taraftan ağır ağır yükselen bir sis yüksek sahilin kırmızı topraklı iki tarafına doğru uzanıyor, bir muslinin[1] bir iğneyle yırtılışı gibi çan kulesiyle yırtılarak bulutlara dolaşıyor; yakında denize giren çıplak bacaklı kadınlar kenarları boğulmuş kurdeleli fanila sileceklerle[2] deniz terlikleri giymiş ayaklarını denize doğru inen dar kalaslara bin tereddütlerle koyuyorlar ve kolluksuz kollarını kaldırdıkları zaman korkudan açılan parmaklarında yüzüklerinin elması ve altınları kıvılcımlanıyor.

Perdeleri rüzgârdan patırdayan ve güneşli çakıllarda gölgeler gezdiren bir çadırın gölgesinde kısa örgülü seyir iskemleleri üzerinde parlak renkli esvaplar kabarıyor; orada burada, sudan çıkan veya dalarak denizi köpüklerle kaynatan çizgili fanilalı yüzücülerin gidip gelmeleri; dalgalardan kulakları köpüklere bulanmış olarak kaçan, havlaşan ufak köpeklerin sıçramaları; çocukların koşuşmaları ve etrafa bakarak duran birkaç büyük adam kümeleri arasında oraya atılmış iri gelincik demetleri gibi kırmızı şemsiyeler parıldıyor.

Lakin şair ne yüzen kadınların çıplak bacaklarına ne şemsiyelerin güneşle artan kızıllığına ehemmiyet verir: O yanı başında meltemle yelkeni şişen sandalın feryadını dinler.

* * *

1. Bez ayağı desenli, genellikle boyalı veya baskılı, kalınca olanları çarşaf ve yastık kılıfı olarak kullanılan hafif pamuklu kumaş. (Y.N.)

2. Büyük hamam havlusu. (Y.N.)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

O gamlı sandal der ki:

"Beni orada, dalgaların okşayan dalgalanmalarında sallanacağım yerde, ölmüş bir şey gibi niçin burada hareketsiz bıraktılar? Ben pruvamı[1] kaldırarak dalgaların yükselen tepelerinden aşmak, sonra baş aşağı inmek isterim. Ben tınlayan bordama[2] denizlerin hücum etmesini isterim. Alarga:[3] Mademki o kadar dilber deniz tatlı seferlere çağırıyor, mademki yelkenim güneş altında yaldızlanacak, arkamda uzun gümüşlü bir izi titretip şarkılar söyleyeceğim, öyleyse alarga!"

Bu esnada sırsıklam bir kadın kabinesine[4] doğru yürür. Bir ayağı kundurasız, pembe topuğu biraz çamurlanmış; iyice gerilmiş ve arasından teni görülen elbisenin altında göğsün sıkı sıkı şiştiği fark olunur. Lakin şair sandalın şikâyetine kulak kesilerek başını bile çevirmez.

Ve sandal, bir rüzgâr darbesi altında der ki:

"Fırtınayı da, onu da isterim. Gevşek, durgun havalardan sonra gemilerin kaburgalarını sarsan, dev gibi direkleri gacırdatan fırtınalara hevesim var. Sağanaklarda, sıkı, ansızın bastıran yağmurlarda dağlara benzeyen ve çağlayanlar gibi boşalıp yıkılan yüce dalgalar arasında, isterim ki rüzgârlar beni alsın da götürsün, yuvarlasın, şimşekler altında benim kemiklerimi kırsın. Bu kadar güçsüzken bile, beni dolduracak dalganın altında batsam, çatlamalarla ayrılsam, un ufak olmuş parçalarım kumsallarda balıkçı karıları tarafından toplanacak şekilsiz odun haline bile gelse kudurmuş denizlerle, semalarla boğuşmak hoşuma gider."

Bu esnada o kadın, kabinesini aradı, aradı, bulamadı.

1. Geminin baş tarafı. (Y.N.)
2. Geminin su üstünde kalan kısmının dış yan tarafı. (Y.N.)
3. "Açıktan geç, yaklaşma" anlamında kullanılan bir seslenme sözü. (Y.N.)
4. Kabin, özel alan, bölme. (Y.N.)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Sabırsızlanıyor, çağırıyor, kalkınca koltukaltlarının altın gölgelerini gösteren çıplak kollarıyla hareketler yapıyor. Lakin şair, seri bir bakıştan sonra çakıllarda esir kalmış sandala döner ve nafile yere açılmış yelkenin altındaki hülyalı sandalı dinlemekten vazgeçmez.

* * *

Ve o, frişka meltemle der ki:

"Hem kim bilir, fırtına beni büyük gemilerin aborda[1] olduğu muhteşem memleketlere götürür? Ne kadar cılız görünürsem görüneyim, kendimde en sıkı fırtınalara dayanacak kuvvet buluyorum, birçok tehlikelerden sonra belki ben de uzak memleketlerin bandıralarıyla[2] süslenmiş büyük limanlara girebilirim! Ne zafer! Ne mutluluk! Tığ kadar demirimi koca koca postaların demirleri atılmış bir yere fonda[3] etmek! Hem kim bilir, uygun akıntılara tabi olarak uygun havalarla insanların gözlerinden uzak, esrarlı adalarla taçlandırılmış, bilinmez körfezlere kadar giderim? Hiç koklanmamış güllerin açıldığı, hiç tadılmamış yemişlerin olduğu, bulut bilmez bir semanın altında, gündüzünün gecesi, denizinin acı olmadığı cennete benzer bir yerde insan ayağı basmamış kumların üzerinde kalmak belki bana nasip olur!"

Denize giren kadın nihayet giyindi. Kendini gösterdikten sonra şimdi seyretmek için tekrar sahile gelir; soygunken güzeldi, giyinince nefis olur; artık göstermediği şeyleri hatırlamaya mecbur kalan arzu coşar köpürür,

1. Bir teknenin iskele, rıhtım veya başka bir tekneye yanını vererek tamamen yanaşması. (Y.N.)
2. Bayrak, işaret. (Y.N.)
3. Demir atmak. (Y.N.)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

küçücük gerilmiş etinin cazibesi çıplak ayağının hatırasıyla ne güzel uyuşur.

Lakin şair artık giyinen kadınla meşgul değildir, o yelken altındaki sandala dalmıştır.

* * *

"Niçin inliyorsun? Ve niçin böyle hayaller kuruyorsun? Ahşap ve ağır olduğun için orada, hareketsiz toprak üstünde rahatça kalmakla niçin yetinmiyorsun?"

"Doğru söylüyorsun lakin mademki ağır ve toprağa köklenmiş bir meşe ağacından yapılmışım, bu belirsiz ufuklara doğru vira[1] titreyip şişen yelkeni üstümde niye bıraktılar?"

O zaman şair başını eğerek düşünür ki onun da bir yelkeni, bir gemicinin bir sandalı denize indirdiği gibi ölüm gelip bize hayallerimizin yok olacağını açıncaya kadar heyhat ki pek nafile bir yelkeni, hatırlayan, arzu eden ve durmaksızın, uzun uzadıya hülyalara doğru titreşen bir yelkeni, ruhu olduğundan o da bu dünyaya karaya oturmuş sandal gibi esaretle bağlanmıştır!

1312 [1896/1897]

1. Durmaksızın. (Y.N.)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

CAMIN ARKASINDA

Ağır perdelerin arasından sızan yarı ışıkla loş bir karanlığa boğulmuş büyük salondan hızla geçerken kalfaların birisiyle çarpışırcasına karşılaştı; sonra cilalı döşeme üzerinde kayarcasına süzülerek yüksek pencerelerden birine sokuldu, yukarıdan dökülen tüllerin bir kanadına bürünüp bahçeye bakmaya başladı.

Orada, kapının önünde, kardeşiyle faytonundan yeni inmiş bir genç birleşmişler, beriki arabacısına bir emir veriyordu. Sonra döndüler, akasyaların güneşin altındaki yeşil gölgelerinde kayboldular. Genç kız yukarıdan onları görüyor, yaprakların dalgaları arasında gözleriyle takip ediyordu. Onlar bir şeyler söyleşerek, ara sıra gülüşerek ilerliyorlardı. Bir an oldu ki bulunduğu yerden artık görememeye başladı. Sonra birdenbire aklına yeni bir şey gelmiş gibi uçarcasına aşağı indi. Rast geldiği hizmetçilerin, kalfaların arasından lakaytça geçip koridorlardan, divanhanelerden[1] sonra selamlığa bitişik bir salona girdi, pencereye atıldı. Burası bahçeyle bir ayak bir kabul odasıydı, bahçenin bir havuza bakan ufak bir kameriyesi buradan görülebiliyordu.

1. Eski Türk evlerinde, saray ve konaklarda büyük sofa, salon. (Y.N.)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Lakin onlar orada yoktular. O zaman canı sıkılmış gibi yüzünü ekşiterek döndü, pencereye dayanarak sinesinde küçük bir ahla, dalgın, gözleri meçhul bir yere akmış, kaldı...

... Zira onu, o genci seviyordu. Genç kalbinin bütün arzusuyla seviyordu. Bütün meşguliyeti oydu: Her sabah belki erken geçer diye güneşle beraber kalkar, bin yol gözlemeler, ateşler içinde onu bekler, faytonu karşıdan görünce bu kafesin arkasında dermansız kalarak heyecanından, titreyişinden hemen de göremezdi. İşte ta bahardan beri ondan başka hiç kimseyi düşünmediği, hiç kimseyi beklemediği, hiç kimseyi aramadığı halde... Ondan başka hiç kimse için yaşamadığı halde... Mesela gözünün renginde kararsız... Bu manalı bakışlara karşı kendinde öyle bir eriyiş ki dayanılmaz, sanki parlak bir ışık ki gözlerini kamaştırarak teşhis imkânını mahvediyordu. Fesinin kaşlar üzerindeki şuh eğimi, gömleklerin, boyunbağların renkleri ve tebessümler, –zira tebessüm ederek geçerdi– işte yalnız bunlar... Fakat ne zararı var? Bir geçişiyle altı aydır bütün hayatını bu kadar işgal etmesi, kalbine bu güç bırakmayan çarpıntıyı, vücuduna bu zayıf titrekliği vermesi sevmek için çok bile değil midir?

Öyle geliyordu ki eğer o olmasaydı sonsuz bir karanlık içinde gibi, hayatın anlamından mahrum kalırdı ve dalarak kendi keyfine bir mutlu gelecek hazırlar, bunda mavi semasına doğru uçuşan altın pullu bürümcüklerin dağınık bulutları altında, bütün sinesi dağılacak gibi vurucu bir öfkeyle yorgun, onun, kocasının yanında mesut olacağı o bahtiyar geceyi süsledikçe süslerdi... Çünkü mutlaka evleneceklerdi, mutlaka; zira emindi ki kendisi de seviliyordu. Yoksa bu ikide birde köşke gelmesi, her sabahki tebessümler ne içindi? Ya geçen gün haber verilen hanımefendilerin teşrifleri...

Genç kız yaklaşarak aynada yüzünü incelemeye

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

başladı; sanki hanımefendilerin huzuruna gelin adayı gibi çıkıyordu ve tavırlarını, güzelliklerini ayrı ayrı süzüyordu. Yok, şüphe yok, bütün bu devamlarda, bu teşriflerde güzel gözlerinin de bir etkisi vardı; çünkü gözlerinin mahmur öpüşleri, saçlarının titreyen tebessümleri, dudaklarındaki sırlı ümit ışığında öyle şeyler vardı ki bir bahçedeki parlak renklere benziyordu.

... Birdenbire delikanlıların geldiklerini işitti. Pencereye yaklaşıp orasında burasında güneşin isabetiyle gülüşler uçuşan bir yoldan gelişlerine baktı. Onlar konuşarak geliyorlar, lakırdılar kelimelerin fark olunmadığı karmaşık bir sel gibi işitiliyordu. Lakin yaklaştıkları zaman ayrıldılar; kardeşi uşaklardan Bekir'i çağırıp birer sandalye emretti. Bu esnada o ötekini inceliyordu: Ellerini cebine takmış, havuzun kenarında suya bakarak düşünüyor, bir ayağıyla içten bir nağmeye dem tutuyordu. Bu uzunca boylu kumral bir gençti.

Ve sandalyeler geldiği zaman hemen pencerenin altına oturdular; o zaman kalbinin heyecanları arasında daha yakından bakmaya koyuldu. Onlar konuşuyorlardı.

"Demek bu bir yıldırım tesiri oldu."

"Oh azizim, mümkün değil anlatamam! Bütün ömrümde böyle bir tesir bilmiyorum. Yarabbim, övünmek gibi olmasın, birçok başarılarım vardır fakat hiçbirisini bunun kadar arzuyla özlediğimi hatırlamıyorum. Ah, lakin senin için eğer bir kere görmek ihtimali olsaydı... Eminim ki sen benden müthiş bir hale gelirsin..."

Kardeşi şüpheyle başını sallıyordu. Öteki devam etti:

"Ooo... Ben de bir dakika evvel aynı fikirdeyken bu olay üzerine öyle bir hale geldim ki Necip Bey beni görüp de elimi aldığı zaman, 'Ne oldun, üşümüşsün,' diyordu. O kadar titriyordum."

"Koca Kerem..."

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

"Ooo, rica ederim, beni bu benzetişlerden mahrum buyurunuz; zira benim Aslımla asıl Aslı arasında asırlarca fark var. Ah, senelerce... Onun ayaklarının dibinden kalkmamak, senelerce ona esir olmak, senelerce... Ah, bu Fransız karıları..."

Daha dinleyemedi. Bir hayal gibi yavaşça çekildi, sendeler gibi dışarı fırladı. Gelin hanım kendini arıyormuş. Ve koluna girip kendini sürükleyen, birçok gülüp birçok söyleyen bu kadının yanında, bir şey anlamayarak, bir şey bilmeyerek, aklında belirsiz karmakarışık seslcr, bir uyurgezer gibi gidiyordu.

1312 [1896/1897]

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

KÜÇÜK MUALLİM

Elimden tutarak dedi ki:

"Şu mezarı görüyor musun? Hiç mezarlığa benzemeyen böyle bir yerde bu size garip görünür fakat orada yatan adamın kendisi zaten vücut bulmuş bir gariplikti. Burada yirmi beş yaşında bir sefil gömülüdür; herkes bu hayatı sakin ve huzurlu geçti zanneder... Fakat onu gayritabii bir ölümle bu topraklara seren hayat trajedisini yalnız bir ben bilirim bir de..."

Başımı çevirip gözlerine baktım:

"Bir de?"

Biraz tereddütten sonra cevap verdi:

"Bir de o kadın..."

Sonra ani bir coşkuyla devam etti:

"Ah, o kadın, o kadın... Bu bedbaht genç için o kadın neydi, evet, neydi, bunu dünyada kim bilecektir! Son saatinde, ayakları dibinde ölürken hüngür hüngür, mutluluktan ağlayarak ölüyordu."

... Baharın bütün bereketiyle taşmış bu kırın üstünde, ağaçları sallayarak geçen bir rüzgârın dalgalanan eteklerinin altında bir yer. Serin, uyku veren, sakin bir tepe. Orada bir ağaç tulumba, küçük bir gölge, bostan dolaplarının, rüzgârların iniltileri... Ve bir köşede bir me-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

zar, bir tek mezar, şuradaki duvarlarla çevrili büyük binanın sakin heybetinin altında, yarı eğilmiş bir kavağıyla, ölü durmaktan bıkmış, daha başka yokluklara arzulu gibi, hüzünlü bir mezar...

"... Burada ancak bir ay yaşadı. Bir ay! Ah, bu hayatı benim gördüğüm gibi görmeniz mümkün olsaydı... Kendisini evvelden de tanırdım fakat o kadar az ki... Evvelden bir kuş denilirdi, o kadar şen şakrak, konuşkandı. Sonra sanki vücut bulmuş bir matem olmuştu. Bütün evvelki şakaları, sohbetleri, gülüşleri ölmüş, simasını tek renk bir kasvet istila etmişti. Burada bir sene evvel dört ay bulunmuştu. O zaman bütün çiftlik hayat doluydu, bütün harem takımı buraya gelmişlerdi. O, küçükhanımefendinin çocuğuna ders veriyordu. Kendisini ilk defa gördüğüm zaman dünyada bu kadar biçimsiz bir mahluk olmasına şaşırmıştım. İnce, sade bir kemik denilecek kadar kemik yığını bir vücut, o kadar ki esvapların içinde, bu daima son derece bir itinayla giydiği elbise içinde kayboluyor, yok denilir... Bir yığın saç altında görünmeyen bir baş... Sonra gözlüklerin parlak camı arkasında fıldır fıldır dönen bir çift yeşil, küçük, şeytan göz!

Bazen saçlarını büyük oyunculara mahsus, gösterişli bir hareketle arkaya doğru taradıkça bu gözlerin üstünde bir alın, geniş, parlak, bütün sahip olduğu fikir dünyasının bu garip kutusu insana bir şaşkınlık hissi verir; ceplerini dolduran, ellerini işgal eden ve saatlerini zapt eden kitaplar, bu günlerce okumaya yazmaya mahkûm gözlerin birkaç saatlik ferahlık isteyen bakışlarıyla sakin, sessizken onu insanüstü bir mahluk, bir hilkat garibesi zannettirirdi, insan çekinmekten ziyade korku duyardı.

Fakat gözlüğünü eline alıp gözlerini yarı kısarak söze başladığı zaman bütün soğukluk kaybolur, erir gider. Sanki ondan sözleriyle bir hararet yayılır ki kaçmak iste-

yenleri cezbeder. O zaman gözleri daha parlar; o zaman yüzünün bu örtüsüne renkler, manalar, şiirler gelir; gözler de sarhoş edici baharlarıyla somut bir nutuk kesilir. Parmaklarının arasındaki gözlükle, ufuklara sığamayacak geniş vaziyetlerle sözlerini izah eder, soyut bir şiir olur, insanı şaşkınlıklara, kendinden geçmelere götürür, bütün asabiyet ifadesi, simasındaki deha nuruyla bir halenin hevesli kucağına girer, denilir ki küçük muallim hemen güzel olur.

Küçük muallim! Böyle söylerlerdi. Ya ne kadar okumuştu, ya neler okumuştu! Bu çocuğun bilmediği bir şey yoktu. Sade burası için dört aylık olmak üzere bir oda kitap getirmişti. Bir taraftan yeni kitaplar, gazeteler gelirdi. Beyefendi daima kendisine iltifat eder, 'Gel bakalım küçük filozof!' derdi. Yalnız beyefendi değil, bütün ev halkı bu çirkin adama karşı ilgili davranırlardı. Hep etkili konuşması... Zira ben bile kendisini dinlemeden bir yılan görmüş gibi kaçardım lakin dinledikten sonra...

Hatta küçükhanımefendi bile bu adamdan etkilenmişti. Burada bulundukları müddet ikisini hep beraber görürdüm. Bu gururlu, bu sanatsever, bu haşin kadın, bir gece yanına sarhoş çıktı diye kocasını köşkten kovan, halayıkların[1] çirkinlerini evin manzarası bozulur diye sattıran, nihayet hiçbir kimseye bir saatini bağışlamayan küçükhanımefendiyi küçük muallim konuşmasıyla sanki büyülemişti.

Bol yeldirmesi[2] içinde, basit bir örtü altında, hemen çıplak denilecek cinsten kırlara özgü rahatlıkla gezerken kâh vücudunu sarsan gülüşleri çehresindeki ciddiyet rengiyle bir merak ışığı takip eder kâh heyecanlı bakışla-

1. Kadın köle. Cariye. (Y.N.)

2. Eskiden kadınların rahat gezmek için üstlerine giydikleri, başörtüsüyle birlikte kullanılan üst giyeceği. (Y.N.)

rın ardından dudakları titreyerek gözlerini yere eğerdi. Bu insana benzemeyen erkek o hiç insan beğenmeyen kadını sanki heveslerinin oyuncağı yapardı.

Beraber saatlerce gezerlerdi. O dalgın, sessiz, alçakgönüllü dinler; muallimin tavırlarına yavaş yavaş güzel deyişler, tarzlar, genişlikler gelir, sözleri şişer, sedası yükselir, tavırları genişler. O zaman küçük bir bakışla, avına bakan bir vahşi gözüyle muallim, hanımı süzer, eğer uygun görürse, 'Şöyle gidelim mi?' derdi. Küçükhanımefendi ya takip eder yahut başını sallayıp kararlı bir retle, 'Bilakis dönelim,' diye güler, o zaman küçük muallimin omuzlarında hafif bir boşvermişlik hareketi görürüm zannederim... Püskülü rüzgârın keyfine uçuşur, gözlüğünü kulaklarına dolar, kitabı gözüne yaklaştırır, bir taşa oturur...

Bununla birlikte bütün her şeyi küçümseyen küçükhanımefendiye bir zerre merak bahşedebilen ancak buydu. Bazen beraberlerinde küçükbey de bulunurdu fakat sonra bu anlayamadığı sözlerden sıkılarak kaçar, onları yalnız bırakır. Genç kadın, dalgın, üzgün, düşünceli yahut neşeli, güler yüzlü, gönül okşayıcı gezer, dinler, güler; o zaman küçük muallimin gözlerine tekrar ateşler gelir.

Bazen bu hali görerek karanlık fikirlere düşerdim, sonra küçükhanımefendiyle küçük muallimi o kadar ayrı kutuplarda görürdüm ki bu fikrimi silkerek zihnimden atardım.

... Sonra gittiler, İstanbul'a indiler. Bir sene ne kendilerinden bahsolunduğunu işittim ne hatırıma geldiler. Sonra bir gün, bu, bir arabanın geçmesi mühim bir olay gibi görülen bu tenha köşede, sonbaharın sürekli yağmurlarıyla pencere hayatına mahkûm olduğumuz bir gün, küçük muallimin yine o yaygın saçlarıyla, yine o parlak camlı altın telli gözlükleriyle, içinde parmakları oynayan potinleriyle geldiğini gördüm.

Fakat o kadar bozulmuş, o kadar kırık, o kadar hastaydı ki iki hafta daha güç yaşar diyebilirdim. Karşıladığım zaman gözlerinde eski feri göremedim. Kuru bir selam verdi, dairesini hazırlatmamı rica etti. Havadis soruyordum, omuzlarını kaldırdı. Sobanın karşısındaki bir masaya oturup birçok gazeteler çıkardı, okumaya daldı.

Rahatsız olduğunu keşfettim diye bir hekim getirtmek icap eder mi dedim, başını sallayıp sadece, 'İcap ettiği zaman ben rica ederim, teşekkür ederim,' dedi.

Bir hafta, kendi kendine, artık kitapsız, artık gülüşsüz, artık sözsüz yaşadı, hem evvelki ısrarcı haliyle düşünceye dalamıyordu. Bir çeyrek sonra kitap elinden düşer, kaşlarının arasında şiddetli acılar, derin bir bitkinlik çizgisi resmedilirdi.

Evvelden fevkalade bir özenle süsüne zaman ayıran o, artık giyiminde bir hasta perişanlığıyla geziyor, her gün tıraş olmaktan pek uzak olarak sakal koyuvermiş zannolunuyordu.

Yalnız bir heyula gibi siyah elbisesiyle, bir küme saçla, püskülü uçuşan küçük siyah fesiyle, koluna sıkıştırdığı bastonuyla daima yalnızdı. Bir yakınlıktan mümkün olduğu kadar kaçıyordu. Sohbetten uzak duruşu beni ihtimallere sevk ederdi; her gün artan sarılığı, gözlerini kuşatan siyahımsı renk, hareketlerdeki asabiyet yerine şimdi bir inleme, bir gevşeklik bu ihtimallere bazen feci ilaveler yapmaya mecbur ederdi.

Bir hafta çiftlikte bulunduğu halde bana iki çift söz söylememişti. Nihayet bir gün kış yağmurları arasında ansızın bir taze gülüşle apaydınlık bir gökyüzü altında birkaç saat dolaştıktan sonra döndüğü vakit beni şu tulumbanın altında buldu. Bana doğru gelip lütfen bir sigara verdikten ve benden ateş aldıktan sonra birdenbire:

'Size bir ricam var. Beni öldüğüm zaman şu köşeye,

şu kavağın altına gömdürünüz.' Bir hareketle ufukları gösterdi: 'Burası o kadar hoş bir yer ki...'

Hayretimi görmemiş gibi, birden sigarasını atıp uzaklaştı. Sormak, koşmak istedim; tavrında öyle bir baskınlık vardı ki korktum. Soramıyordum, keşfedemiyordum. Ara sıra tesadüf edince bir tebessümle, bütün simasına şimdi bir iskelet rengi veren boş bir tebessümle vaadimi hatırlatır, sonra uzaklaşırdı.

... Fakat nihayet bir gün hepsini anladım. Küçükhanımefendinin başkalfasını gördüm; aramız onunla o kadar samimidir ki bu sırrı ondan alabildim. Bir şey için İstanbul'a inmiştim. Ondan öğrendim ki bir gün bir gençlik ve sarhoşluk ânında, her şeyin unutulduğu bir delilik ânında küçük muallim o haşin, o sert, o kibirli hanımı öper gibi koklamak küstahlığını işlemiş. Şiddetli bir darbe, kati bir kovma, aşağılayan bir, 'Yıkıl, gözüme görünme!' emri... Ve genç, ölmeye karar vererek son saatlerini geçirmek için, küçükhanımefendiyi en eğlenceli bulduğu ve kim bilir nasıl hatıraların mevcut olduğu bu kış ve inziva köşesini seçmiş. Ve zavallı çocuk gerçekten ölüyordu; ne yollarla her gün kendini tüketmekte ısrar ediyordu, bu ölüme renk vermemek için ne usuller kullanıyordu.

Çiftliğe döndüğüm zaman bu, gözümde birdenbire bilmem niçin büyümüş genç adam için tarif olunmaz bir merakım vardı, öğrendim ki artık odasını terk edemiyormuş. 'Sade,' demiş. 'Sade bir af eksik... O da olursa dünyanın en mesut can çekişeni ancak ben olacağım... Oh, bu af, bu af... Sizin ağzınızdan çıkacak bu affa bütün cihan feda olsun...' Kâğıdın yalnız bu kadarını okuyabilmiştim, bu karanlık ruhta ne yüce, ne dehşetli, ne fedakârca bir unsur olduğunu düşündükçe bu bir arabacı çocuğundan başka bir şey olmayan sefil adam hakkındaki hayretim son noktaya geliyordu.

Beni tekrar gördüğü zaman güç tanıyarak bir tebessümle selamladı. Eliyle uzak, uzak bir yer gösteriyor gibi, 'Oraya, değil mi, kavağın altına!' dedi. Ben birkaç teselli kelimesi mırıldandım, hekimden bahsettim. Başını garip bir kabullenişle cama dikip dinlemediğini belirtti... Her gün birer parça ölmeye devam ediyordu.

... Bir gün birdenbire küçükhanımefendinin kalfasıyla geldiğini gördüm. Kışın fırtınalı, iniltili bir günüydü. Bütün kır, bir su tabakasıyla örtülüydü. Hayret! Onda da ne değişim, ne solgunluk, gözlerini saran halkayla bakışlarında ne acı... Birçok uzun girintilerden sonra birdenbire, rasgele sorulur gibi sordu ki:

'Çiftlikte senden başka kimse yok ya?'

'Hayır... Şey... Muallimden başka...'

Kaşlarındaki kavisin titreyişiyle bir, 'Ha!' etti.

Kalfaya bakarak ilave ettim:

'Hasta... Pek ağır...'

Gidiyor gibi döndükten sonra birdenbire tekrar sordu:

'Ey... Hekim getirmiyor musunuz?'

'İstemiyor. Kaç defa ısrar ettim, kabul etmiyor...'

'Lakin ona bırakmamalı... Zorlamalı... Değil mi?'

Gözlerinde o daima öfkeli, gururlu, vahşi gözlerinde kalfaya döndüğü vakit ricalar titreşiyor zannettim.

'Bilmem,' dedim, 'görmek ister misiniz?'

Tereddüt etti:

'Nasıl olur... Pek ağır mı? Tanıyor mu?'

Anlattım ki dün gece pek fenaydı, sabaha kadar sayıkladı, bazen beni farklı isimlerle çağırdığına göre artık tanımıyor diyebilirdim. Tereddüdün ne olduğunu bilmemiş bu gururlu ve güzel kadında bana karşı bir çekingenlik sezerek garip bir haz duyuyordum.

'Peki!' dedi. 'Geliniz!'

Süratle yürüdük. Onun dairesi çiftlik binasının bir

köşesindeydi. Cesur yürüyüşüne bir keder gelmiş hanımefendinin arkasından gidiyorduk.

Odaya girdiğim zaman arka üstü uzanmış, gözleri tavana müthiş bir acıyla dikilmiş, rüzgârın matemli iniltisi arasında son nefesleriyle meşguldü.

Dedim ki:

'Size haberim var. İstanbul'dan gelen var...'

Çehresinde kederli bir kasılma göründü, gözlere bir acılı mana çöktü. Kapının arkasında küçükhanımefendinin elbisesinin hışıltıları vardı. Gözler o tarafa döndü.

İlave ettim:

'Hep selam söylemişler..'

Dudakları kımıldandı:

'Hep mi?'

Israr ettim:

'Evet hep...'

Kapıya bakıyordum, perde kımıldadı, bir el göründü, bir parmakta iri taşlı bir yüzük vardı. O zaman harikulade bir şey oldu; bu ölü, bütün uzuvları dağılmak için bir darbe bekleyen bu iskelet, dehşetli bir kemik çatırtısıyla dikildi, ne yapacağını tasavvur etmezken korkuyla haykırarak karyoladan kapının önüne, eşiğe çıkmış küçükhanımefendinin ayaklarının altına döküldü, eğilerek eteklerini yakaladı, başını yüzünü yerlere sürerek sızladı:

'Af... Af...'

Son nefesi çırpınmalar arasında söndüğü zaman hâlâ ağzında bu sözü çiğniyordu. Lakin birdenbire bütün bu vücut son bir kasılmayla gerildi; sonra uzadı, uzadı; bir kere daha silkindi, ağzında kanlı bir köpük peyda oldu.

O zaman küçükhanımefendinin, bu kendisi için ölen sefilin başına çöküp hıçkırdığını işittim. Ve biz ölüyü kalfayla yatağına koyduğumuz zaman bu kadın şimdi kederlerine gömülmüş susuyordu.

Bizim beklediğimizi görerek kalfaya, 'Beni yalnız bırakınız, ben beklerim,' dedi.

Dışarıda rüzgâr inliyordu. Sabaha kadar ölünün odasından çıkmadı. Ben, 'Zavallı çocuk,' diyordum. 'Şimdi sağ olsaydın...'"

1312 [1896/1897]

ANA KIZ

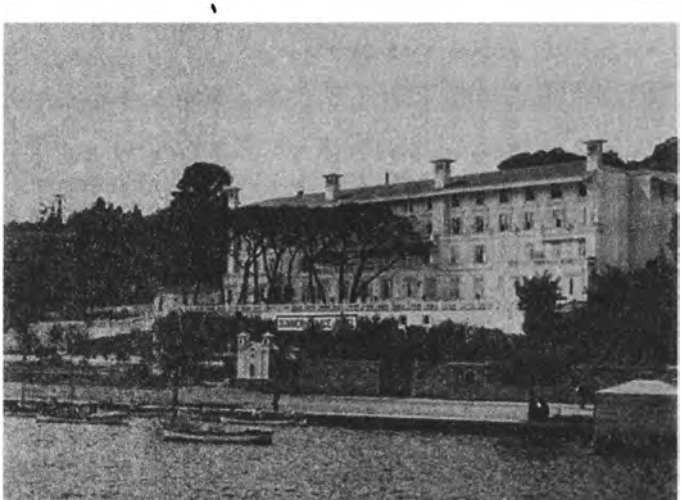

Summer Palas'ın[1] önünde yahut Kalender Burnu'nda[2] rast gelmezsem Yeniköy yolunda mutlak bulurdum. Biri, yaşlısı, şüphesiz anası, saçlarına yapışarak bir şapka ol-

1. Tarabya Summer Palace Oteli, 1893'te inşa edilmiştir. Otel 1918-1920 arasında yangın geçirmiş, onarılarak tekrar hizmete açılmıştır. Son olarak Sümer Palas adını almıştır. (Y.N.)

2. Sarıyer ilçesine bağlı deniz kıyısındaki çıkıntıya verilen isim. (Y.N.)

maktan ziyade bir parça siyah bez denilecek başlığı altında ak saçlarının bir kısmı gizlenmiş, daima önüne bakmaktan gözlerinin ifadesi görünmez bir kadın, siyah elbisesinin eteklerini iki eliyle iki taraftan kaldırarak rıhtımın üzerinden sessizce yürürken kız, yandan bakılınca siyah kaşlarıyla gözleri güzel bir çehre vaat eden fakat sonra gözleri bir yorgunluk ve bıkkınlık ifadesiyle bu vaadi aldatan genç kız, omuzlarının üzerinde yetim gibi duran başında sade bir siyah şapkayla yanında giderdi.

İlk defa rast geldiğim zaman, bu nisanda, henüz Tarabya'nın yazlık kibar misafirlerinin Beyoğlu'nda kışı tamamen bitmiş kabul etmedikleri mevsimde, yazın o kadar nezih bir halkla dolan sahiller tenha, köy tenha, rıhtım tenha olduğundan hemen dikkatimi çekmişlerdi.

Her akşamüstü gezmeye çıktıkça bunlara mutlaka rast gelirdim. Bu kadar tenhalıkta bile yanımdan geçerlerken kabahatli çocuklar gibi sessiz, başlarını eğerek, gezmekten ziyade ehemmiyetli bir iş için koşarcasına acele ve ciddiyetle yürürlerdi. Yalnız kaldıkları, hiçbir kişinin merak dairesi içinde bulunmadıkları zaman ne yapacaklarını merak ederdim; o zaman da böyle matemli, böyle sessiz durmak için acaba nasıl bir sebepleri vardı?

Yüzünde birkaç büyük hat çizilmiş ihtiyar daima deniz tarafından yürür, genç kız ona yetişmek için güçlük çekiyormuş gibi telaşlıca, biraz geriden giderdi. Bazen Kireçburnu'ndaki yahut Summer Palas'ın önündeki kanepede oturdukları olurdu fakat bir kişinin yaklaştığını hissetseler oturdukları yerin asıl sahibi geliyormuş gibi hemen kalkarak aksi tarafa doğru uzaklaşırlardı. Çok merak etmekle beraber o derece garip bir hürmetim vardı ki kendilerini rahatsız etmemek için geçecekleri yerlerden pek uzak dolaşır, bakarsam rahatsız olurlar diye başka şeyle meşgul olarak dalgın görünür, onları varlığımla rahatsız etmemek için her şeyi yapardım. O sırada köyün

böyle daimi gezginleri hemen onlarla benden ibaretti; fakat bütün tedbirlerime rağmen alıştıramadım, daima o korku, daima o insanlardan kaçma... Bu öyle bir korkuydu ki insanı gizlenmek isteyen bir sırrın karşısında bulunduğuna inandırırdı.

Bir gün, bilmem nasıl bir münasebetle, birkaç dost Büyükdere'ye kadar gittik. Sabahleyin güzel başlayan gün akşama doğru hırçın çocuklar gibi birden değişivermiş, yağmuru haber veren bir rüzgâr birkaç günden beri kuruyan yolların tozlarını kasırgalarla savurmaya başlamıştı. Bentler[1] yolunda birçok halk geziniyordu; arabalar Sarıyer'e gezmeye gidenlerin birçoğunu bu tarafa getirmişti. Ağır ağır köyün içinden geçip iskeleye kadar ilerlediğimiz zaman Boğaz'ın üzerinden uçarak gelmiş bulutlardan damlalar inmeye başladı. Hemen oradaki gazinoya sığındık. Daha vapur vaktine üç çeyrek vardı. Yağ-

1. Sarıyer ilçesinde su bentlerinin olduğu bölgeye verilen isim. (Y.N.)

murun kovduğu gezginler o tarafların tek beygirli muhacir arabalarıyla çil yavrusu gibi dağılıyor, bazıları gelip iskele başında toplanan halka birkaç kişi daha ilave ediyordu. Çoğu mektepli, askerdi. Ana kızın şimdi daha ziyade hızlanmış yağmurun altında süratle geldiklerini gördüm, gazinonun bahçesine atıldılar. Validenin çabalarını görmeliydi: Islanmış kızını nasıl merak edip onu nasıl özenle kuruladığını görenler pek büyük bir kalp bağının huzurunda olduklarını anlarlardı.

Bahçeye doğru ilerledim, orada biriken halk arasında rahatsız görünüp görünmediklerini merak ediyordum. Parmaklıkta duran bir arabacıyla konuşuyordu. İşittiğim bir kelimeden vapuru sorduklarını anladım. Sonra bir araba pazarlığı başladı: Arabacı Tarabya için sekiz kuruş[1] istiyordu. Onlar beş kuruş[2] verdiler. Ve ötekinin fazla sözlerini artık dinlemeyerek arkalarını döndüler. O yedi kuruşa inmişti fakat kadınlardan gördüğü soğuk muamele onu da vazgeçirdi, başka müşteriyle meşgul olmaya başladı. Bu esnada garson bahçeyi dolduran kalabalığı hoş göremeyerek herkesi oturmaya davet eder gibi muamelelerle dolaşmaya başladı. Bu hareketle dışarı çıkan beş-on kişinin yolu üzerinde kalan ana kız kendilerine mahsus o çekingenlikle gerilerlerken garsonun takdim ettiği sandalyelerin önünde bulundular ve sanki zaten oturmak istiyorlarmış gibi uzatılan bu sandalyelere oturuverdiler. Garson ne istediklerini sorarak çekildi. Genç kız ıslak şemsiyesiyle yerdeki çakılları karıştırarak bir şeyler söylüyor, valide heybetli çehresiyle susuyordu. Birden başını kaldırıp dışarıdaki şiddetli yağmura baktı. İki kuruş bırakarak kalktıklarını ve ne iskele-

1. Yaklaşık 18 lira. (Y.N.)
2. Yaklaşık 10 lira. (Y.N.)

ye ne de arabalara bakmadan köye doğru yürüdüklerini gördüm.

Vapurla Tarabya'ya gelmiş, bir müddet istirahatten sonra havanın birden açıldığını görüp tekrar gezmeye çıkmıştım ki bunlara sırsıklam olarak dönüyorlarken tesadüf ettim. Demek ki karadan gelmişlerdi. Daima telaşlı, ciddi bir iş görmeye gider gibi yürüdüklerinden bugünkü bu güç seferde ıslaklıklarından başka bir değişiklik yoktu. Validenin tavrındaki ağırbaşlılık ve gurur, kızdaki yetimce tavır, her zaman neyse yine oydu.

Birden bu hareketlerinin sebebini bulmak istedim. Düşündüm ki bunlar arabayı vapura binmek için reddetmişler, vapura ise ceplerindeki parayı gazinoya bırakmaya mecbur oldukları için binememişlerdi. O zaman gözümde bu iki kadın daha ziyade büyüdü. Akşam Kalender'de köyün doktoruna rast gelince hemen bir bahaneyle onlardan bahsettim ve öğrendim ki kızın babası bir büyük tüccar yanında hizmetliymiş. Geçen kış vefat ederek bunları ancak geçinebilecek bir gelirle yalnız bırakmış. Yürüyüşleri, giyinişleriyle bizi o kadar çok meşgul eden şu güzel İngilizlerin oturdukları evin arkasındaki küçük evde oturuyorlarmış...

Bundan sonra dikkatimi daha ziyade çeken başka şeylerle meşgul olduğum için mi bilmem fakat birçok sonra bir gün bu ihtiyar kadını yalnız görünce çoktan beri kendilerine rast gelmediğimi hatırladım ve yalnızlığı, halindeki kırıklık birdenbire beni o kadar üzdü ki merak ettim, kızını düşündüm. Şimdi daha süratle yürüyordu, başı omuzlarına daha çok gömülmüştü. Böyle koşarcasına gittiği yerin eczane olduğunu sonra, çıkarken rast gelince anladım. Doktorla bir şeyler görüşüyordu. Elinde ilacıyla uzaklaşınca doktorun uzattığı eli alıp sıkarak gözlerimle sordum; tebessüm ederek kızının on beş gündür fena hasta olduğunu fakat şimdi iyileşmeye yüz tut-

tuğunu anlattı. Sonra daima hastalıklar, ölülerle meşgul olduğu için bunları sıradan görmeye alışmış fena bir kayıtsızlıkla onları bırakarak kendi hususi şeylerine geçti. Ayrıldığım zaman o kadar garip bir üzüntü içindeydim ki yalnızca bir tarafa çekilip düşünmek istiyordum.

Dünyada kızından başka kimsesi kalmamış olan bu ihtiyar kadının onu da kaybetmek tehlikesine düşünce ne acı, ne acı geceler geçirdiğini düşünüyordum. Onu sağlığına kavuşmuş görmek için ne fedakârlıklara, ne zahmetlere tam bir hoşnutluk ve mutlulukla razı olduğunu, kim bilir ne uykusuzluklar, rahatsızlıklarla bu hastalık müddetini geçirdiğini düşünüyor, benim için pek yabancı olan bu iki varlığın hayatımda bu kadar mühim bir mevki alışlarına şaşıyordum.

Tarabya 1315 [1899/1900]

SAPPHO[1]

"Bu Sappho, zamanımızın *Manon Lescaut*'udur."[2]

Jules Lemeter[3]

Son sayfa, son satırlar, son sözler...

Ve yavaşça kitabı bir tarafa bırakarak derin bir ıstırapla düşünmeye daldım; acı, oh, acı bir düşünme... Baştanbaşa eseri işgal eden bu kaçınılması mümkün olmayan hissin baskısı altında âciz ve hasta kalmıştım: O kadar acı çekiyordum ki bir aşk ümitsizi sayılabilirdim. Halbuki sadece bir hikâye okuyordum ve işte bir saatten beri bu son sayfalarda, dört-beş defa kitabı yavaşça bir tarafa bırakarak çaresizlikler arasında ezilen hayatın, insan hayatının, benim zavallı küçük hayatımın bütün matemini tutmuş, saatlerce hasta ve bezgin kalmıştım; çünkü *Sappho*'yu okuyordum. 19. asrın en güzel hikâyelerin-

1. Sappho (MÖ 630/612-MÖ 570): Lirik Antik Yunan şairi, Afrodit kültü rahibesi. (Y.N.)

2. Abbé Prévost'nun romanı. Özgün adı *L'Histoire du chevalier des Grieux et de Manon Lescaut*'dur. (Y.N.)

3. François Élie Jules Lemaître (1853-1914): Fransız eleştirmen ve oyun yazarı. (Y.N.)

den birini, bu insanın ihtirasını en iyi tasvir eden nefis eseri. Ve zamanımızın en meşhur yazarlarından sevgili Bourget'nin[1] dediği gibi edebiyat üzerine düşünme, okuma galiba "hayatı acı acı tatmak"tan başka bir şey olmadığından ben de bu hikâyede bütün elemlerle dolu hayatımı acı acı tattım; acı acı, oh, uzun uzun...

Çünkü bu eserde aşkı, kalbi, hayatı tasvir edilen Fanny Legrand[2] en acı manasıyla bir kadındır. Bütün zevke ve tutkuya adanmış kadın, aşktan başka kanun, aşktan başka iman bilmeyen kadındır yani Sappho'dur.[3]

Size rast gelinceye kadar geçirdiği hayatta karşılaştığı mahluklardan öyle kötülükler, öyle alışkanlıklar, öyle kirler almıştır ki haberi olmadan, haberiniz olmadan sizin soylu emellerinizi soldurur, sıcak kucaklayışlarıyla, büyülü gözleriyle, güzel vücuduyla, bunu size terk ve teslim edişindeki ince, şuh sanatıyla sizi kendine çılgınca bağlar: Onun için her şeyi unutursunuz.

Bu o kadındır ki sizden evvel bir onunu daha aynı fedakârlık, aynı tutku, aynı cinnetle sevmiş, kendisi için edilen çılgınlıkların cinayet mertebesine çıktığını görmüştür. Kalbinizi başka saadetlerin uzağında mutlu ve mesut etmek için bütün hayatını size vakfettiği halde hayatınıza pek geç, uzun ve kirli bir maziyle çok geç girdiğinden belki istemeyerek, belki acı çekerek fakat varlığıyla olsun

1. Paul Charles Joseph Bourget (1852-1935): Fransız roman yazarı ve eleştirmen. (Y.N.)

2. Sappho eserde, Hariciye Nezareti'nde memur olan Jean Gaussin'le baloda tanıştıktan sonra birlikte olacak, macera dolu bir aşk yaşadıktan sonra ayrılacaklardır. (Y.N.)

3. "Sappho" Eski Yunan'ın meşhur kadınlarından biridir ki sevdaları, bağımlılıkları, tutkuları ve şiirleriyle bilinir. Alphonse Daudet'nin bu eserinde mevzubahis olan kadın, Fanny Legrand şuh ve özgür halleriyle şaireyi andırdığı gibi Sappho'nun heykelini yapan bir sanatkâr da bu heykel için kendisini model aldığından Fanny'ye, dahil olduğu eğlence âlemlerinde "Safo" lakabı verilmiştir. (Yazarın notu)

yokluğuyla olsun zaruri olarak; çaresiz olarak zehirleyen kadındır. Ne yapsa sizi mesut edememeye mahkûm kadın; asıl felaket, artık tamir edilemeyecek felaket kendisine rast gelmek olan kadındır yani ebedî kadındır.

Yani sensin, ah ey kadın! Sen ki beni pek çok sevdin; fakat bütün işvenle beraber beni o kadar bedbaht ve harap ettin ki bu kadar zaman sonra bile ne olsa her şey seni hatırlatıyor ve her hatırlayışımda kalbimin yaraları tekrar açılıyor. *Sappho*'yu okurken tekrar seni gördüm, seni tekrar sevdim, hayatımızı tekrar yaşadım, o yürek yakan ayrılığın bütün acılarıyla tekrar yaralandım ve şimdi ölüyorum, ölüyorum...

... Bununla birlikte bu kitabı tekrar okumak isteyince tereddütlerle başladım, son eserinde Daudet'yi o kadar zayıf görmüştüm ki *Sappho* hakkındaki hayranlığımı, bundan altı sene evvel on sekiz yaşın heyecan ve coşkusuyla okumaktan kaynaklı sanıyordum; tekrar okursam o aşk sarhoşluğundan etkilenmeyeceğim sanıyordum. İlk bölümler o kadar tesirsiz geçti ki zannıma kuvvet gelmek üzereydi; fakat yarıyı geçince artık titremeye, hırs ve kederle inlemeye başlamıştım.

Sefil ve zavallı oyuncağı olduğumuz hayatın elinde hiçbir zaman bu kadar ümitsizce inlemedim. Bu baskı Jean'ın[1] hayatında da sevdiği kadının tamiri imkânsız mazisiyle, ikisinin de hayatlarında ıstırap ve felaketin kaçınılmaz olmasıyla, ayrılmak gerektiği halde perişan eden ve süründüren delice bir tutkunun insafsız bir inatla daima hükümran olmasıyla ortaya çıkıyor.

Bu sade bir aşk hikâyesi. O kadar sade ki hepsi gibi; birbirini seven ve mecburi ayrılan iki mahluk ki bizi bas-

1. Romandaki genç memur rolündeki karakter Jean Gaussin, "Sappho" lakaplı Fanny Legrand'ın âşığıdır. Birliktelikleri bir süre sonra başka şahısların hayatlarına dahil olmasıyla bozulacaktır. Hariciye nezaret memuru Jean, tayinini isteyip ülkesine ve Fanny'ye veda ederek Brezilya'ya gidecektir. (Y.N.)

kısı altında ezen çaresizliğin elinde yok oluyorlar; defi ellerinden gelmeyen bu görülmez düşmanların ayaklarının altında eziliyorlar, ağlıyorlar, sızlıyorlar, karşı koymak istiyorlar... Fakat kime karşı Yarabbim! Sonra bütün bu mücadelelerden ne âciz hıçkırıklarla, ne miskin bayağılıklarla, ne yaralı ve ağlamaklı çıkıyorlar.

Hariciye nezaretinde memur bir genç, Jean Gaussin bu kadına, Fanny Legrand'a bir gece bir baloda rast geliyor. "Bana baksana... Bakayım, gözlerinin rengini pek sevdim... Senin adın ne?" diye sokulan bu kadın delikanlıyı o kadar güzel buluyor ki o geceyi odasında geçiriyor. İki gün ayrılmıyorlar. Bundan sonra Fanny, Jean'ın peşini bırakmaz. Daima gelir gider. Fakat o derece içten bir muhabbetle ki genç de hoşlanır; beraber kırlara giderler, gezerler. Bu ısrarlı aşktan, bu esir eden tutkudan pek hoşlanan delikanlıyı kadın yavaş yavaş kendine bağlayarak nihayet bir gün nesi var nesi yoksa hepsini satıp odasına gelir, yerleşir. Ve o günden itibaren ayrılmazlar.

Bir sene mesut bir hayat sürerler. Bu bir sene zarfında kadının gösterdiği vefa, tutkunluk delikanlı için beklentisinin üstündedir. Fakat bir gün Jean haber alır ki bu kadın heykelleri, resimleri vitrinlerde gezen kadın olup zevk âlemlerinde "Sappho" diye çağrılıyor ve yirmi sene evvel çamurlu bir gece sokakta bir heykeltıraş tarafından bulunup himaye edilmiştir: Bir sokak mahsulü! Jean bunun bütün hayatını, bütün âşıklarını öğreniyor: dört sene beraber yaşadıkları meşhur heykeltıraş, sonra severek beraber kaçtığı şair, bu şairden gördüğü hakaretle beraber delice bir aşkla sefil ve alçak onun peşinde geçirdiği seneler, sonra bir romancı, sonra... Ah bu adamlar, bu belki şimdi kendinin de hatırlayamayacağı adamlar... Hele en son beraber yaşadığı adam, o oymacı, o zavallı adam ki Sappho'yu kaybetmekten korkarak, çıldırarak ne olursa olsun diye kalpazanlık etmiş ve on seneye

mahkûm olmuştur. İşte bundan sonra Sappho artık böyle beraber yaşamalardan vazgeçip bir aylık, bir haftalık sevdalara koşar ve bu esnada Jean'a rast gelir.

Jean'a, zavallı küçük âşığa ki o kadar sevdiği bu kadının hayatında sona tesadüf etmiş; başkalarının en taze zamanına, en hararetli gençliğine sahip oldukları bu kadının ömründe en sonra, bütün o adamlardan sonra gelmiştir. O zaman Jean delirmiş gibi, öfkeyle hemen koşup onu evinden kovmak, bütün nefretini yüzüne tükürmek ister. Fakat zaten kadının bir Sappho olduğunu bilmiyor muydu? Hem onun mazisine ne hakla karışacak? Bir de kadın o kadar vefakâr, o kadar çaresiz ve perişan bir yakarışla yalvarır, Jean'ı kaçırmamak için en kıymetli mazi yadigârlarını öyle fedakârlıkla ayaklarına atar, kendisini severek bütün maziyi nasıl unuttuğunu o kadar samimi bir dille anlatır ki delikanlı dayanamaz ve ayrılmazlar.

Fakat bu vahşi kıskançlıkla bundan sonra geçecek hayat bir işkenceden başka nedir? Değişmesi imkânsız bir mazi göz önündeyken evvelki gibi mesut olmak mümkün müdür? Acaba kalbinde onların, hâlâ onların olan hiçbir şey kalmamış mıdır? Mahvetmek, hepsini, her şeyi, o uğursuz maziye ait her şeyi silip mahvetmek, bu niçin mümkün değil?

Jean asıl oymacıdan nefret ediyor, o adamdan ki Fanny de onu hâlâ düşünüyor ve daima müdafaa etmiyor mu? "Zavallı benim için hayatını berbat etti. Onu unutamam," demiyor mu? Yalnız başına sahip olduğuna inandığı bu kalbin bu ele geçmesi imkânsız parçaları, bu başkaları, tamamen başkaları için en genç hislerle titremiş tarafları, bunları elde etmek için ne yapmalı?

İşte bu endişelerle hayatları tahammül edilmez oluyor. Jean için bunu terk etmek daha iyidir; lakin kadının bitmeyen yakıcı vefası, derin aşkı, işveli tutsaklığı onu daima mağlup eder. Bütün bulduğu bahaneler, engeller

kendini ona bağlamak için birer kuvvet kesilir, ayrıldıkça daha ziyade sevdiğini görür, nihayet ikisi de birçok tecrübelerden sonra yorgun düşerek ne olursa olsun beraber yaşamaya karar verirler ve daha ucuz olsun diye bir sayfiyede otururlar.

... İlk günlerin şevki ve neşesi geçince görürler ki kendileri için beraber yaşamak kadar azap olamaz. Jean hâlâ o mazi fikriyle acı çekmektedir. Bu his sevdiğinin sadakatiyle beraber her gün o kadar artar ki bir cinnet haline gelir. Her gün, işinde bulunduğu müddetçe, "Kim bilir?" endişeleriyle uğraşır, akşamları evine gelince o gün neyle meşgul olduğunu anlatmaya zorlar, ufak bir şüpheden bazen uzun kavgalar çıkar.

Ah bilirim, bu hayatı ben pek iyi bilirim. Gözünüzün önünde böyle bir maziyle şüphe etmemek, sakin durmak, harap olmamak mümkün olmaz. Her an sevdiğinizin o korkunç maziden birisini, bir şeyi teessüfle hatırladığını göreceğim, yeni bir ilgisini hissedeceğim diye titreyerek; eski hayatını küçük görecek kadar kendisini mesut ettiğinize, hepsinden, hepsinden çok sevildiğinize emin olmak için o kadar ıstırap çekerken onu ara sıra yine üzgün ve düşünceli görmek; söz söylerken bir yalana rast gelerek dehşetli bir hakikatle boğuşacağım diye daima, daima endişede bulunmak; bütün bunların sebebi bir mazi, artık imhası elde olmayan bir mazi olduğunu bilip bunu unutamamak; bu azapla yaşamanın mümkün olmadığını görerek kaçmak istedikçe ne acı ve korkunç bir aşk bağıyla bağlı olduğunuzu duymak; birçok çaresizliklerin arasında ezilip kalmak... İşte bu iki mahlukun da sessiz bir öfkeyle bu tamiri mümkün olmayan mazi hissiyle azaplar içinde çırpınması, birisinin seve seve hissizleşmiş kadına bilmediği bir duygunun erdemini vermek için kendini yiyerek, diğerinin başkalarına verilmemiş bir yeni zevk bulup sevdiğini sarhoş etmek arzusuna karşı bir şey yapamamanın

hırsıyla kudurmuşçasına ağlayarak geçirdikleri bu hayat; birbirlerini terk imkânsızlığının önünde beraber yaşayabilmek imkânsızlığıyla ezilip sızlamak... Bunu ben pek iyi bilirim!

... Fanny bir öksüz bulmuş, bunu evlatlık gibi almıştır. Jean belki hayatlarını meşgul eder diye buna razı olmuşken bir gün düşünür ki belki çocuk kadının eski âşıklarından birinindir. O zaman çıldırmış gibi ne yapacağını bilemeyerek çocuğa düşmanlık duyar; şu hissini kadına itiraf edememekle beraber böyle yaşamaları mümkün olmadığına tekrar karar verir. Jean için ilişkiyi hemen kesmek pek kolaydır, zaten bir gün mutlak ayrılacak değiller mi? Yakında bir yere konsolos olduğu zaman ayrılmayacaklar mı? Fakat bu daima ertelenen gidiş birden fikrine gelince işin o kadar kolay olmadığını görür: Bunun hemen bir aileyi terk etmek kadar kalp kırıcı olacağını düşünür. Ayrıca Jean'ın gece gündüz şüpheleri, kıskançlıkları kadını da nihayet cevaba alıştırmış olduğundan aralarında daima tekrarlanan atışmalarda birbirlerini kırarlar. En ufak bir bahaneyle çıkan bu kavgalarda Sappho o kadar küfürbaz, o kadar terbiyesiz, o kadar adi olur ki söylemedik fena söz bırakmaz, âşığının gençliği, terbiyesi, ailesi, hiçbir şeyi kalmaz. Jean'ın terbiyeli bir erkeğe mahsus yarı suskunluğuna karşı o kudurmuş gibi çamurlar saçar ve sonra birdenbire ayaklarına atılıp hıçkırarak aflar diler.

Jean bütün bunların verdiği nefret arasında pak ve saf bir genç kıza rast gelir ki gayriihtiyari bir ilgiyle kalbini ona kaptırır ve bir gün Sappho'nun son ve vahşi bir hakareti önünde bütün bütün coşunca ne olursa olsun artık katiyen ayrılmak ister. Lakin bu sıralarda bir kadının bir ayrılığın verdiği üzüntüyle kendini öldürmesi, bu basit fakat yürek yakan olay onu perişan eder. İçinde yaşadığı pislikten kaçmak, Fanny'nin sefil bir arabacı olan babası-

nın da gelip aralarına karışması üzerine herkesin "aile" demeye başladıkları şu halden kurtulmak istediği halde sevgisinden emin olduğu bu kadının ölümüne sebep olmaktan korkar. Artık atışırlarken Jean evvelki gibi, "Bereket versin ki kurtulmaya bir şey kalmadı!" diye haykıramaz. Sonra bir gün denemek için memuriyete tayin edildiğinden yakında gideceğini söyler; fakat Sappho'nun gözlerinde öyle bir endişe titrer, sesi o kadar perişandır, yüzü acıyla öyle bir kasılır ki delikanlı devam edemez, daha vakit olduğundan, bu sefer sırasını başkasına terk ettiğinden bahseder. O zaman kadın ağlamalar, gülmeler, öpücüklerle taşarak çılgın gibi olur; ondan sonra da bir melek gibi muamele etmeye başlar. O kadar uysal ve sevimli, o kadar şefkatli olur ki artık eski öfkeleri, eski atışmaları da bırakır; hatta Jean'ı rahatsız ettiğini bildiği için çocuğu bir mektebe bırakmaya kalkar. Jean bu samimiyet ve muhabbet içinde bütün bütün zayıf ve perişan kalarak bazen ileriki memuriyetinden istifa etmeyi bile düşünür; lakin ailesinin lanetinden, pederinin gazabından pek ziyade korkar. Hem bunları kimin için yapacak? Buruşmuş, solmuş bir mahluk için ki artık sevmiyor, buna emindir, sade acıyor...

Evet, insan çok sevilince bir aralık bu his ve fikre düşer fakat ilk şüphe bunun intikamını o kadar korkunç alır ki tarif edilmez. Bu Jean için de böyle olur. Onun asıl maksadı öteki kızla evlenip doğru Güney Amerika'daki memuriyetine gitmektir. Bu arzu o kadar kuvvetlenir ki hemen yapmak ister. Fakat nasıl? Önce Fanny'den ayrılmalı. Lakin bu kadar sene sonra bu ayrılık nasıl mümkün olacak? Bunu kadına nasıl söyleyecek? Sadece, "Artık her şey bitti!" diyemez ya? Bir bahane bulmalı. Fakat nasıl? Nihayet bir gün ne olursa olsun ayrılacağını haber vermek için erkenden evine döner; Fanny'yi akşama verilecek bir ziyafet hazırlığıyla meşgul bulur. Namuslu bir ev

kadını, mesut bir eş gibi hoş ve güler yüzlü, meşgul olan bu kadını bir sözle üzmek, bu eğlence hazırlığı arasında onu bir darbeyle ezmek o kadar acı gelir ki ne yapacağını şaşırır; birlikte kıra çıkarlar.

O saf havada, sonbaharın mahzun hoşluğu önünde son derece mesut bir muhabbetle kendisine yaslanarak yürüyen Fanny'nin şevkine ve neşesine bakarak eski fistan bozuntularından yapılmış elbisesine dikkat ederek kendisi için sıkıntı içinde yaşamaktan bile zevk alan bu zavallı mahluku birdenbire terk etmenin ne büyük bir gaddarlık olacağını düşünür. Ama ne yapmalı? Bütün hayatını da onunla geçiremez ya, evlenmek lazımdır. Zaten bir gün mutlaka ayrılmayacaklar mı? Kararsızlığına bir kuvvet gelir ve artık memuriyete tayin olunduğunu söyler. Kadın birdenbire gürleyerek haykırır; yalan söylediğinden, evleneceğinden, kendisi bunu ne zamandan beri pekâlâ bildiğinden bahseder. Ve Jean en sonra her şeyi itirafa mecbur olunca Fanny öfkesini bastırmak istemekle beraber bu acı haber karşısında yavaş yavaş titreyen dudakları, heyecanla inip kalkan göğsü, yaşlı gözleriyle ayaklarının altına yığılıp hıçkırarak yalvarır:

"Gitme, oh gitme, Jean! Beni bırakma... Sensiz ben ne ölürüm?"

Ağlar sızlar, yalvarır, inler, neler söyler; ah bu sözler, bu sözler! Şu koca dünyada zavallı aşkıyla yapayalnız kalmaktan korkarak sızlayan bu zavallı kadın! Jean o kadar heyecanlıdır ki hemen hemen, "Dur, haydi ağlama, vazgeçtim..." diyecektir; lakin bir şey kendisini meneder. Kadın sayıklar gibi yakarışlarını takip eden uzun bir hıçkırmanın ardından sessizleşince ağır ağır eve dönerler. Yol ağzına geldikleri zaman Fanny yalvararak, "Yemeğe kal, dokuz treniyle gidersin..." der. Beraber köşke girerler, yemekte komşuları hazırdır. O vakit Jean dikkat eder ki Sappho şişmiş gözkapaklarıyla on yaş birden ihtiyarla-

mış gibidir. Üstü başı çamurlanmış, saçları bozulmuştur. Gündüzün o derece neşeyle hazırlanan bu sofra başında bu zavallı yorulmuş, harap olmuş vücudun karşısında, bu ağlayan sessizlik arasında saat dokuza yaklaşıncaya kadar ümitsizce bekler. Saat gelince hemen sıçrayarak, "*Adieu*!"[1] der; fakat kendisini iki kolun arasında sarılmış bulur, titrek bir ses kulağına mırıldanarak, "Bir gece daha... Bir gececik, ne olur?" diye yalvarır. Delikanlı kuvvetle silkinip kurtulur ve koşar.

Öbür gün eşyasını getiren adama kadının ne halde olduğunu sormaya cesaret bile edemez: Gece gündüz ağlıyormuş, o kadar ki o adam bile ağlamış...

Bugünü takip eden hafta zarfında Jean etrafında bir boşluk, bir yalnızlık hisseder, doldurulmaz bir boşluk... Fanny'yle geçen beş senelik hayat ona öyle âdetler vermiştir ki bunların birdenbire terki büyük bir sersemliğe sebep olur. Bu esnada zavallı kadın bir tek, bir tek lütuf ister: Yalnız ara sıra gelmesini rica eder. Hiçbir şey söylemeyecek, hiç darılmayacak. Evlensin, ne yaparsa yapsın, bir şey demeyecek. Yalnız görmek istiyor, arada bir görmek istiyor, arada bir kere, bir kerecik! "Düşün ki bu darbe benim için beklenmedik, pek insafsızca, pek anidir. Dünyada kalbimi neye bağlayacağımı bilemiyordum. Ağlıyorum, bekliyorum, mahvolan saadetimin boş kalan yerine bakıyorum. Beni bu hale alıştıracak bir sen olabilirsin. Bu bir sadakadır, ne olur, beni görmeye gel. Gel ki kendimi yalnız hissetmeyeyim... Kendimden korkuyorum..."

Oh, artık eskisi gibi zevk âlemlerine atılmak için kendinde kuvvet bulamayarak yalnızlık, matem ve keder içinde çürümeye mahkûm bu kadın, bu zavallı harap

1. (Fr.) Hoşça kal. (Y.N.)

olmuş kadın! Bari bu aşkla beraber o tamiri imkânsız mazi olmasaydı yahut bu kaçınılmaz ayrılık!

Jean haber alır ki Fanny kendini öldürmeye kalkışmışsa da engellenmiştir. Sonra bir mektup gelir. Mektuplar devam eder, Sappho bunlarda hayatının bütün elemlerini yazar, yalnız, ümitsiz geçmeye mahkûm hayatını. Delikanlı bu sırada düğün hazırlıklarıyla meşguldür. Fakat bir gün oymacının hapisten çıktığını haber alınca delirmiş gibi olur; Sappho'nun bütün eski aşklarını küçümseyerek yalnız oymacı için muhabbetli davrandığını, mahkemede, "Dostum, sen korkma, bir gün gelir yine kavuşuruz..." diye haykırdığını hatırlar. Birkaç gündür mektupların da arkası kesilmesi bu fikrini güçlendirir ve sevildiği müddetçe varlığından şüphe ettiği aşkı şimdi olanca şiddetiyle kendini hissettirir. O zaman zavallı delikanlı birtakım bahaneler bulur: Mesela kadında eski mektupları kalmıştır ki Sappho bunları iade etmek istememiştir. Öyle ya, evlenecek bir adamın öyle bir kadında mektupları bulunması uygun mudur? Gidip almalı değil mi? Bu fikirle şimendifere binince doğru köşke... Fakat yolda, yanında bir adamla evlatlığa rast gelir. O zaman, "Hah," der, "işte oymacı. Demek bu da onun çocuğuymuş, öyle mi? Ah, ahmak! Seninle ne kadar eğlenmişler, ne kadar gülmüşler!" Bu rezaletten ibaret maziye karşı içinde şiddetli bir nefret uyanarak dönmek, kaçmak ister; lakin mektuplarını almadan gitmeyecek... Eve varınca hizmetçi koşarak hanımına haber verir. Jean görür ki Fanny daha yatağındadır. Kadın o müjde üzerine kalkıp çırçıplak Jean'ın boynuna atılmak isterse de gördüğü soğukluk ve hakaret önünde donakalır, ne yapacağını şaşırır.

Evet, Jean bu öğleye kadar yatakta gecikişleri pek iyi bilir!

Kadın af dileyerek sakin sakin yüzüne bakarken çocuk meselesi ortaya konur. Sappho o vakit yalan söyle-

miş olduğunu, kendisi için hayatını feda eden bir zavallıya söz verdiğinden oğluna baktığını, bunları öteden beri kaç defa kendisine anlatmak istediği halde kıskançlığından korktuğu için sakladığını söyler.

Kıskançlık mı? Kimden kıskanacak, bir hayduttan öyle mi? Hayır, o böyle şeyler için gelmemiştir. Burada mektupları yok muydu? Onları alıp gidecek. Sappho yumuşak bir tavırla, "Peki, vereyim," diye kâğıtları getirmeye gider; delikanlı da takip ederek yatak odasına girerler. Oh, bu oda, bu sigara kokularıyla dolu oda, bu dağınık yatak... Jean, oh, zavallı Jean!

Evet, zavallı Jean... Zavallı çocuk! Sen isterdin ki bu kadın bu kadar sessizce mektuplarını çıkarıp vereceğine tekrar ağlasın, yine sızlasın değil mi? Ayaklarına kapansın, boynuna sarılsın. Ya bütün bu arzulara karşılık ne gördün? Ne dehşetli bir bağla bağlı olduğun bu kadının senden artık çözüldüğünü hissettin değil mi? Eski bağ ne çabuk gevşemiş! O kadar az mı seviliyordun ki daha bir ay geçmeden yerine bir başkası alındı?

Kadın mektupları açıp son defa bir daha okurken Jean der ki:

"Şimdi rast geldim. Demek bu gece buradaydı!"

Fanny cevap verir:

"Evet, geç gelmişti... Kar yağıyordu... Şuraya bir yatak yaptılar..."

Jean o zamana kadar sakin görünmeye çalışırken artık kendini tutamaz, haykırır:

"Yalan söylüyorsun, orada yattı, senin yanında..."

Kadın yaklaşıp gözlerine bakarak:

"Ey, ne olacak? Senin geleceğini nereden bilecektim? Sen gittikten sonra ne önemi var? Üzgün, yalnızdım..."

"Yok, alçaktın, ey kadın, alçak ve kirliydin. Aşkında o kadar kir ve alçaklık vardı ki senin için bu şeyler ehemmiyetsiz kalıyordu. Ah, murdar, al!"

Jean son derece hiddetle kolunu kaldırır, tokat iner. Kadın şamarı yedikten sonra şevk ve neşeyle, "Oh, beni hâlâ seviyorsun!" diye boynuna atılır...

Akşam bir gürültüyle uyanıp kendini yine eski yataklarında bulunca Jean olanları hatırlamaya çalışır. Bu kadınla bağlı olduğu bağı görüp dehşete düşer; ondan ayrılmanın imkânsız olduğunu anlar. O zaman onu çağırarak, "Fanny, gideceğiz!" der. Evet, gidecekler; şimdi her şeyi bırakacak, nişanlısını, ailesini, her şeyi... Brezilya'ya memur olmuştur. Hemen gidecekler; bütün bu maziden, bu topraktan uzak, pek uzak bir memlekete gidecekler; uzak, ondan, oymacıdan uzak...

Buna karşı Sappho biraz küçümseyici, gamlı bir tatlılıkla, "Zavallı çocuk!" der.

Evet, ne zavallı çocuk! Değil mi Fanny? Acaba hiç düşünür müydün ki herkesi böyle harap etmek için sende başkalarından fazla ne vardı? Neydi sendeki o hal ki senden ayrılmak için cinayetlere bile bulaşanlar bulunuyordu? Şimdi hor görerek bir "zavallı" değil mi? Bu hakaret hep seni sevdiği, seni zaafla sevdiği için değil mi?

... Jean, Marsilya'da Fanny'nin gelişini beklerken sadece bir mektup alır ki kadın bunda, öyle bir çılgınlığın artık kendisi için mümkün olmadığını yazmıştır:

Bu o kadar büyük bir çılgınlıktır ki artık yapacak kuvvetim yok... Böyle delilikler için gençlik olmalı yahut ikimizde de artık kalmayan tutku körlüğü...

Beş sene evvel bana bir işaret etseydin senin için dünyanın öbür ucuna kadar giderdim. Zira, inkâr edemezsin ki, seni delice sevdim. Bende ne varsa hepsini sana verdim ve senden ayrılmak lazım geldiği zaman o derece mustarip ki ıstırabın bu kadarı kimsede görülmemiştir. Lakin böyle bir aşk da eskir. Sizi pek güzel, pek genç bulup daima titremek, müdafaa ede-

cek birçok şeyleri olmak... Artık bu elimde değil; beni çok yaşattın, çok mustarip ettin, bittim.

Bunu daha evvel söylemeliydim; fakat seni o kadar kararlı görünce cesaret edemedim; coşkun bana da bulaşıyordu. Hem kadın fikri bu ya, seni bu ayrılıktan sonra tekrar cezbetmekten kaynaklı tabii bir gurur.. Yalnız kendi kendime hissediyordum ki bu darbelerden sonra bende çarpılmış, kırılmış bir şey vardı. Sakın zannetme ki bunlar oymacı içindir. Senin gibi onun için de her şey bitti, kalbim öldü. Benim şimdi bir çocuğum var ki artık bırakamam; o beni babasına bağlıyor. O baba ki benim aşkımla kendini mahvetti. Bu kadar sene hapiste kaldıktan sonra çıktığı zaman ilk günlerdeki hararet ve aşkla bana geldi. Tasavvur et ki tekrar görüştüğümüz vakit bütün geceyi omzumda ağlamakla geçirdi... Hem çılgınlığın lüzumu yok; ben lazım gelen tedbirlerde kusur etmedim; beni tekrar bulmak mümkün değildir. Bunu yazdığım tren istasyonunun kahvesinde, ağaçlar arasında, içinde iyi ve fena o kadar günler geçirdiğimiz evi görüyorum ki kapısında yeni kiracıları davet eden levha sallanıyor...

Kanunuevvel 1313 [Aralık/Ocak 1897/1898]

CARMEN

"Carmen'in sevdaları üç ay sürmez."

Fransa'nın en ciddi, en büyük eleştirmenlerinin büyük bir hürmetle bahsettikleri Prosper Mérimée'yi[1] hiçbir zaman hararet ve heyecanla okuyamadım. Hikâyelerinde o kadar duygusuz bir kalp, o kadar ince bir alay var ki ancak insanlara kırgın olduğum saatlerimde okursam bir zevk alırım. Bir hülyalı kadın çehresini, bir siyah çarşaflı dilberin hayalini, peçenin arkasında ürkek bir masum damlayla titrek siyah gözleri düşünerek, gençken arzu nöbetleriyle okunmayacak eserler özellikle Mérimée'nin eserleridir. Mérimée Rus diline de aşina olduğundan Puşkin'den, Gogol'den bazı eserler tercüme etmiş, Rus edebiyatını Fransa'da tanıtmak için birçok incelemelerde bulunmuş bir edip, bir çevirmen olmak itibarıyla pek muhterem bir yazar olmakla beraber hikâyelerinde çarpan bir kalp yerine titremeyen bir el, neşterli bir eleştiri eli vardır.

Hatta en romantik bir eseri, şu *Carmen* bile okunur-

1. Prosper Mérimée (1803-1870): Drama ve hikâye yazarı, arkeolog, tarihçi, çevirmen. Özellikle daha sonra Bizet'in aynı adlı *Carmen* operasının temasını oluşturacak olan *Carmen* adlı kısa romanıyla bilinir. (Y.N.)

sa yazarın her şeyden ziyade Kıptilerin dilinden, Bohemya Kıptileriyle İspanya'nınkilerin dilce, âdetçe farklarından, bunları araştırmak için yaptığı seyahatlerinden bahsettiği görülür. Bu bahis esnasında rast geldiği bir vakayı aktarır, bir vaka ki seyahati müddetçe orada burada topladığı teferruatla bir hikâye olmuştur. Fakat nedir bu hikâyeden yapılan operadaki his ve hararet? Bu Halévy ile Meilhac[1] nasıl adamlardır ki bu hikâyede bir aşk, ateşli bir aşk bulmuşlar, bunu o kadar güzel yazmışlardır? Carmen sade bir trajedi itibarıyla mükemmel bir aşk ve ihtiras örneğidir. Zaten Halévy'nin hikâyeleri kudretini ispat eder. Meilhac'la beraber yazdıkları kırk kadar komedi, opera, operet ise tiyatro mevcut olan her yerde herkesin ezberindedir.

Bu güzel trajediye Bizet'nin[2] en şuh ve latif musikisini ilave eder ve bunu oynamak ve seslendirmek için bir güzel primadonna[3] ile bir hararetli tenor[4] da bulursanız bu şekilde düzenleyip hazırladığınız sahnenin karşısında unutulmaz güzel saniyeler geçirirsiniz.

Bu saniyeleri ben birçok kereler geçirdim. Bütün ruhumla, bütün kalp ve ruhumla Carmen'in ve Don José' nin aşklarını ve hayatlarını yaşadım. Bütün duygum ve zevkimle hareketli musikisini içime çektim. Fakat o bahtiyarlardan olamadım ki mesela bunu Opéra Comique' te[5] en seçkin bir primadonnayla görmüşlerdir. Fakat herkesten ziyade susamış bir titrek ruh, hepsinden arzulu bir

1. Ludovic Halévy (1834-1908) ve Henri Meilhac (1830-1897) Bizet'nin *Carmen* operasının librettosunun yazarları. (Y.N.)

2. Alexandre César Léopold Bizet (1838-1875): Fransız klasik müzik bestecisi. *Carmen* adlı operasıyla dünya çapında tanınmaktadır. (Y.N.)

3. Operada kadın başrol oyuncusu. (Y.N.)

4. En tiz sesli erkek sanatçı. (Y.N.)

5. Paris'te ünlü opera şirketi. (Y.N.)

şevk ve aşkla hepsi kadar, belki hepsinden ziyade kendimden geçtim.

Çünkü bu oyunda bütün insan aşkı, insanın tutkulu aşkı, azap ve işkenceyle, hırs ve ihanetle, ateşlerle, kıskançlıklarla geçen insan aşkı gösterilmiştir; o kadar gösterilmiştir ki bence bu onun bir sembolüdür.

Carmen öyle bir kadındır ki şuh, çevik, sizi hayatınızın sakinliğinden alarak ateşler içine atar. O kadar coşku ile o kadar ısrar, o kadar devam eder ki harap olursunuz. Direncinizi eritmek için öyle cazibeli bakışları vardır ki başkalarının verdiği hayatları reddedip sizin tebessümünüzü dilendiğini anlatır. İlginizi çekmek için öyle tebessümleri vardır ki nasıl dayandığınıza şaşırdığını, böyle karşı çıkışlara alışkın olmadığını, sizi mutlaka esir edeceğini söyler... Göğsünün yaseminleri o kadar konuşkandır ki sizi günaha davet edişlerine vermek için bütün insan hayatını dilenirsiniz. Nihayet yorgun ve harap, uzattığı aşk ve tutku kâsesini kapıp içersiniz... Ve ilk adımda bir belaya düşersiniz.

Don José de böyle oldu, İşbiliye'nin[1] bütün delikanlıları Carmen'in peşinde gezip de onun tarafından küçümsenmekten başka bir şeye ulaşamadıkları, Carmen'in arkadaşlarıyla çalıştığı sigara fabrikasının kapısına toplanarak paydos saatlerini bekledikleri zaman Don José, bu Navarlı[2] onbaşı, fabrikanın karşısındaki karakolda, köydeki annesiyle nişanlısı Micaëlla'yı düşünerek yaşıyordu. Carmen'i gördükçe bir günahtan kaçar gibi bu hafif ve uçarı, hakkında bin türlü fena dedikodular olan bu şuh ve dilbaz kadından nefretle kaçar, onun ara sıra gamzele-

1. Sevilla. İspanya'nın güneybatı kesiminde Endülüs özerk bölgesinin merkezi ve en büyük şehri. (Y.N.)

2. Navarre, İspanya'nın kuzeyinde, Fransa sınırında yer alan İspanya eyaleti. (Y.N.)

rine, adeta alenen gösterdiği arzulara karşı bütün kalbinde titreyen bir dermansızlıkla bir korku, bir gizli korku kendisini saatlerce meşgul ederdi. Bir gün Carmen o kadar üzerine geldi, herkesin içinde ona o kadar tutkun, o kadar düşkün davrandı, nihayet dudaklarında gezdirdiği bir çiçeği yüzüne öyle fırlattı ki zavallı delikanlı ürkek ve perişan, karakolunda yalnız kaldığı zaman hâlâ dalgındı. Herkese karşı lakayt kalan bu kadının kendisine bu kadar ilgisi gururunu okşuyordu. Fakat bu fena kadına, bunun kendini sürükleyeceği kirden kaçınmak için bu kirli kadına karşı duracağına yemin ediyordu. Sanki bu yemini hemen bozmak için fabrikada bir arbede oldu. Bu vahşi huylu, zapt olunmaz kadın hiç kimseyle iyi geçinmez, damarlarında kaynayan Kıpti kanı onu her gün böyle kaba, gürültülü bir hayat içinde yaşatırdı. Sonunda Carmen'i tutup karakola getirirler. Orada başçavuş jurnali[1] yapıp Carmen'i merkeze göndermek üzere odasına girince Carmen yanında yalnız kalan Don José'yi baştan çıkarmak için öyle şeyler yapar, kendisini kurtarmasına karşılık öyle sözler verir ki nihayet aşkına ve zayıflığına yenilen zavallı erkek kalbi, "Peki Carmen," diye haykırır, "peki, hayatım senindir. Fakat bilmiş ol ki sözünü tutmazsan fena olur."

Bu oyunda bir Carmen bir José yoktur, bunda kadın kalbiyle erkek kalbi, sizi sarhoş eden kara gözleri, vaat dolu sinesi, hararetli dudaklarıyla, daima üste çıkan kadınla daima, daima kaybeden, daima ağlayan erkek vardır. Don José de Carmen'i kaçırır ve bunun için hapse girer. Lakin hapisten çıkınca öyle bir hayat sürecekler ki sonsuza dek unutmayacaklar... Bu fikirle bu ayrılık iki tarafın aşkını körükler, çabuk kurtulsun diye Carmen

1. Yüksek bir makama bir kimse aleyhine verilen gizli rapor, ihbar yazısı. (Y.N.)

bilmem nereden biriktirdiği bir liretle[1] bir eğeyi José'ye gönderir. Liretle zindancı kandırılacak, eğeyle parmaklık eğelenecek. O kadar dalgın ve düşüncelidir ki kendisi bile şaşıyor, hissediyor ki kimseyi şimdiye kadar böyle sevmedi, hatta İşbiliye'nin en kahraman boğa pehlivanı olan Escamillo'nun aşkını bile, "Kalbim boş değildir!" diye ihmal etti. Hatta mensup olduğu bir büyük gümrük kaçakçı çetesi reisinin zorlamalarına karşı şehri terk etmeyecek çünkü yakında José çıkacak. Şimdi reisin tehdidine bile karşı geliyor; birisini seviyor, ondan!

Bütün haydutlar kahkahalarla gülüyorlar: Nasıl, Carmen birini seviyor ha! Lakin bırakın bu alayı canım... Carmen kimseyi sevmez, sevemez! Eğleniyor musunuz? Bu mümkün değil, görülmüş değil. O bilakis ciddi ciddi başını sallıyor. Lakin sahi seviyor mu? Yoksa bir heves mi? Biliyor ki Don José kendisine hiç uymayacak bir çocuk, o kadar kaba, o kadar kıskanç ama kalbi temiz... Carmen'in bütün hevesleri, bütün arzuları onun mağlubiyeti olacak. Şimdiye kadar serbestliğe alışmış, kimseyi dinlememiş Carmen ne yapacak? Bunu düşündükçe dalıp kalıyor, hayatının harap olacağını görerek tereddüt ediyor, sonra omuzlarını sallayarak, "Adam sen de! Ne olurmuş, şimdi seviyorum ya, elvermez mi?" diyor.

Bununla birlikte, ah Don José kendisine uysaydı, kendisine uysaydı da beraber yaşasalardı, birtakım namus çocukluklarını bırakıp çeteye girseydi, ah, ne mesut olacaklardı! Halbuki nafile, ne olsa José bu işi yapmayacaktır.

Bunu ne kederle söylüyor, hatta sararıyor, hatta... Lakin o, Don José, onun sesi... Oh, demek hapisten çıkmış ve hemen evvelce karakolda verdiği randevuya koşmuş. Oh, siz gidin Allah aşkına, sizi görmesin...

1. İtalya'nın eski para birimi. (Y.N.)

Don José hapisten kaçmayı uygun görmeyerek cezasının bitmesini beklemiş ve hemen çıkar çıkmaz işte buraya gelmiştir.

"Ah Carmen, senin için..."

O zaman Carmen, José'nin boynuna atılıp göğsüne başını koyarak, "Evet evet, benim için fakat ben borcumu öderim, borcumu öderim," diyor.

Bunun üzerine bir aşk ve eğlence meclisi başlar. Rakslar, şuhluklar, buseler, her şeylerle bir aşk ve ihtiras meclisi ki ancak bir boru sesiyle nihayete erer. José gitmeye mecburdur. Carmen engellemek ister, başaramaz. Demek o kadar sevmiyor ha... O zaman, "Eğer beni sevsen oraya, oraya, dağlara gelirdin... Benimle beraber dağlara gelirdin, orada yaşardık, beraber yaşardık. Eğer beni sevsen, beni sevsen beni bırakmazdın! Dağlara gelirdin..." der; darılır, arkasına döner oturur. José şikâyet eder, sızlar, anlatır: "Sen göründün, seni sevdim; sen göründün, bana bir bakış attın; senin malın oldum," diye o kadar yalvarır ki nihayet barışırlar. Derken Carmen'i takip eden José'nin bir amiri gelir. José'yi göndermek ister, o gitmez. Zabit tokatlar. Kılıçlara asılırlar. Eğer kaçakçılar gelmeseler kim bilir ne olacak! Onlar gelip zabiti tutarlar ve böylece José de artık daha ağır bir ceza yememek için Carmen'le dağlara çıkmaya karar verir, haydut olur...

Haydut! Eğer Carmen'in yani seven kadının bütün cazibeleri, bütün hararetleri, takip eden günleri, o dağlarda, serbest ve gururlu, saf ve hoş kokulu rüzgârlara karşı geçen hayatı bir cennet hayatı haline koymasaydı Don José için bu mertebe aşağı bir iş pek ağır gelecekti. Her gün vicdanına aykırı işler görmekten gelen iç acısı ancak Carmen'in bir tebessümü, ancak onun bir gamzesiyle unutuluyordu. Geçen günler kokulu esintiler gibi hafif ve mesut geçiyor. Bu dağlarda geçen hayat José'yi sarhoş ve mecnun etmiştir, Carmen için deli oluyor. Fa-

kat heyhat, Carmen'in sevdaları üç ay sürmez! Carmen'in buseleri tatsızlaşmaya başlıyor. Kolları gevşiyor, gözlerini çevirerek başka yerlere bakıyor. Ah, kadınla erkeğin aşkındaki bu an... Artık sevdiğimizin saadetine, kalbine, ruhuna elvermediğimizi hissettiğimiz, buna karşı hiçbir şey yapmak mümkün olmadığını, yalvarışların, gözyaşlarının, ısrarların bizi birbirimizden soğutmaktan başka bir iş görmeyeceğini anladığımız an... Artık onun bütün bütün gevşeyen kollarının boynumuzdan, omuzlarımızdan dalgın dalgın kaydığı, dudaklarını aradıkça düşünmek istiyor gibi başının başka tarafa çevrildiği, gözlerine baktıkça oradaki bitkinliğin okunmasından korkarcasına bakışların semaya uzandığı an... Bu ânı görmemek için ben ölmek isterim!

Fakat José, o, Carmen'i takip ediyor. Carmen'in artık tenha yerlerde yalnız kalmak istediği zamanlar yanına gidiyor; kalkarsa beraber yürüyor; ne yapsa eski hareketleri, eski teslimiyetleri, eski şuhlukları, nihayet aşkının eski hararetini bekliyor; bulamadıkça coşuyor: Nihayet Carmen'den, "Ey, rahat bırak!" şikâyetini de işitiyor. O zaman bir cehennem hayatı başlıyor; ısrardan, tacizden, şikâyetten öbür tarafa gelince kaçıştan, soğukluktan ibaret bir hayat... Bu azaplar içinde asıl Don José'yi harap eden şey Carmen için o kadar fedakârlıklar ettiği, namusunu, hayatını, kellesini, her şeyini onun yoluna koyduğu halde bu soğukluğa layık görülmesidir. Fakat zavallı, zavallı erkek bilmiyor ki bizde artık sevmeyen kadın kalplerine karşı yapacak hiçbir şey yoktur, aşk zorlama ve ısrarla olmaz. Bu bir felakettir, artık sevilmiyoruz, bu felakete boyun bükülmelidir... Zira ısrar ve inat daha ziyade soğutur ve uzaklaştırır. O yalvarır, tehdit eder, ağlar, kıskanır. Ah, bu kıskançlık, bir kere bu kemiren kurt girdi mi zaten sevilmediğimizden dolayı mahvolmuş ruhumuzu ne işkencelerle, ne yeni işkencelerle

ezer, bitirir! Carmen'in dalgın dalgın durmasından mutlaka birini düşündüğünü anlıyor. Bir zamanlar da Carmen kendisini böyle düşünüyordu değil mi? Ah, bugün mümkün değil mi, bugün artık bunun için hayatını da verse mümkün değil, öyle mi? Nedir, nedir bu çaresizlik? O zaman, bir gün öyle ihmal edileceğini bilseydi o günleri nasıl geçirecekti? Halbuki şimdi düşünüyor ki o günleri ne kadar ilgisiz geçirmiştir. Öyle günler bilir ki arkadaşları bir iş görmek için dağıldığı zaman bunlar çergede[1] nöbetçi kalmışlardı. Uzun saatler onun dizinde uyuduğunu hatırlıyor. Ah, nerede şimdi o saatler ki tekrar gelmeleri ne yapsa artık mümkün değil. Kaç kere yemin etmişti ki kendisini, ancak kendisini, ölünceye kadar kendisini sevecekti. O zaman ölselerdi demek bu acıları duymayacaktı değil mi? Fakat ne bilirdi, o erkek kalbinin saflığıyla kadın kalbinin yalanlarına inanıvermişti. Acaba şimdi de kimlere yemin ediyor?

O zaman kudurur gibi kalırdı. Birisi var mıydı, gerçek birisi var mıydı ki Carmen kendi yerine onu seviyordu? Lakin ne hakla? Bütün hayatını eline alıp her şeyi mahvettikten sonra onu bırakıp bir diğeriyle yaşamak... Hiç Don José sağken bu mümkün olur mu?

Bir gezinti için çıkmış Escamillo, o Carmen'e evvela ilanıaşk etmişken, "Kalbim boş değil!" cevabını almış boğa pehlivanı, oralarda José'ye rast gelir. İtiraf eder ki Carmen'i bir türlü unutamıyormuş, onun peşinde geziyormuş. Şimdi belki kalbi boşalmıştır diye onu arıyor.

Evet, Carmen'in kalbi şimdi artık boşaldı. O da o kadınlardandır ki aşksız, hevessiz yaşayamaz, erkeksiz yaşayamaz, yeni heyecanlar olmasa sıkıntıdan ölür. Demek onun kalbini sen dolduracaksın? Fakat evvela orta-

1. Çingene çadırı. (Y.N.)

da bir Don José, bu hayatından bıkan Don José var. Gel, çarpışalım da...

Sonra bunlar hançer hançere vuruşurlarken Escamillo'nun ayağı kayar. Don José o kadar öfkelidir ki her türlü yüceliği unutup alçakça istifade ederek rakibini öldürecektir. Lakin Carmen'in bir feryadıyla dolan haydutlar onları ayırırlar. Bu arbedede José'yi en çok üzen Carmen'in feryadıdır. Kimin için? Escamillo'ya nasıl merakla baktı, yaralanmış mı diye ne kadar dikkat etti! Ah, artık burada nasıl yaşanır! Bu esnada Micaëlla, o José'nin Carmen için terk ettiği saf ve pak Micaëlla gelir. Annesi hastadır, ölüyor, eğer gelmezse hasret gidecek... Carmen gelip kışkırtarak, "Ne duruyorsun," der. "Gitsene... Zaten bu işler senin yapacağın şeyler değildi ya... Haydi haydi..."

Parçalanmış zavallı erkek kalbi bu merhametsiz, bu zalim kadının hakareti önünde, sevilmedikten başka şimdi bir de aşağılanınca köpürür. Micaëlla'nın masum ısrarı bir taraftan, annesinin garip hayali diğer taraftan gelir. "Carmen, yine görüşürüz!" Don José, Micaëlla ile şehre gider. Artık bitti, her şey bitti öyle mi?

Escamillo'yu takip ederek şehre gelmiş olan Carmen'in sevdaları herkesin dilinde. Yeni âşıklar gece gündüz ayrılmıyorlar, o kadar mesut ve bahtiyarlar! Carmen'e ara sıra, "Don José'yi dün gördük, sizin arkanızdan geliyordu," diyenlere o bir Kıpti safdilliğiyle, "Ne olur? Zaten ben faldan anladım, onun eliyle öleceğim..." diye omuz sallar.

Bir gün yine bir yerde karşısına çıkınca onun bütün yakarmalarına, bütün ısrarlarına, nihayet bütün öfkelerine hakaret ve nefretle karşılık verir. O kadar ki elindeki yüzüğü, bir mazi hatırası olan yüzüğü tükürüp yere atar. Koşup tiyatroya gitmek, içeride alkışlandığı işitilen o kahraman pehlivana gitmek ister. O zaman José'nin gözleri döner, "Her şey bitti, Carmen, öleceksin!" der. Bir

dakika sessiz bir mücadele, kurtulup kaçmak için oraya buraya saldıran Carmen'le önünü kesip hançerlemek isteyen José'nin mücadelesi sürer. Nihayet Carmen, bir zaman José'nin başına huzur ve aşkın beşiği olan göğsünden hançeri yiyerek arka üstü yerlere serilir. Ah, bu miskin, bu zayıf erkek kalbi, şimdi öldürdüğü kadının üzerine dayanıp hıçkırır: "Carmeen! Ah Carmeen!"

1313 [1897/1898]

KİRLİ YADİGÂR

İlk kâğıtlar, bu en eski ve önemsiz aşkların hatıraları yandı... Fakat kâğıtlar yanıp azaldıkça ve sıra sonradan gelip kalbinde daha ciddi izler bırakan, hayatında daha yer alan sevdiklerinden kalma yadigârlara geldikçe elinde titremeler, kâğıtları muma yaklaştırmakta tereddütler peyda oluyordu.

Şimdiye kadar birçok defa bir kısmı lüzumsuz olan, diğer bir kısmı da acı vermekten başka bir şeye yaramayan mazideki aşklarının bu canlı hatıralarını, hep sevdiklerinden garip bir merakla alıp sakladığı yadigârları yakıp mahvetmek istemiş fakat anlam veremediği bir koruma hissiyle buna cesaret edememişti. Artık bu gece, karısına ebedî bir bağlılık yemini ettiği bu çarşamba gününün akşamı, pek kesin bir kararla çekmecenin gözlerini masanın üzerine boşaltarak bütün o hatıraları birer birer muma tutmaya başladı.

Bu kendisi için pek, pek çok acı oluyordu. Hayatının belki şu evlilikten daha mühim, belki daha fazla saadet vermiş birçok kıymetli olaylarını, en aziz başarılarını, o saadetleri –bu yaktığı kâğıtlarla istifade yine mümkünken– yersiz bir korkuyla yakıyor, kendisini bu saadetlerin tekrar gerçekleşmesinden ciğerleri yanarak zorla mahrum ediyor gibiydi. Bazıları kendisini büsbütün bir sene

meşgul etmiş, en kıymetli, en can yakıcı duygularla geçmiş bu muhabbetlerden duyduğu bütün o saadetleri şimdi tahrip etmek ona pek ağır geliyordu. Fakat sesi hâlâ kulaklarında olan bugünkü sesler ona hatırlatmıyor mu ki orada, yorulmasın diye zorla yalnız bıraktıkları odasında, pek yakın bir zamanı düşünerek uyuyamayan, dinlenmek ve uyumak için bırakıldığı bu yerde kendisini düşünmekten uyuyamayan, dinlenemeyen bir vücut, pak ve bakir bir vücut, o daha görmeden sevdiği karısı var ve bu eş için, bu geleceğin saadeti için bütün mazi, en güzel hatıralarıyla beraber bütün mazi yok edilmeli, hep feda olunmalıdır.

"Evet, feda olunmalıdır," dedi, o zaman hareketlerine daha fazla bir kararlılık geldi, ellerindeki tereddüt mahvoldu; bir-iki kâğıt, bir demet saç daha yandı. Fakat elinin altına gelen bir ipin parçası, bir yırtılmış Çin krepi[1] bir kadın peçesinin bir köşesi onu yine tereddüt ve keder durağında bıraktı. Ve ne sahip olmanın hırsıyla ne ilgisizlikle bitmiş, birden ortaya çıkan mühim bir engelle mecburen yarı yolda kesilmiş bir ilişkinin, şairane bir aşkın bütün mesut dönemlerini yaşar gibi oldu. Bu, bir anda kendisine birkaç aylık bir aşkı yaşatan seri bir etkiydi. Ah, bu iri gözlü, gözlerinde kızlığın bütün heyecanları, bütün hevesleri neşeli parıltılarla kızararak titreşen kumral Samiye... Üç aylık, fiile geçmemiş bir aşktan sonra zaruri veda eden, bu vedayı arabayla geçerken peçesini yırtıp atarak anlatan, "Beni unutma!" diye sızlayan genç kız... Şimdi kim bilir nerededir ve kimindir?

"Sen de mi ateşe biçare peçe?" dedi. Krep, mumun alevli diliyle bir kere yalandı, sonra birden kıvranarak bir esef ahı gibi bir duman, nazik fakat acı bir duman oldu.

1. Yün, ipek veya sentetik malzemelerden üretilen Çin kumaşı. (Y.N.)

Bu peçe değil, sanki bir emel, bir saadet yanıyordu ve o bunun bütün hüsranını duyuyor, ağlamak istercesine duyuyordu.

"Ah hayat!" diye söylenerek bir demet aldı, buna seri bir bakış kâfi oldu, hatta biraz nefretle aleve teslim edildi. Kalbinde yerleşmemiş, bir aziz hatıra bırakamamış olanlar öbürlerinin intikamına kurban oluyor, bunlar elin tersiyle defediliyor. Fakat koyu lacivert renkli ipekli beze sarılmış bir çıkın birden onu sararttı. Omzuna bir yük konulmuş gibi belini büktü.

İşte hayatının en acı vakası buydu ve şimdi bunu yakmaya korkuyordu. Bezden bir küçük mendil, bir demet saç, bir resim, bir firkete çıkmıştı. Bunları gözünün önüne sererek daldı. Dakikalarca daldı kaldı. Resme baktıkça, muhteşem gür saçların altında yorulmuş gibi bakan, gülen gözlerin karşısında bu kadını gördükçe bu kadından olan çocuğu düşünüyordu. Ah, acaba şimdi nerede ve kimindi? Ne yapıyor, nasıl yaşıyordu?

Hayatının en acı vakası buydu; yirmi üç yaşına gelinceye kadar sevda peşinde yaralar toplamakla geçen hayatında, birçok matemlerle, birçok felaketlerle yaralanan ömründe hiç bu kadar derin, hiç bu kadar acı bir yarası yoktu. Öldürücü, zehirli bir yaranın bütün tedavisizlikleriyle, bütün müzminlikleriyle onu mahvedip öldüren bu hastalık sanki şimdi yeniden depreşmiş, bir anda bütün ateşleri, hummalarıyla yakıp zehirlemeye başlamıştı. Bu kadından, Yarabbi bu kadından onun bir çocuğu vardı öyle mi? Ve bunu tanımıyor, bilmiyor, görmüyor... Fakat hâlâ yaşıyordu ve bir şey olmuyordu. Birden o hayatı gözünün önüne geldi.

Bir mevsim devam eden bir ilişki... Kendisine bütün cazibeleriyle, bütün dayanılmazlıklarıyla ilgi duyan, uzun ve ısrarlı bir takibin nihayet mağlup ettiği direnişten sonraki meyil ve tutkusuyla hayatını zapt eden, büyüleyen

bir kadın... Büyük kısmı takip ve haberleşmeyle geçtikten sonra haftada bir yahut iki gecelik bir buluşmayla devam eden dört aylık bir münasebet; bir buçuk ay sonra kıskançlıklar, nefretler, düşmanlıklarla yaralanan bir ilişki... Böyle kirli ilişkilerin bütün cüzzamlarıyla gizli, hastalıklı, cani bir ilişki... Esir olunca esir etmek isteyerek, en ufak bir vesveseyle binlerce belalar icat ederek, kıskanarak, kıskançlığı bir hastalık haline getirerek kendinin olmuş bu kadını ve onunla geçirdiği geceleri düşündükçe o hayat, içinden henüz kurtulduğu ateşli bir fırtına gibi geliyordu. Bu, açık havalarda, sahillerde, tabiatın bütün ıssızlığı, manzaranın süzgün bir ay altında hafif gazlarla aydınlandığı gecelerin şiir ve musikisi karşısında insanlığın aşk namına bütün duygusal manalara boğularak yapılmış hayranlık ve emel dolu bir aşk değil! Günler karşıdan böyle kıskançlıklarla, meraklarla, hain şüphelerle geçirilip geceleri haydutlar gibi gizlenerek, karanlıklarda ayak seslerini boğarak, en adi adımlardan bile korkarak, titreyerek, fena hareketlere mahsus haince korkaklıklarla soluyarak gerilip hırs ve şehvetten, intikam ve öfkeden buselerin ısırıklarla, inleyişlerin çimdiklerle bittiği ve bunları sarhoş muamelelerin, doymak bilmeyen, ezip öldüren, yıkıp harap eden tırnaklı muamelelerin takip ettiği bir aşk, ruhun tiksinerek karanlıklara terk edip kaçtığı, vücudun bütün hayvanlığıyla nasıl ve ne kadar pis olduğunu göstermek ister gibi didinerek, çamurlanarak yaptığı muamelelerle kirli bir aşk olmuştu.

Ah, bu kadını ilk günler, yalnız uzaktan bakarak, vücudunun zarifliğine, boyunun inceliğine, yürüyüş tarzına, kendisine rast geldikçe bütün haline gelen perişanlığa hayran olarak sevdiği geceler ne ulvi emeller, ne temiz hülyalarla meşgul olmuştu. "Peki, kocanla mesut mu değilsin, gel beraber yaşayalım. Belki o kadar bolluk bulamazsın fakat daha mesut olursun," sözleri dudaklarını,

hatta parmaklarını ne kadar yakmıştı. Ve sonra aşkı bir aylık bir münasebetten sonra nasıl bir uçuruma, ruhunun yeşil ve iğrenç dumanlarla boğulduğu bu uçuruma nasıl düşmüştü. Nihayet lanetler, küfürlerle ayrıldılar. Sanki bunlar iki unsurdu ki birleşince, zararlı bir ateşli zehir oluyordu.

Bu sessizlikte, mumun etrafı yeşil, kırmızı sınırlarla renklenen alevine bakarak şimdiki hayatını unutmuş, hâlâ onda yaşıyormuş gibi korkuyla o hayatı, o kısa fakat ateşli hayatı düşünüyordu. Elinde tuttuğu zaman nasıl bir şükran ve heyecan hamlesiyle boğulduğunu, istemeden, hatta beklemeden, ilk kavuşma gecesini takip eden gece, o, "Ah, seni ne kadar seviyorum bilsen, seni ne kadar seviyorum!" itiraflarıyla dolu mektubun içinde bu bir demet saçı birden bulunca nasıl ilahî bir bahtiyarlık içinde kaldığını düşündükçe aşkı sonra bu kadar değersiz ve hain yapmak için insanlıkta nasıl yok edilemeyen bir şerefsizlik ve beceriksizlik mayası olduğunu fark ediyordu.

Evvela acı eseflerden başlayarak nihayet gerçekten bir iğrenmeye dönüşmüş bir ayrılıktan sonra bir gün tesadüf onu bu kadınla karşı karşıya bulundurdu ve onu gebe gördü. Evvela hiçbir şey düşünmediği halde birden fikrinde bir ateş alevlendi, bu kadının kendinden gebe olması ihtimalini düşündü. O zaman hatırladı ki kadın, birleştikleri geceler hummalı ve hastalıklı iniltilerle hep kendinden gebe kalmak arzularını gösterirdi. Kocasıyla evlendikleri üç seneden beri çocuk olmadığından şikâyet ettiğini hatırladı. Evvela şüphe ediyordu fakat sonra, son buluştukları tarihle gebeliğin son ayları gibi görülen bu zamanı mukayese edince hemen dokuz ay kadar bir zaman geçmiş olduğunu gördü. O zaman acı, dayanılmaz bir hayat geçirmeye başladı. Artık katiyen emin olmuş, bu kadının karnındaki çocuğun babası, şüphesiz babası olduğunu itiraf etmişti.

Fakat şüphe bitmekle ıstırabı bitmiş değil bilakis artmış oluyordu. En sade vazife hissi onu gidip babalık davası açmaya, çocuğu oradan kurtarıp yanına almaya zorluyordu. Zehirlendi, öldü zannettiği aşklarının bilakis bir hayat, bir tazelik bulduğunu görüyor, ondan ebediyen ayrıldığını ve kendinin tamamıyla unutulduğunu zannettiği halde, "Demek ondan asla ayrılmamışım!" diyordu. Görmediği aylar hiç ayrılmamış kadar onunla beraber olmak fikrine dalıyordu. Bütün kabahati gece görüşmelerine, karanlığa buluyordu. Bu sefaletler arasında meydana gelen çocuğun uğursuz, kötü ve cani bir mahluk, kız ise sefil ve alçak bir kadın olacağını düşünüyor ve şimdiden kendisi de böyle oluyormuş, onun kirleneceği kirlerin boğucu dumanlarıyla boğuluyormuş gibi sıkılıyordu. "Ah, ne yapmalı Yarabbim?" diyordu. Fakat ne yapılırdı? Gidip bu kadını almak, "Gel çocuğumun annesi ol!" demek bu zehirli pisliğe girmektir gibi geliyordu. Eğer ondan saf ve güzel bir hatıra saklamış olsaydı bunu belki yapardı. "O halde bu çocuğu bu kadının elinde bırakmak bir cinayettir!" diyordu. Terbiyeyle onun eğilimlerini, güdülerini değiştirmeye imkân görüyor, almak, çalmak fikrine kapılıyordu. Başkasına baba diyerek belki sefalet içinde yaşayacak bu çocuğu düşündükçe ruhu kendinde kalmış da vücudu eski ruhunu hatırlayıp özleyerek sürünüyor gibi o pislikler canlanmış fakat kendi canıyla canlanmış gibi geliyordu. Ve bunun başka türlü olmasının imkânsız olduğunu düşündükçe aşkta meşruluğun ne demek olduğunu acı acı görüyor, işte o zaman bir kadının ne sebeple sade çocuğunun babası için yaşaması lazım olduğunu, bu meşru gerekliliği hissediyordu. Tabii bunu asıl karısının çocuğu gibi sevmeyecekti, sevemeyecekti; çünkü bunda ilk mayaya kim bilir nasıl başka bir unsurun da gelip karışmadığını kim temin edebilirdi? Kendinden evvelki âşıkların bunda hiçbir dahli olmadığına nasıl emin ola-

caktı? Hatta kendisiyle beraber aynı zamanda başka bir âşık da yok muydu? Halbuki bu sefil çocuğun böyle pislik ve karanlıkta, şüphe ve cinayette meydana gelmesinden, aşağılık bir ilişkinin iğrenç bir mahsulü olmasından başka bir suçu yoktu; az bir öfkede anasından daima yumruk ve lanet yiyecek, sürünecek, evet, sürünecekti.

"Ah niçin?" dedi. Ve şimdi yeniden bütün ayrıntılarıyla düşündüğü bu trajedinin karşısında birden hatırladı ki bu bir hayal değildi. Şimdi çocuğu belki sürünüyordu, evet, bir hikâye okuyormuş gibi, başkalarında olmuş da kendisine aktarılmış bir vaka gibi görüp kabul ettiği bu halin şimdi var olduğunu, kendisine ait, kendisi sebebiyle olan bir cinayetin şimdi, hâlâ devam ettiğini düşündü. O zaman üç yaşında bir hayal, ince karanlık sesli bir küçük sefil çocuk hayali, terk edilmiş ve başıboş, gözünün önüne geldi.

Ondan sonra kadını tekrar görmemiş, hem görse bile çocuğu dava edemeyeceğini aklı kesmiş, o zamandan beri hatırladıkça içi yanmıştı. Fakat bu gece, bu yarı karanlık içinde yarınki saadeti bekleyen, onun bütün zevklerini şimdiden hayal etmeye hazırlanırken bu görüntü, bu perişan saçlı, yırtık elbiseli, şikâyetlerle dolu sesiyle küçük sefil onun kalbini o kadar yaraladı ki derin bir matem içinde boynunu büktü.

Kalkıp dolaşmaya başladı. Pencerenin önüne gelerek dayandı. Dışarıya bakıyordu. Bu hayali zihninden silmek için uğraşıyor fakat başaramıyordu. Bir nakarat gibi her saniye, "Ne yapmalı?" diyordu. "Ne yapmalı?" derken aslında yapılacak bir şey varmış, hemen yapılabilirmiş de yalnız yapmak kalmış zannediyordu. Bu ıstıraptan kurtulmak hemen mümkünmüş gibi geliyordu; sonra birden görüyordu ki yapılacak hiçbir şey yoktur, evet, yapılacak hiçbir şey yoktur ve bu ateş onu ne olsa yakacaktır...

Serin bir rüzgâr ağaçlardan gizli bir fısıltı topluyor, yapraklar titreşerek öpüşüyorlardı. Başını semaya kaldırdı: Üzerinde belirsiz, beyaz, dalgalanan lekelerle saf ve aydınlık duran semanın altın, gümüş, donuk, parlak bütün yıldızları derin bir sessizlikle tanıdık birer gülümseyiş gibi bakışıyorlardı. Aşağıki katta bir kadın sesi işitti, ses, sessizlikte büyüyerek garip bir boyut alıyordu. Birden onu düşündü. Onu. Ve nasıl olup da o acı fikirlerden bu mesut emellere geçtiğinin farkında olmadan bir anda orada, o odada, o uyusun diye koydukları halde belki kendisi gibi uyumayarak bekleyen ve gecenin sessiz şiirini dinleyerek saadetler hayal eden, gelecek için, pek yakın bir gelecek için parlak hülyalar kuran karısını düşündü.

Karısı mı? Demek o kadın gerçekten onun karısıydı. Kendi karısı, bütün ilişkilerinde kendini asıl üzen, harap eden sahip olamamak, sevilen kadının hayatına hükmedememek azap ve eleminden uzak bir surette karısı... Bu karı sözünde, koca sözünde sınırsız bir hoşluk buluyordu. Ve bu genç kadın, genç kız için, bütün temiz duygularıyla orada bekleyen, bütün temiz duyguları, bütün ele geçirilmiş mutluluk emelleriyle orada arzu ve şiir dolu bekleyen gelin için, görmediği halde uzun ve şiddetli bir aşk hissetti. Bütün mutluluklarıyla, bütün ilişkilerindeki güzellikleriyle beraber henüz ikna olamadığı büyük ve acıklı bir ihtiyacı, kadın namına bekleyip henüz bulamadığı mutluluğu, ancak bu şimdi meçhul olan ve bir gece daha meçhul kalacak kadında bulacağını hissetti; ona şimdiden kıymetli bir tutkuyla uzun bir buse gönderdi.

Ve dönüp mumun başında yarısı yanmış, yarısı yanmaya mahkûm bekleyen yadigârları gördüğü zaman emellerinin mutluluğu yanında bütün bu mazi hatıraları o kadar âciz ve miskin kaldılar ki birer birer ateşe kurban olmaya başladılar. Kâğıtlar yandıkça gözünün önünden birer birer geçen çehreleri, vaktiyle belki ömrünü vere-

ceği vücutların bu şimdi hayal olmuş çehreleri, hepsinden hayatın sonsuz zevk ve duygularını alacağım zannettiği ve bu endişeyle uğraştığı halde ruh kırıklığı ve acı ayrılıklardan başka bir şey almadığı bu çehreleri bir kahraman tebessümüyle selamlıyordu. Bunların hepsi uçuşan alevlerle mahvolup karısının saf ve gülümseyen çehresinin yanında silindiği halde bir çehre, küçük, sefil, yalnız omuzlarına dökülmüş saçlardan ibaret inatçı bir çehre değişmeden kalıyor, onu da unutmak için beyazlar giymiş gelin hayalini, daha çehresini görmediği halde sade saçlarla beyaz elbiseden ibaret hayal ettiği karısını düşünürken o sefil hayalet buraya da geliyor, korkarak buraya kadar sokuluyor, sefil kıyafetini göstererek şikâyet ediyordu. Birden karanlıklar içinde acı bir sesin, "Baba, baba!" diye feryadını işitti; bu ses o kadar şikâyetçi, o kadar yürek yakıcıydı ki bütün ciğerleri parçalanıyormuş gibi içine bir ateş geldi, "Çocuğum, yavrum!" diye inledi.

Evet, çocuğu... Kendi çocuğu, hayatının yadigârı! İşte bütün bu masum sefilliğin sebebi oydu, evet kendisiydi. O olmasa, öyle yapmasaydı bu zavallı ve değersiz şey var olmayacak, bir yara daha açılmayacak, bir sefalet daha sızlamayacaktı...

* * *

Bu fikrini öbür günün gürültüsü, öbür gecenin saadeti tamamen mahvedemedi; içinde şimdi bir ayrılık acısı, uzun müddet tanıdığı, sevdiği çocuğunu kendi rahatı için ihmal eden ve mahveden bir babanın ayrılık acısı vardı. Karısının masum tebessümlerinde, utangaç ve titrek bakışlarında öyle derin bir saflık vardı ki burada bütün endişeleri uyuyabiliyordu; fakat karısını pek çok sevdiği, onunla pek çok mesut olduğu halde yine bazen bir şeyle onu hatırlayınca derin bir üzüntüye ve sıkkınlığa

gömülürdü. Onu görmeden, tanımadan, bilmeden acıyordu; "Kim bilir nerededir ve nasıldır?" diyor, daima bunu düşünüyordu. Aradan üç sene geçtiği halde şimdiye kadar ihmal ettiği bu fikrin niçin gelip kendisini böyle mutluyken ele geçirdiğini anlamıyordu. Bir gün, birden, yine saadetinin çokluğuna, karısının aşkına dayanamayarak sevincini paylaşmak ihtiyacıyla kıvrandığı bir gün kayınvalidesine, "Ah, ne kadar mesudum anneciğim!" demiş ve sonra, "Ah, benim gerçekten annem olunuz... Olursunuz değil mi?" diye yalvarmış fakat kadın, "Bunu söylemeye lüzum var mı oğlum? Siz de evlat sahibi olunca görürsünüz ya..." cevabını vermişti.

Lakin o da bir baba değil miydi? Bunu nasıl anlatmalıydı? Bu her aklına geldikçe saadetini zehirleyen, bükük boynu, mahzun bakışı, öksüz çehresiyle ağlar gibi sesiyle babasızlıktan şikâyet eden çocuğun o da babası değil miydi? Ah, bu çocuk karısından olsaydı... Karısından olacak başka çocuktan ziyade bu çocuğun olmasını istiyordu; görmediği, bilmediği bu çocuk için o kadar garip bir merhameti vardı. Ah, içi ne kadar, Yarabbim ne kadar yanıyordu... Ya annesi, o kadın, şimdi o kadın ne yapıyordu? Evladına o zaman çocuklara gösterdiği düşkünlükle mi bakıyordu? Yoksa yeni bir aşk peşinde esir miydi? Çocuğun, bir tarafta, belki böyle bir aşktan dolayı ihmal kurbanı olarak süründüğünü düşündükçe bu her rast gelip etkilendiği erkekle bağ kuran, çiçekten çiçeğe konan arılar gibi kirlenmeden kucaktan kucağa geçen, arzularına yenik düşmüş kadınlara karşı bir düşmanlık, katilce bir düşmanlık duyuyor ve aralarında böyle kadınlar bulunduğu için bütün kadınlara kin besliyordu. Fakat birden, yapraklarında henüz günahsız çiğleri buharlaşmamış bakir bir zambak gibi saf ve beyaz karısı gözünün önüne geliyordu. Ah, ne kadar seviyordu! İlkgençliğinde böyle bir kadına rast gelmiş olsaydı, Ya-

rabbim! Maziyi, gençlik duygularını o kirlerle lekelemeyerek bütün saflık içinde yaşamak, hatıralarını zehirlemeden masum ve pak yaşamak için acı bir hasret duyuyordu. Bütün geçmişiyle, kadınların bütün maddi ve manevi gerçeklerini bilen tecrübeli bir bakışla karısının bütün kıymetini görüyor, bu yüzden kendisine son derece bağlı bulunuyordu ve bağlılıklar genç ve aşk dolu kadın için bin türlü saadetlere sebep oluyordu. Çocuk, lakin çocuk, işte böyle bir kadından olur, diyordu. Böyle seven ve böyle sevilen, sizden başka kimseyi tanımayan ve sizden yalnız ölümle ayrılacak bir kadından olur diyordu. Yoksa uğursuz bir tesadüfün hırslı ve öfkeli bir gençliğe verdiği çocuk, bu başkalarının cezasını çekmeye mahkûm yavrucak...

Bir gün karısı bin naz ve niyazdan sonra kulağına eğilip nihayet itiraf etti ki bu ayla beraber... Birden yüzü kıpkırmızı kesilip heyecanla, "Nasıl, nasıl?" dedi. "Ah nurum!" ve buseler, kucaklaşmalar, gözyaşları birbirini izledi. Karısı, söylerken, ağlarken kollarının üstünde, yatağında uyuyakaldı. O zaman o, yanında uyuyan karısıyla, yarı karanlık odada, yavaşçacık ilk çocuğunu, o hiç görmediği ve hiç görmeyeceği çocuğunu düşünmeye başladı. Gördü ki hiçbir zaman ötekini bu ilk fakat zavallı çocuğu kadar sevmeyecekti...

Bir an oldu ki bir perdenin arkasında o da geldi; yavaşça, hiç ses vermeyerek, sanki havada kayarak geldi, ayaklarının dibine düştü, serildi ve bir inilti başladı. Sefillikten, hor görülmekten şikâyet ediyordu, babasızlıktan şikâyet ediyordu. Ona kendi ruhu, o zamanki aşk arzuları, hatta şimdiki mutluluğu, karısı, çürümüş, ezilmiş, sızlıyor gibi geldi. Bütün bunda asıl acınacak bu sefil, bu değersiz, bu terk edilmiş yavru olduğunu, kardeşi burada nazlı nazlı yaşarken onun belki sürüneceğini, belki aç sefil şimdi süründüğünü düşününce birden o

kadar acıdı ki başını karısının göğsüne koyarak, "Kardeşin, biçare kardeşin nerede, şimdi o nerede?" diye inlemeye başladı.

Karısı uyanmış, başını göğsüne bırakarak hıçkıra hıçkıra ağlayan kocasına, "Lakin ne oluyorsun bey, Allah aşkına ne oluyorsun?" diye soruyordu ve o hıçkırmaktan kendisini alamayarak, "Hiç, hiç," dedi, "saadetimden, çocuğum için..."

Tarabya

ŞEMSİYENİN ALTINDA

"Aman herhşire... Şimdi ilk sevdiğimi düşündüğüm zaman... Güleyim mi ağlayayım mı bilemiyorum... O, temin ederim ki ilk sevdiğim... Zira ben kızken pek kimsesiz, pek zavallıydım. Oh, bu akıl almaz, bütün kızlık hayatımı sevgilim olmadan geçirdiğimi düşündükçe şimdiki kızları ne kıskanıyorum..."

Küçük hasırlı faytonun Fener'in yumuşak çayırları üzerinde ara sıra öfkelenmişçesine kayıp geçmesinden, kır hayatına mahsus rahat bir kıyafetle süslü vücutlarında ansızın dans eder gibi salınımlar, bir dalganın diğerine karışması gibi dalgalanmalar geziyor: Ta ayaklarından başlayıp bütün vücutlarında, hırçın, hevesli kanatlarla uçuşa-

rak bütün hafifliklerine, bütün havailiklerine, gazlara[1], dantelalara, peçelere ani birer heyecan, birer rüzgârlanma vererek, başlarını selam verirmiş gibi sallayarak güneşin altında, minimini şemsiyelerde olan dalgalar...

Çehreler ki bütün güzellikleriyle ancak bir kelebek denilir; dudaklar, ağızlardan dökülecek gibi taşkın gülüşlerin titrek kanatlarını tebessümlerin altında hapsetmeye çalışıyor; bu parlak çehreleri, bu işveli tebessümleri şemsiyelerden sızan renkler gölgeliyor; dudakların bu şuh açılışlarında dizi dizi inciler; göğüsler, kahkahaların salınırken çarpışması gibi bayılırcasına çarpıyor; omuzlarda, gerdanlarda gezen bu gülüşlerde öyle ferahlatan, mest eden bir nağme var ki gözleri mutluluk gözyaşlarıyla zevke boğmuş; dalga dalga tülleriyle kâh güneşten oynaşan parıltılara kâh gölgelikten gizli gölgelere kâh ikisinin tesadüfünden yeşil ışıklara perde olan şemsiyelerin ince çubuklarını tutan eller; sanki bu kelebekler, koyu kırmızı eldivenler içinde, bir korsenin sevdalı sıcak kucağında nabzı atan bir vücut ki en hafif hareketlerle çarpıntılı, sanki birer kalp, o kadar canlı; ve saçlar, siyah gazlar arkasında bütün nazların, kavuşmaların coştuğu yer olan bu kırık gölgeler; sonra ayaklar, ta eteklerin gizlediği çizginin altında kıvraklıklarıyla cezbeden bu şeyler; bu şeyler ki bütün kadınlıkların bütün güzelliklerini açan tek bir anahtar gibi kadınlık sırlarını anlatır...

* * *

"Ah bilsen hemşire... Bilmem deli miydi neydi? Zira şaka yapmıyorum, öyle zamanlar olurdu ki çıldırdı diye korkumdan donup kalırdım. Ses de çıkarılmaz, herkesi

1. Gazze'de dokunan ince ve çok seyrek keten bez, gaz bezi. (Y.N.)

ayağa kaldırmaktan korkulur... Allah esirgesin, insanın gittiği gün olur..."

Öteki; ince, çatık kaşlarıyla bir genç kadın, katılırcasına gülüyordu. Elindeki tül mendili ağzına götürerek kendini tutmak istedi:

"Aman kardeş!"

Orada bir kavağın gölgesine sığınmış bir barakadaki tek gözlüklü bir gence merakı birdenbire sönen seri bir bakıştan sonra:

"Genç bir çocuktu... Yirmi bir-yirmi iki... Evvela bir gün burada rast geldim. Bir akşamüstüydü. Bütün günün tembelliğiyle yorgundum. Bu uzun yalnızlıktan artık usanarak delilikler istiyordum; sarhoş gibi arkama dayanmıştım. İşte onu o zaman gördüm. Aman Yarabbi, o kadar mahzun, o kadar mahzundu ki, o kadar uzun uzun baktı ki hastadır, şimdi düşüp bayılacak zannettim. Ta içerimden bir şey titredi..."

Bir mendil, renkli bir kelebek kanadı denilecek bir mendil ince, kıpırdayan parmaklar arasında asabi asabi ezilip büzülüp kırışarak ıslak ve ateşli dudaklarında gezdi, birdenbire gözler hüzünlendi.

"... Meğer komşuymuşuz. Sonra her gece, her gün, hemen daima görmeye başladım. Karşımdaki pencerede otururdu yahut bahçelerde gezerdi, takip ederdi. Nereye gitsem onu görürdüm, bu beni yavaş yavaş kızdıracaktı."

"Amma yaptın ha sen de..."

"... Fakat çocuğun halinde öyle bir durgunluk, öyle bir uysallık, öyle bir mahzun duruş vardı ki bilakis, çekiyordu. Bende bir ilgi, bir merak uyandırdı. Merak ediyordum, bu kimdi, neydi, ne için daima ağlar gibi susuyor, ölü gibi sakin duruyordu? Daima bir hareketsiz, bir tebessümsüz, bir sözsüz, o hüzünlü gözleriyle bakar, daima... Daima... Ah, ne kadar dokunuyordu. Beni korkuturdu. Her gece karşımda bir hayalet gibi onu görürdüm. Odasının aydınlığı içinde küçük, zayıf vücudu pencereye

yapışmış taş gibi dururdu ve bakardı. Yarabbi, ne istiyordu, ne istiyordu? Ara sıra öksürdüğünü işitirdim, hasta olmalı derdim, belki verem... O zaman kendisini oyalamayı düşündüm. Zaten bir şey beni ta ilk günden beri ona çekiyordu, sürekli bana dikilmiş gözleri mi bilmem ne... Pencereden ayrılmayıp onu daima görmek taşkınlıklarına mağlup olurdum. Fakat şimdiye kadar kafesi[1] kaldırmamıştım bile... Bu arzuyla uzun süre savaştım. Sonra kafesi akşamdan açık unutup bir gece kendine göründüm. Alık yahut güzel denilirdi. Tebessüm ediyordum. Elimde sigara vardı, bir nefes çekerek dumanını ona doğru üflüyordum, sonra askerce selam duruyordum. Bitmez çılgınlıklar... Birkaç gün de böyle devam etti. Ona gel işaretini verdim. Kımıldadığını görünce koşarak karyolama kapandım, yüzümden ateş çıkıyordu, şimdi pişman olmuştum. Bana kendisini gece gündüz görmeye alışmaktan mı bilmem neden, yabancı değil gibi görünürken birdenbire yedi kat yabancı olduğunu anlayarak korkuyordum. Fakat o, mahzun, perişan, gözlerinde o sonsuz hüzün damlasıyla göründüğü zaman bir baygınlık gibi iradesiz bir şekilde onu içeri aldım. Titriyordu, ellerinden tuttum. Köşke götürmek istiyordum; sızılarak ayaklarımın altına yığıldı, eteklerime sarılıp koklayarak öperek hıçkırmaya başladı, 'Ne oluyorsun?' dedim. 'Ölmek istiyorum, o kadar mesudum,' diye feryat etti."

Öteki kırmızı dudaklarının aralanmasıyla gülümseyen dişlerini göstererek şuh bir kahkaha attı. "Aaa," dedi nağmeli bir sesle. "Aaa, amma tuhaf ha!"

"Ya... Hem daha neler neler... Hep aklıma gelse de birer birer söylesem... Aklına dokunduğu gündür... Zira ben o zamanlar hepten deli olmuştum..."

1. Eski Türk evlerinde harem kısmının pencerelerine, bahçelere konan siper. (Y.N.)

Ve birdenbire yüzünde fevkalade bir ciddiyetle, "Aaa," dedi. "Aaa, bunlar da ne?"

Yanlarından gösterişli bir fayton geçiyordu.

İçinde sadece iki kadın vardı. Fakat iki kadın ki ta şapkalarının rüzgârın esişiyle raks eden tüylerinden, kenarlarından, ince dokunmuş çoraplarının siyah şeffaflığında yarı beyazlığı görünen incik kemikleri taşan ince ökçeli iskarpinlerine varıncaya kadar her şeyleri bütün süslenme inceliğinin son modasına birer örnek: Kumaşın, birbirine zıt renklerden sanatkârca bir uyum çıkarmak istcycn usta bir elin uğraşlarıyla aldığı şurada bütün bedenin nabız atışlarını hissedecek kadar dar; orada altındaki yumuşak varlıkları nazlı bir kucakta sevda uykusuna bırakır gibi daha bol; burada öfkeyle köpüklenen bir dalga gibi rüzgârlı biçimleriyle saçların ensede birkaç tel kıvrımı; yukarıda incecik bir tarağın zarif dokunuşlarıyla düzenlenmiş sıkı bükümü; nihayet öne doğru eğildikçe şair emelleri gibi kâh bir rüzgâr darbesine karşı yükselen, kâh ateşli bir vücudun soluklarıyla mecalsiz, hasta biçimler alan şapkalarıyla, şimdi donuk, şimdi kavuşturan, sonra söz veren fakat daima şuh tebessümlü süzgün bakışlarıyla, suskun ağızların bütün söz ustalığını benimsemiş yelpaze oyunlarıyla bir şeyler; bir şeyler ki bütün erkekleri bu sonu gelmeyen oyunlardan sersemletip hoppaca arzularının esiri yapıyor...

* * *

Bizimkiler soğuk bir tesir altındaydılar, bu sükût devam etti. Şimdi bir bisikletlinin arabanın altına girecek, ezilecek gibi bir şiddetli bir hızla gelmesi bunlardan birer vahşi çığlık çıkardıysa da delikanlı gayet samimi bir şekilde gülümseyerek bir selamla dönüp uçtu gitti.

"Aaa, deli..."

"Of, öyle bir korktum ki..."

"Güzel gözleri için bu da çekilir değil mi?"

"O kadar güzel mi buldunuz? Zevkinizi pek takdir ederim hanımefendi..."

"Of, yine alaya başlama; şu hikâyeni bitir... Sonra şu zavallı divane ne yaptı bakalım?"

"Ha, evet... Ah, o çocuk ne zaman aklıma gelse yüreğim sızlar. Beni ne kadar sever, hem nasıl severdi, ne kadar da güzeldi, hem beni pek çok severdi, öyle ki... Hayır, mümkün değil, hiçbir erkek bir kadını böyle sevmemiştir... Bu çocuk aşırı, hastalıklı bir hassasiyetten şikâyetçiydi. Onda, bir duygunun belirmesiyle en üst noktaya çıkması arasındaki süre bir saniye bile sürmezdi. Nasıl söyleyeyim, bana bu sözler ondan kaldı. Bütün mayası aşk mıydı? 'Bütün hayatım kadınlarındır,' deyişleri vardı ki gözlerinden yaş getirirdi." Ve birdenbire sevdalı gözlerini muhatabının gözlerine dikerek, "Bunu anlıyor musun?" dedi. "Bu erkeklerde niçin bizi bu kadar ciddi, ölünceye kadar sevenler bulunuyor? Hele bu... Ah bu... En tutkulu buluşmalarımızda bana uzun uzun ölümden bahsederdi; 'Seni o kadar seviyorum ki senin için ölmek istiyorum,' der ve bu ölümden imkânsız bir hayal gibi arzuyla bahsederdi. Onun için en mesut zamanın en büyük zevki ölmekti. 'En büyük zevk insanı öldürendir,' derdi. Bunu anlıyor musun?"

Muhatabı katılıyordu, mendilini dişlerinin arasında parça parça etmişti, bütün vücudu sarsılıyordu.

"Aman sonra? Sonra?"

"Dizime başını koyarak ellerimi ellerine alır, yüzüme mahzun mahzun, uzun uzun, derin derin bakar, saatlerce bir şey söylemeden bakar, ağlar, ağlar... Sonra ara sıra titreyerek bir nakarat gibi, 'Beni sev, beni sev, Allah aşkına beni sev!' diye feryat ederdi. Tuhaf değil mi?"

"Oh!"

"'Canım, başka ne istiyorsun?' derdim, 'İşte seninim, senin malınım, seni çıldırasıya seviyorum, daha ne diliyorsun?' O zaman, gözleri bir uçurum gibi kararıverererek, 'Ah, bu müthiştir, bu mümkün değildir,' diye haykırırdı. 'Ah, bilsen nurum,' derdi, 'bunun mümkün olmadığını görüyorum, onun için ölmek istiyorum. Senin bana vereceğin en güzel zevk bende sonsuzluk arzusu uyandırıyor, bunu anlıyor musun? Bu öyle bir şey ki anlaşılmaz; birbirimizin olamayacağız, ne kadar birbirimizin olursak birleşmemiz o kadar imkânsızdır. Her buse yeni yeni uçurumlar açıyor. Hayır, vücutların birleşmesi ruhların birleşmesini bütün bütün azdırıyor. Ruhlar temas bile etmiyorlar. Halbuki onlar sanki kudurmuş, onlara kadınlar ne yaparsa yapsınlar bir kırıntı bile veremiyorlar. Ey, o halde... Ah, ne işkence! O kadar derin hissediyorum, öyle bir aşk istiyorum ki... Halbuki aşkımız nedir! Miskin, hissiz, başarısız bir atışma!'"

"Oh neler, neler... Bir şey anlıyorsam... Ey, ey, Allah aşkına sonra, sonra?"

Öteki kuvvetli bir dirsek darbesiyle susturdu; karşıdan şimdi de görkemli bir lando[1] sökmüştü. Görevli arabacıyla *groom*'un[2] arkasında renklerden, havalardan oluşan bir sihir âlemi gibi birkaç hanımefendinin süsleri dalgalanıyordu. Bu ipeklerden, tüllerden, taftalardan, suralardan[3] kabarmış şeyler içinde iki vücut ki heykel gibi soylu bir duruşla bedenlerinin bütün güzelliklerini hafif bir örtünün şeffaflığı içinde gösteriyorlardı.

"Aman sen de... Bırak şunları Allah'ı seversen... Buz gibi! Sen hikâyene gel, sonra?

1. Karşılıklı oturma yerleri ve körükleri olan dört tekerlekli binek arabası. (Y.N.)

2. (İng.) Seyis. (Y.N.)

3. Tafta, elbiselerde ve bazı döşemelerde kullanılan, ipekle dokunmuş sert hışırtılı bir kumaş. Sura, bir çeşit ince ve yumuşak ipekli kumaş. (Y.N.)

Öteki belki dikkatini çeken ufak bir süs parçası için bir saniye kadar daldıktan yüzünün ciddiyetine birdenbire gelen gülümseme dalgasıyla devam etti:

"Evet; nihayet, delilikler canım kardeş, hangi birini söyleyeyim... Aklıma gelmiyor ki... O saatlerce söylenirdi, saçma sapan söylenirdi, binde birini anlamazdım. Şimdi nereden aklıma gelecek? Haa, geçen hanımefendilerin başlarını gördün mü? Nasıldı?"

"İyi," dedi dudak bükerek.

"Yo, haksızsın... Pek şıktı. Bizim Despina bir türlü böyle yapamıyor... Aa, vallahi artık bu sefer onu değiştireceğim."

Şimdi bu minimini çehrede, bu siyah gözlerde bir öfke şimşeği çaktı. Arkadaşı birdenbire dirsekleyip, "Aa, vallahi onlar... Bak, bak," dedi. İki genç bir *tilbury*[1] ile yaklaşıyorlardı. İkisi de son moda giysilerle, en ufak süslerine kadar seçkin bir zevk gösteriyorlardı. Hemen sürüne sürüne geçerlerken birisi, terbiyeleri[2] kullananın göğsünün üstünden eğilip gülümseyerek bir şeyler söyledi.

"Aa... aa... Bu da kim!"

"Nasıldı?"

"Oh, pek şık!"

"Ben görmedim... Ay, sen hikâyeni bırakmasana... Sonra ne oldu? Sen ne yaptın? İyi aklını bozmadın... Ben olsam bir tekme, bir daha... Haydi dışarı... Ve tam bir kibarlıkla, 'Affedersiniz beyefendi, her şey neyse fakat küllabilik[3] seveceğim işlerden değildir'i bastırırdım... Aa, çatlarım vallahi..."

"Aman duymasınlar, Fener'in en şık hanımefendisini sonra pek kaba bulurlar..."

1. (İng.) İki kişilik ve iki tekerlekli hafif araba. (Y.N.)
2. Araba beygirinin dizgini. (Y.N.)
3. Tımarhane görevlisi. (Y.N.)

Boğuk kahkahalarla:

"Oh! Ay sonra, sonra?"

"Of, amma da merak ettin hemşire. Dur, dur, işte yine onlar..."

"Yok canım, bunlar başka... Deminki iki tekerlekliydi... Bu fayton..."

"Doğruymuş... Bu sakallı da bize ne bakıp duruyor?"

"Hikâyeni bitirmiyorsun da ondan..."

"A kardeş sen de... Pişman ettin başladığıma... Ne kadar da meraklısın..."

Elini ağzına götürüp, ağaçlar altına dağınık biçimde yayılan, bir örümceğin ağındaki karmaşık çizgiler üzerinde hareket ediliyormuş gibi oraya buraya karmakarışık giden gelen, birdenbire yolunu kesen yahut süratle, gösterişle geçen arabalar kümesine doğru belirsiz bir düşünceyle bir saniye göz gezdirerek, "Canım hangi birini söyleyeyim?" diye devam etti. "Bir sevgili ki hiç kimse görmemiş. Oturup zevkimize bakacağımıza ağlamakla, şikâyetle, sızlamakla vakit geçirirdim... Zavallı çocuk, en nihayet, 'Ah, ben doğmamalıydım,' derdi. Eski Yunan filozoflarından birisi bir söz söylemiş, 'İnsanlar için yapılacak bir şey varsa o da dünyaya gelmemeleriydi,' demiş, bunu dilinden düşürmezdi. Sanki herkesin yarasını o düşünürdü."

"Ama ne deliymiş!"

"Ya, deli... Hem zırdeli. Fakat böyle söylediğim zaman hüzünlü bir tebessümle evet derdi sadece boynunu bükerek, 'Evet, deliyim,' derdi. 'Hastayım... Fakat elimde değil... Hem kim bilir, insan hissetmeli, anlamalı, titremeli, çırpınmalı, delirmeli...'"

"Oh!"

"'... Bütün ruhum öyle taşıyor ki ancak ölürsem mesut olacağım zannediyorum. Henüz bir kadın sinesinin sıcaklığıyla kokusuna doyamamış bir gence kadınlık na-

sıl bir heyecan verirse ölüm de bana öyle bir etkiyle tesir ediyor; zira işte görüyorum ki herkesin mesut olacağı şeyler beni daha kudurtuyor. Güzelsin, hem çok güzelsin, seni seviyorum, senin için çıldırıyorum, benimsin, bütün, tamamen, her parçanla benimsin; beni o kadar seviyorsun; fakat hâlâ inanmıyorum... Bana sende öyle şeyler var gibi geliyor ki... Halbuki umduğumu bulamıyorum... Ah, ancak ölüm beni mesut eder,' diye şikâyet ederdi."

"Zavallı çocuk!"

"Hem ne zavallı bilsen... Bir gün yine kendisine, 'Benim sevgili deliciğim,' dediğim zaman bana dedi ki: 'Beni görüyorsun ya, evet ben deliyim. Çünkü insanlarınızın dili benim halimi bilmediklerinden bir sıfat bulmamış, sadece bilmeden, dinlemeden, anlamadan deli deyince bana karşı bir şey kazanmış olmak için çalışmış. Fakat bilmiyorsunuz ki bana deli diyeceğinize acıyınız; zira siz, evet siz, kadınlar, siz beni harap ettiniz. Ben de herkes gibi doğmuştum, ben de akıllıydım; fakat bakışlarınız, yürüyüşleriniz, söyleyişleriniz, teslim oluşlarınız, hararetleriniz... Nihayet bütün sihirlerinizle azar azar, damla damla, senelerce süren yavaş bir cinayetle beni zehirlediniz. Sizi anladım, kadınları anladım, daha doğrusu anlamadım. Ah, anlamıyorsun, görüyorum ki anlamıyorsun, anlatamıyorum. Zaten kim kimi anlar? Zaten lakırdılarımız nedir? Hislerimizin yanında sözlerimiz nedir? Aman Yarabbi, ne müthiş bir bilmecenin içindeyiz! Nasıl oluyor da bu uçurumda sevinen, gülen, düşünmeyen adamlar bulunuyor? Neyiz? Kadınlara karşı niçin bu kadar vahşi yanardağlarımız var?' Hah, işte deminkiler..."

Birden soğuk bir tavırla durdular; *tilbury*'deki genç eğilerek rüzgâra birkaç söz daha emanet etti.

"Ne dedi?"

"Aman bırak hemşire... Ne iğrenç şeylermiş..."

"Amma yaptın ha... Neresi iğrenç... Gerçi Cemal Bey gibi olamazsa da..."

"Oh hemşire, sus Allah aşkına..."

Ve mendil rüzgârlanarak ötekinin ağzını kapadı:

"Sonra? Sonra?"

"Oh, lakırdıyı bastırmak için değil mi?"

"Yoo, vallahi değil... Anlamak için... Hiç böylesine de rast gelmemiştim."

"Kim gelmiş ki sen geleceksin... Ah, acaba şu talihsiz başımın görmediği ne kaldı!" Mahzun mahzun: "Belki bir tane bir çocuk... Bütün sebebi çok okuması, çok düşünmesi, çok yalnız kalmasıydı. İnanır mısın, yirmi iki yaşındaydı, yemin ederdi ki ben ilk kadını olmuştum..."

"Oh!"

"O da öyle söylerdi ya... 'Daha pek genç yıpranmış, solmuş, mahvolmuş bir adamım. Bütün bundan evvelki kötülükleri küçük yaşta kazandım. Yapacağım şey kalmadı, kendim uydurmaya başladım. Ah, ben yirmi yaşımda bir ihtiyarım. Nefret edilecek bir hayat! Olmuyor, anlamıyorsun değil mi? Zannediyorum ki sözler fikrimden pek adi dem vuruyor; halbuki başka söz de yok ki onlarla söyleyeyim. Anlamadan, hissetmeden, söylenile söylenile yalancının yalanı gibi manasız kalmış bu sözleri kaale alıp en nazik ıstıraplarımızı, en ince işkencelerimizi anlatmak istediğimiz zaman o sözcüklere öyle bitmeyen düşmanlıklarımız uyanıyor ki... Zira işte bir söz: Nefret edilecek hayat! Bunu herkes kullanır, herkesin ağzındadır fakat benim gibi deli olarak değil... Ve onlar bahtiyardırlar oysa ben ıstırabımdan ölüyorum...'"

"Zavallı!"

"İşte böyle bu çocuğun ağzında daima ölüm sözü gezerdi, ben de söylediklerinin çoğunu anlamadığım halde sabahlara kadar mahzun mahzun ağlardım. Başını kaldırarak boynuma sarılır, 'Beni sev, beni sev, Allah aşkı-

na beni sev, beni sev de beraber ölelim, mesut olalım!' diye sızlardı."

"Aman dur, dur... Bak şuna!"

Muhteşem bir lando, içinde henüz pek genç güzel bir beyefendi uzanmış, altın saplı bastonunu çenesine dayamış, lakayt, süslü, gösterişli geçiyor.

"Bu kim?"

"Tanıyamadın mı canım?"

"Gözüm ısırıyor ama..."

"Amma yaptın ha... Bugün sana ne olmuş Allah'ı seversen?"

"Ha... Dur, dur... Ah vallahi... Dilimin ucunda... Şey, Niyazi değil mi?"

"Tam da o... Zavallı Rabia'nın oğlu..."

"Aman Yarabbi! Daha dün çocuktu... Şimdi adeta bir erkek..."

"Amma yaptın ha... Bilir misin Rabia sağken köşkte sıkıştırır sıkıştırır öperdik. Tanımadı bile..."

Gözlerinde ışıltılarla, "Ah bu dünya," dedi, "artık ihtiyarladık zannediyorum. Sen bundan ürkmüyor musun?"

İkisini de bir bulut kaplamıştı, başlarını eğerek susuyorlardı.

"Ey, sonra, öteki ne oldu?"

Mahzun mahzun:

"Nihayet öldü. Bir gün odasında ölü bulundu. Ben bir gün onun böyle biteceğini anlamıştım... Zavallı çocuk, aklıma geldikçe... İşte hayata silahsız, müdafaasız gelmiş bir zavallı daha..."

Ve sonra evvelki faytonun bu sefer daha inatla sürünerek geçmesi üzerine geri atılarak hoş sesiyle, "Aman bu sakallı da..." dedi.

Mahmutpaşa, Temmuz 1312 [1896]

NECMİ

Bir Evliliğin Tarihi

"Ah siz," diyordu, "siz benim bütün dertlerimi bilseydiniz..."

"Senin dertlerin... Lakin zavallı çocuk, nasıl düşünemiyorsun ki bu sefalete ermek için biz bütün oralardan geçtik? Necmi Bey'i bilmem; fakat ben... Ben bütün sefaletimle bir elemler numunesi olmak üzere yaratılmış bir adamken nasıl olur da senin dertlerini, senin elemlerini hissetmemiş olurum? Evet, anlıyorum, sana da benim gibi gürültü, şamata, şimşek ve yıldırım, nihayet unutma lazım... Zira görüyor musun beyim, ben ya hayata senin gibi zengin doğmalıydım yahut bir hayvan... Lakin mademki hassas ve fakirim, bu hayat mıdır? Unutmak! Yaşasın unutmak! O halde benim bütün sığınağım apsent[1]! Ah, eğlenmek için sarhoş olanları ne kadar, ne kadar kıskanıyorum. Ben düşünmemek, ben duymamak için zehirleniyorum, sonra yine sızlıyorum, sonra yine ağlıyorum... Nasıl şeylerdir o adamlar ki hayatta neşe, hayatta gülüş bulurlar da sonra eğlenmek, sonra oyna-

1. Çeşitli bitkilerin damıtılarak fermante edilmesiyle elde edilen, alkol oranı yüksek bir içki. (Y.N.)

mak isterler... Bu dünyada hissetmemeli, düşünmemeli... Ah, ölmeli..." Kadehini kaldırıp odayı dolduran yarı karanlık içinde lambaya yaklaştırarak, "Yaşasın apsent!" diye haykırdı.

Muhataplarından en genci, sarışın, kibar, güzel bir delikanlı ışığın hotozdan[1] yayılan donuk yeşil buğuları içinde dostunun karanlık çehresine, ateşli gözlerine, kederli dudaklarına bakıp, "Zavallı dostum; fakat sen kendini harap ediyorsun," dedi.

Soğuk, asabi, hasta bir kahkaha Halil Saffet'in göğsünü hırlattı.

"Harap, harap! Ah, açlığın, sefaletin, yokluğun ne olduğunu bilmeyen zavallı çocuk! Harap! Fakat harap edilmemek için hayat hangi zahmete değer ya! Uzun bir hayat uzun bir işkenceden başka nedir ki harap olmasın diye endişe edelim? Bu sefalete girdik, bir an evvel giden en akıllı olandır, buna emin ol! Bütün gençliğin, bütün servetin, bütün özelliğinle hangi aşk gecen vardır ki uzun eziyetlerle intikam almış olmasın? Bizim yolumuzun üstünde sanki fena bir peri var ki saadetlerimizi ağlatmakla meşgul... Zavallı Mümtaz! Fakat hayatta hissin bir derecesi vardır ki insan orada aklının titrediğini, şuurunun oynadığını görür... Sen daha oralara gelmedin lakin bana sor... Harap ha... Lakin bana inan ki hayat bir çamurdur!"

"Ne kadar karamsarsın!"

"Zavallı şair, sen hastasın, ben de hastayım, hepimiz hastayız... Çünkü asrımız hasta! Ah, bütün bu hastalıklarımızla, bu fena hastalıklarımızla beraber hâlâ mesut olmak istiyoruz... Hastalıklar... Bir şeyler ki görüp, okuyup, hissedip de tutulmamak mümkün değil... Zaten hepimiz

1. Binalarda kapı, pencere, ocak vb. yerlere ve eşyalara süs olarak yapılan tepelik. (Y.N)

bir Werther'den, bir René'den, bir Adolphe'tan[1] başka neyiz? Beni bütün sefaletimle karamsar buluyorsun. Fakat ya ne istersin, ne olayım? Hayatın bütün çirkinlikleriyle uğraşmaktan yorgun ve âciz kalmış bir adamda gülücükler, neşeler mi bekliyorsun? Hem sen... Daha deminden sen de bana kederlerinden bahsetmiyor muydun? Bana, keder babası bu hasta Saffet'e anlıyor muyum diye soruyordun... İnceliğinle, şairliğinle, yüceliğinle hissettiğin elemlerinden nefret edilecek bir hayat gibi şikâyet ediyordun... Sebep mutlaka ufak bir aşk ümitsizliği, bekletip gelmeyen bir güzel kadın, verilmeyen, istenilen bir uzlaşma eli, daha ne bileyim... Sonra ne oldu? Evet, ne oldu ki hepsini unuttun da beni karamsar buldun? Çünkü gençlik! Çünkü gençsin, çünkü zenginsin, çünkü... Nihayet çünkü kadınlara tesirin var... Şimdi dışarı çıkınca bahçeden[2] dönen bir güzel kadının gözlerindeki beklemekten yorulmuş sitemli bakışla, saçlarından yükselen davet kokusuyla mest, şen olur, gülümsersin. Ah, gençlik, gençlik! Bütün bu, yalnız bu... Onsuz para bile hükümsüzdür. Gençliğin, servetinle sen ne kadar bahtiyarsın dostum! İnsanlığın sefaletine karşın, bütün şikâyet ettiğin elemlere karşı bitmez tükenmez bir kuvvet, bir ruh, gençliğin var ki seni en derin ümitsizliklerinde bile bir rüzgâr darbesiyle mesut ediyor ve gülümsetiyor. Gençlik! Bu öyle bir sihir, öyle bir kuvvettir ki bir yarada

1. Werther, Johann Wolfgang von Goethe'nin *Genç Werther'in Acıları* romanının kahramanı. Roman, Werther'in nişanlı bir kadın olan Lotte'yle kurduğu ıstırap dolu ilişkiyi konu alır. René, Chateaubriand'ın 1802 yılında yayımlanan aynı adlı eserinin kahramanı. Kardeşine olan tutkusuna teslim olmak yerine manastıra kapanan bir kız kardeşin hikâyesi anlatılır. *Adolphe*, Benjamin Constant'ın ilk olarak 1816'da yayımlanan romanı. Genç bir adamın kendisinden daha yaşlı bir kadına duyduğu tutkuyu anlatır. (Y.N.)

2. 1870'lerde İstanbul Tepebaşı'nda bulunan millet bahçesi kastedilmektedir. Burası içinde kafe ve yürüyüş alanlarının bulunduğu, canlı müzik imkânı da sunan bir mekândı. (Y.N.)

bir ümit, bir seretanda[1] bir teselli, bir ölümde bir tutkulu aşk bulur; bir tebessüm, bir bakış, bir... Nihayet bu birçok kimselerin hiç anlamadığı şeyler büyük bir şiir kesilir, bir hayat, bir aşk kasidesi, nihayet bütün kâinat bir çılgınlıktır. Kadınlar, aşk, Venüs, Guidone,[2] yalnız bunlar... Bütün insanlığın tarih ve edebiyat namına bıraktığı büyük mahluklardan yalnız aşkları... Bir Kleopatra, bir Sappho, bir Aspasie, bir Ninon, bir Manon[3]... Daha ne bileyim? Nihayet hep aşk ve zevk mahlukları... Hayatın bütün bu emeller, bütün bu hülyalarla dolu... Ötüyorsun, sonra bir gün ufak bir ümitsiz aşk, bir darbe, bir iğnesini hayatın gerçeğine döndürdüğü zaman hastalıklı duygusallığınla o kadar yaralanıyorsun ki kanatları kırılmış bir kuş gibi bu çamurlar içinde feryat ediyorsun. İşte bana, 'bilseydin' dediğin kederler bunlar, o tutkulu aşklar da şiirlerindir. Halbuki benim kederlerim yazılmaz, onları hisseden adam ölür, o kadar fecidir ve neşelerim yoktur... O kederlerin olmasaydı o arzuların bütün mest edici baharıyla,

1. Kanser. (Y.N.)

2. Venüs, Afrodit olarak da bilinen Yunan tanrıçası. Guidone, 1846'da William Smith tarafından yayımlanmış bir manzum trajedinin kahramanı. (Y.N.)

3. VII. Kleopatra, Antik Mısır'ın son Helenistik kraliçesidir. Önce kardeşiyle evlendi, sonra Jules Sezar'la sevgili oldu, ardından da Marcus Antonius Sezar'la sevgili olup Roma İmparatorluğu'nun başına geçti. Sappho, Eresos adasında doğmuş, Antik Yunan lirik şairi, Afrodit kültü rahibesi. Aspasie, Atinalı devlet adamı Perikles'le olan ilişkisiyle ünlenmiş olan Miletli bir kadın. Ninon de l'Enclos (1620-1705), aşklarıyla ve güzelliğiyle döneminde çok konuşulan bir fahişe, yazar ve salon kadını. Hiç evlenmemiş olan Ninon'un birçok hayranı olmuş, aralarında Molière, Jean Racine ve La Fontaine gibi isimlerin de bulunduğu edebî çevrelere ev sahipliği yapmış, adı birçok ünlü devlet adamıyla da anılmıştır. Manon, Abbé Prévost'nun *Manon Lescaut* adlı romanının kahramanı. Romana adını veren Manon, yaşadığı düşük yaşamdan kurtulup bir manastıra kapanmak için Amiens'e geldiğinde Şövalye Des Grieux'yle karşılaşır. Aralarında derin bir aşk doğar. Manon'un babası, Manon ve şövalyenin kaçtığı Paris'te şövalyeyi bulup kaçırtır ve bir manastıra kapatsa da onların buluşmasına engel olamaz. Manon ise Amerika'ya sürgün edilen fahişelerle birlikte New Orleans'a gönderilir. Des Grieux de ardından gider. (Y.N.)

hazla dolamazdın. Fakat ben... Ben artık bitmiş bir adamım. Bütün sefaletlerim, bütün düşkünlüklerim, bütün alışkanlıklarımla ben büsbütün bitmişim. Benim için hiçbir emel, hiçbir ümit, hiçbir şevk yok... Eğer Necmi Bey gibi olsaydım, zengin ve hür... Ve o zaman eminim ki bütün bu gürültülü, iğrenç hayattan sonra bir kır köşesinde, bir köy evinde karım ve çocuklarımın dizinde olmak isterdim. Zira hayatta emin ol bir o var: Evlilik! Özellikle benim hayatım gibi uzun bir zevk hayatından sonra... Fakat sen şimdi eminim ki bana gülüyorsun... Senin için hayat uzun bir aşktan başka bir şey değildir; bütün hayatın zevki bir emele bağlı olamaz diyorsun; fakat bir gün yorulup, yaralanıp, bükülüp de keder ve elemlerden başka hiçbir şey bulamadığın zaman bana hak vereceksin... Lakin ne kadar geç... Bütün bu mücadelelerden benim gibi tedavisi imkânsız yaralarla çıkmamalı... Halbuki sen o kadar çılgınsın ki müthiş yaralar alacağına eminim. Her tehlikeye kendini atan bir kelebek gibisin... Etrafında bir hoş koku, o kadar çiçek arıyorsun. Hem o kadar koku, o kadar çiçek bulacaksın ki... Bilir misin ki *Neşide-i Nücum*'unu,[1] bu şiir kitabını hangi kadın merakla okumuş olsa, 'İşte bir çocuk ki beni pekâlâ eğlendirebilir,' diye seni davet edecektir. Ve sen bir gün, kibirli bıyıkların, heyecanlı kalbin, şiir dolu dimağınla tantanalı, süslü, mesut gideceksin... Fakat zavallı, zavallı şair; nasıl, acaba nasıl döneceksin? Ah, gülünç, gülünç! Ve bir de sen kendi hallerini unutursun, başkalarını suçlarsın... Hüseyin Besim gülünç müdür? Mehmet Arif'i bütün *sport*[2] çılgınlıklarıyla gülünç mü buluyorsun? Hayır, aldanıyorsun... Sadece senin gibi bir insan, birer bağımlı... Zaafları, kusurları,

1. Yıldızların Nağmesi. (Y.N.)
2. (İng.) Spor. (Y.N.)

bağımlılıklarıyla bir insan... Sen onları aşağılamakla kendine ediyorsun. Birisi hep boş işler peşinde, bir moda üstadı olmak davasında bitmez bir emelin sülalesinden bir dandini[1]. Öteki kısa boyu, iri karnıyla bisikletin üzerinde sahiden pek gülünçtür; fakat o halinden o kadar memnundur ki daha fazlası mümkün değil... Bütün bunlarla ikisi de memnun; hem bütün neşelerini ara sıra, sebepli sebepsiz kırıp altüst eden hastalıklar onlarda yok... Birisi bütün kadınların peşinde, 'elinden sağlam kurtulan yok' davasında övgülere o kadar boğulmuş ki artık kendi de inanmış... Öteki arabaları, atları, parası için etrafında dönen dalkavuklarıyla gece gündüz kahkahalar içinde... Fakat sen? Sen, sen ne yapacaksın, sen de Eflatun[2] gibi demevisin[3]; Eflatun'un aşkını[4] anlayabilmek için de demevi olmalıydı, senin de *Neşide-i Nücum*'un var... Şairane eserin... Sana başarılar kazandıran, sevgili ağızlardan tebrik kelimeleri işittiren süslü, güzel bir kitap... Fakat Besim, fakat Arif, bilir misin ki bunun için neler yağdırdılar? Ne kadar yükseğe uçarsan uç, başkalarının sevkiyle, insanlığın sevkiyle yine düşeceğin yer hayatın çirkefliğidir. Hayatın miskinliği! Lakin bundan kurtulmuş adam var mıdır? Senin Feuillet'n[5] değil midir ki, 'Kusursuzluk en büyük kusurdur,' diye haykırmıştı? Bana gelince... Ben de, bir gün ben de senin gibi, Hüseyin Besim gibi, Mehmet Arif gibiydim... O zaman ben de ilk gençliğimde, ümit ve çılgınlıkla doluydum... Kanatlarım vardı ki daima rüzgâr-

1. Hoppa, züppe. (Y.N.)

2. Platon, Antik Yunan filozofu ve bilgesi. (Y.N.)

3. Mizacı kanın hâkim olduğu bir vücut yapısının özelliklerini taşıyan, mecazen asabi. (Y.N.)

4. Platonik aşk. İnsan bedeninden aşkın bir aşk ve güzellik anlayışını savunan Platon felsefesi. (Y.N.)

5. Octave Feuillet (1821-1890): Fransız öykü ve roman yazarı. (Y.N.)

larla doluydu. Sonra, sonra yokluk, sefalet ve rezalet... Hepsini harap etti... Bittim. Lakin bak, sen şarkı söylüyorsun, ben feryat ederken senin dudaklarında nağmeler var..."

Ve Halil Saffet masadan bir bıçak kaptı, şişelere vurup dem tutarak bozuk bir sesle şarkı söylemeye başladı:

Yeksan nazarımda sayf u serma
Enduh ise ism-i bi-müsemma
Şuride-i neşve-i şebabım[1]

Mahmut Necmi, Halil Saffet, Nurettin Mümtaz; üç genç Necmi'nin Splendide Cafe'deki[2] dairesinde akşam yemeği yemişlerdi. Masa; ortada artık yemekler, birbirine karışmış takımlar, yemiş artıklarıyla dolmuş tabaklar, ötede beride gölgeleriyle hayallere benzer resimler yapan şişeler, bardaklarla karmakarışıktı. Necmi yemekleri takip eden sessiz bir tembellikle uzun bir kanepeye uzanmış, karşısında kâh dermansız hasta bir eda kâh öfkeli bir intikam sesi ve kâh vahşi, bezgin bir bakışla konuşan Halil Saffet'i sessiz, hareketsiz, tütün dumanlarına boğulmuş vaziyette dinliyordu. Öteki; masaya yakın oturmuş, şimdi söylediği bir sözle ateşlenerek, şimdi zeminin indiği miskinlikle mahzunlaşarak, şimdi alaycı

1. Muallim Naci'nin bestelenmiş bir şiiri. Tamamı şu şekildedir: "Yeksan nazarımda sayf u serma / Enduh ise ism-i bi-müsemma / Şuride-i neşve-i şebabım / Olmazsa da bağ-ı nüzhet-efza / Fikrim yetişir bana tarab-za / Müstağni-i nağme-i rebabım." (Y.N.)

2. Mıgırdıç Tokatlıyan'ın 1894 büyük depreminden sonra Beyoğlu'nda Galatasaray'ın karşı tarafında, Hristaki Hanı'nın (şimdiki Sait Paşa Hanı) solunda, depremden birkaç sene sonra yanan Fransız Tiyatrosu'nun yerindeki geniş, iki katlı binayı kahve ve lokanta haline getirdiği mekân. 1895 yılına ait ticaret yıllığında adı geçen mekânın yerine daha sonra Tokatlıyan Oteli inşa edilmiştir. Otelin resmî açılışı için 1909 tarihi verilmekteyse de 1897 yılında Cafe Splendide'in üst katında otel olarak hizmet veren birkaç oda bulunmaktadır ve ilk zamanlar adı Hotel Splendide olarak anılmıştır. (Y.N.)

tavrında şeytani bir aşağılama alevi parlayarak konuşuyor, sandalyesinde hasta bir inatla kımıldanarak devam ediyordu. Nurettin Mümtaz, sarışın, kibar, güzel delikanlı; ayakta, elleri cebinde, pencereden masaya gidip geliyor, ara sıra masaya yaklaşıp dostuna dikkatle kulak veriyor, sonra ilgisizce pencereye giderek seyrediyordu.

Halil Saffet şarkısını bitirince kalktı, Necmi'ye yönelip tabakasından bir sigara alarak yakmak için eğildi, "Haydi gidelim, zira saçmalıyorum," dedi.

Necmi ta baştan beri koruduğu suskunluktan uyanır gibi az kımıldanıp, "Nereye gitmek istiyorsunuz?" dedi.

Mümtaz bir kibrit alıp sigarasını yakarak, "Nereye olacak? Tiyatroya..." diye mırıldandı.

Öteki omuz kaldırıp:

"Tiyatroya mı? O niçin? Yeni primanın[1] nazlarını çekmek için mi? Yoksa Besim Bey'in gururlarına hedef olmak için mi?"

"Ne birisi ne diğeri... Sade güzel Madam Delarie'ye hürmetlerimi sunmak için..."

O, bir nefes duman arasında, "Yok!" dedi.

Necmi yine o rahatına düşkün haliyle, "Kim bu güzel Madam Delarie?" dedi.

Genç adam, pencereye doğru uzanmış Halil Saffet'e dönüp:

"Bunu dostumuza sormak gerekir; zira hayli zamandır peşinde o kadar dolaştı ki mutlaka hayat hikâyesini kaydetmiştir."

Saffet dönüp acılı bir komedyen gibi, "Ooo, bilakis," dedi. "İtiraf ederim ki pek alçakça mağlup oldum; zira benim şeytanla uğraşacak halim, dermanım yok... Eğer genç olsaydım... Fakat bu yaşta..."

1. Operada baş kadın rollerini oynayan oyuncu. (Y.N.)

"Pöh! O kadar ihtiyar görünmek istiyorsunuz ki işitenler..."

"Lakin azizim, ihtiyar olmak için çok yaşamak lazım değil, fena yaşamak kâfidir."

Ve kendini gösteriyordu. Bu; narin, taze, süslü Mümtaz'ın yanında bol siyah giysileri içinde iskeleti fark edilen vücuduyla kırık, dağılacak zannedilir, uzun boylu bir genç adamdı. Otuz yaşlarında göründüğü halde ara sıra meçhul bir elemle kasılan, siyah saçların altında bütün bütün sararan çehresinde, renksiz, karanlık gözlerinin sabit bakışlarında; bütün hareketlerindeki düzensizlikte yaşlılığa mahsus bir yorgunluk vardı. Endamındaki uyumdan, tavırlarının en ufak edalarından, yüzüne zarif bir ifade veren II. Henry sakalından[1] bir seçkinlik kokusu yayılıyordu.

Necmi tekrar etti:

"Peki, güzel Madam Delarie?"

"Beyoğlu *monde cosmopolite*'in[2] birinci güzellerinden ve pek şuh, hem o kadar ki..."

Ve Mümtaz alaycı bir bakışla somurtmuş Saffet'e bakıyordu, devam etti:

"O kadar ki tehlikeli sayılabilir... Hatta dostumuzun bu akşamki kederinde, eğer aldanmıyorsam, şu dilberin büyük bir payı olması lazım gelir..."

Saffet ciddi bir çehreyle, "Azizim Mümtaz," dedi. "Sen henüz bir çocuksun, benim gibi bir adamın ne kadar kendine hâkim olduğunu anlayamazsın. Tekrar ederim ki artık o kadın için bir dakikamı feda etmeyeceğim..." Yapmacık bir hareketle eğilip: "Eğer müsaade istiyorsanız... Dostlar arasında..."

Mümtaz şuh bir tebessümle teşekkür eder gibi eğilerek:

1. İngiliz Kralı II. Henry'nin çok fazla uzun olmayan sakalına gönderme. (Y.N.)
2. (Fr.) Kozmopolit dünya. (Y.N.)

"Teşekkürler... Korkarım ki bahsettiğiniz çılgın kanatlarım yanar..." Sonra ciddi bir çehreyle ilave etti: "Hem Besim Bey yerinizi zannederim çoktan işgal etti."

Öteki omuzlarını küçümsercesine kaldırdı:

"Dünyada Julia'ya sahip olamayacak bir tek kimse varsa o da Besim'dir..."

Necmi doğrulup merakla tekrar etti:

"Lakin bu kadın kim?"

"*Mon cher*[1] bilmem ki üç sene Avrupa'da da buradaki gibi bir kurt hayatı mı sürdünüz? Fakat orada ne başarılarınız olursa olsun, her halde eminim ki burada kalıp Julia'yı tanısaydınız daha iyi ederdiniz."

Mümtaz ilave etti:

"Kendisi için seve seve ölünecek bir kadın..."

"Yahut bir şeytan!"

"Tamam, işte bu kadar. Şimdi artık inelim."

Ve Halil Saffet, Necmi'nin kolundan tutup kaldırdı.

Necmi zile bastı:

"Pardösüler, bastonlar..."

Çıktılar. Sokak bütün dükkânlardan yansıyan ışıklar içinde, arabalar, tramvaylarla, kaldırımdaki ahaliyle hıncahınç taşmıştı. Kalabalık iki taraftan dökülüp gelerek karışa karışa gidiyor; kahvehaneler, dükkânlarla aralıksız bir zincir oluşturarak akıyordu.

Mümtaz saatine bakıp, "İki..."[2] dedi.

"Biraz kahveye girelim mi?"

Pencerelerinden baktılar; parıltılar içinde, kabarmış tuvaletleriyle masaları doldurmuş kadınların arasında fesleri, şapkaları parıldayan; yakaları boyunbağlarıyla karıncalanan insanlar arasında bir tanıdık çehre arıyorlardı.

1. (Fr.) Dostum. (Y.N.)
2. Alaturka saatle günbatımından iki saat sonra. (Y.N.)

"Aman, Şahap'la Arif Bey buradalar, Madam Simian'ın yanında oturuyorlar. Hele şu tipe bak beyim..."

Üç dost ayakta duruyorlardı. Kahvenin kenarına çıkmışlardı; fakat gelip geçenlerin kaynaya kaynaya akan izdihamı kudurmuş bir deniz gibi gelerek bunları sıkıyor, itiyordu.

"Nereye, nereye?"

Necmi derin bir iç sıkıntısıyla:

"Vallahi... Bilmem... Zira bütün bu hayattan o kadar usandım ki; bahçe, aynı hayat... Şekerlemeciler, Lüksemburg...[1] Splendide... Aynı insanlar. Hep sıkıntı, hep..."

"Ha, gerçek azizim, dönünüz..."

Genç adam gözlerinde bir alevle, "Bu haftaya," dedi. "Ha, gerçek, perşembe gecesi, malum ya, Pera Palace'ta...[2] Zannediyorum ki bir yeni hayata gireceğim... Sekiz senedir aynı hayatı sürdüğümü düşündükçe... Bu hayat ne kadar eğlenceli olursa olsun usanç veriyor. İnsan yoruluyor... Bir aile ocağı ise en iyi dinlenilecek yerdir!"

Saffet bir ah ederek elini uzattı.

Necmi bu eli tutarak, "Nereye?" diye sordu.

O belirsiz bir hareketle başını sallayarak, "Şöyle," dedi. "Nereye rast gelirse... Biraz yalnızlığa ihtiyacım var... *Au plaisir*...[3]"

1. Hotel de Luxembourg/Grand Hotel de Luxembourg olarak bilinir. 1862'de yapılmıştır. Cadde-i Kebir (İstiklal Caddesi) üzerinde bulunan bina, *Annuaire Oriental 1903*'e (Şark Ticaret Yıllıkları) göre sonradan Deveaux Apartmanları adını alacak, 20. yüzyıl başında sinemaya dönüşecektir. Sinema önce Luxembourg sonra Glorya ve daha sonra Saray adını almıştır. Bugün yerinde Demirören AVM bulunmaktadır. (Y.N.)

2. Orient Ekspres'in 1888'de Paris-İstanbul seferlerinin başlamasının ardından İstanbul'da yüksek standartlara sahip otel bulunmaması gerekçesiyle 1896'da Geç Osmanlı Dönemi'nin en önemli örneklerinden biri olan Pera Palace açılmıştır. İstanbul'un, banyolarında ilk sıcak su akan ve ilk elektrikli asansörünü bulunduran oteli olarak bilinmektedir. (Y.N.)

3. (Fr.) Yine görüşürüz. (Y.N.)

"*Bonsoir*..."[1]

"*Bonsoir*!"

Ayrıldılar. Saffet kalabalık arasında Taksim'e doğruldu.

Necmi, "Zavallı Saffet!" dedi.

Mümtaz bir ah eder gibi, "Yine o karıya gidiyor..." diye söylendi.

"Ey, biz nereye gidelim?"

"Tiyatrodan başka gidilecek yer bilmiyorum. Yeni primadonna pek hoş."

Necmi omuz kaldırarak, "Kadın..." dedi. "Lakin bilir misiniz ki bir zamanki hevesimin aksine şimdi kadınlardan genellikle nefret ediyorum."

"Anlıyorum, hem hakkınız var. Çünkü siz..."

Necmi açıklama ister gibi yüzüne baktı. Genç adam devam etti:

"... Çünkü siz öyle bir kadına sahip oluyorsunuz ki dostum... Bu hafta karınız olacak hanımefendi... Gerçekten eşsizdir. Ona sahip olduktan sonra başka kadın sevilemez!"

"İşte bir söz ki ancak sizin gibi aşırılığı seven bir şaire yakışır."

"Bir ressamın fikrini de ister misiniz? Saffet'in eski dostu Cemil İrfan, bilir misiniz ne söylemiş! 'Eğer Leonardo da Vinci olsaydım yemin ederim ki Jeconde[2] için hanımefendiyi model seçerdim.'"

Necmi garip bir sesle dedi ki:

"Ey, burada ayakta beklemeyeceğiz ya... Haydi tiyatroya gideceksek bari gidelim."

1. (Fr.) İyi akşamlar. (Y.N.)

2. Leonardo Da Vinci'nin Mona Lisa olarak da bilinen meşhur tablosu. (Y.N.)

PERA PALACE'TA

Necmi'nin İkinci Bölümü

O gece, Eylül'ün yedisi Perşembe gecesi, Pera Palace'ın geniş salonları olağanüstü bir ışıkla aydınlatılmıştı. Kaldırım boyunca dizilmiş arabalar arasında aralıksız gelenlerin izdihamı kayboluyordu.

Büyük bir ziyafet vardı; Mahmut Necmi Bey, bekârlık hayatına veda olmak üzere dostlarına bir ziyafet veriyor ve bu hafta Süleyman Medihi Beyefendi'nin ailesine giriyordu.

Bu tuhaf bir biçimde olmuştu: Anne babasının kazayla bir anda vefat ettikleri zamandan, beş seneden beri, Mahmut Necmi epeyce kötü bir şöhret kazanacak kadar devamlı ve başarılı bir zevk hayatına atılmıştı. Sonra bu acı darbenin kendisine bıraktığı büyük bir servetle birdenbire ortadan kayboldu. Bazıları eskiden beri sevdiği evli bir kadını kaçırdı dediler; diğerleri bunu reddedip Mahmut Necmi'nin sadece bir seyahate çıktığını; çünkü yaşanan felaketten son derece üzgün olduğunu söylediler. Bunu kabul etmek zorunda kalan bir kısım da, "Ya arkada kalan kara gözlüler..." diye mırıldandı; zira bu gencin pek büyük aşk maceraları vardı. Gizliden gizliye söylenen sözler kendini bütün kadınlara dayanıksız olarak tanıtmış, bir cilt kadar aşk söylentileri oluşturmuştu. Ondan bahsedildiği zaman her şeyden evvel haber almak iddiasında olanlar başlarını sallayıp, "Evet, yakında bir düşüş daha var... Zavallı güzel kadınlar!" derlerdi.

Bu ortadan kaybolma üç sene devam etti. Geri döndüğü zaman evvelki bekâr hayatına devam edecek denirken bir gün birdenbire gazeteler Necmi Bey'in Medihi Beyefendi'nin kızıyla evliliğini gizlice haber verdiler. Bu, bütün sosyeteye yankılı bir darbe gibi hâkim oldu. Herkes Nevin Hanımefendi'yi tanıyordu; ciddi bir tavırla katıldığı gezilerde zarifliği, güzelliğiyle birçok kalpleri hoplatan o güzel kızla Necmi'nin bu evliliği, yılın son derece imrenilen olayı olarak kabul edildi... Bütün dostları, düşmanları iyi ve kötü söylentiler yaydılar. Bu evliliğin sonu hakkında pek şüpheli fikirlerde bulunanlara, bazıları, Necmi'nin dostları, hele Saffet'le Mümtaz, Mahmut Necmi Bey'in pek ciddi olduğunu ve evlenmek için elbette pek mühim sebepleri bulunduğunu söylüyorlardı.

Nevin Hanımefendi'ye gelince onun da çok ciddi olduğu malumdu. O halde bu evlilik hafif, esassız bir ilgiyle kararlaştırılamaz; bu iki nefis asalet çiçeğinin evli-

likleri en mesutlar arasında kabul edilmek icap eder, denildi. Herkesin dikkat ettiği bir şey varsa bu birbirine zıt söylentilerin, asıl olay sahibinin yüzünde alaycı bir gülüşe bile yer bulamamasıydı. Bu, muhaliflerinin kalplerini en çok kıran şeydi.

Nihayet düğün bu haftaya kararlaştırıldığı zaman Necmi'nin otuz kadar dostlarına Pera Palace'ta bir veda ziyafeti verileceği yayıldı. Bu olay da olağanüstü görüldü; birçok muhalif, davetliler arasında bulunuyordu. Daima anlaşılmayan şeyler yapmış olan Necmi'nin bu hareketi tefsirlere uğradı, birçok manalar verildi; her şey bu gece anlaşılacaktı.

* * *

Henüz yemek salonuna geçilmemişti; çünkü davetliler daha tamam değildi. Bir on beş kadar genç adam bu salonda, yaldızlı tavana savurdukları sigara dumanları arasında, gürültülü bir neşeyle öteden beriden, kadınlardan, yeni truptan[1] bahsediyorlardı. Mahmut Necmi, dostlarının arasında güleç, ilgili, ciddi dolaşıyor; ara sıra yeni gelen bir dostunun elini sıkarak tebriklerini kabul ediyordu. Kendisi uzun boylu, yiğit bakışlı, asil tavırlı bir adamdı; sade bir özenle giyinmişti.

Bu gece meşhur sanatkâr İrfan Bey takdim olunacaktı. Bu takdime Halil Saffet aracılık ediyordu. Champ de Mars[2] sergisinde *Bayram Sabahı* tablosuyla büyük bir başarı gösteren bu genç ressamı görmeyi merakla bekliyordu. Bu merakın bir diğer sebebi daha vardı: İrfan'ın Nevin Hanımefendi için fevkalade sanatkârca bir tutkusu olduğu gizlice söyleniyordu.

1. Tiyatro topluluğu. (Y.N.)
2. Paris'te halka açık, büyük ve yeşil alanın adı. (Y.N.)

Delikanlı birdenbire pencerenin önünden dönüp salonun ışıklı, renkli parıltısı altında gülümseyerek, dişleri parlayarak kendisine doğru gelen bir gence elini uzattı. Bu uzun boylu, renksiz bir gençti; sadelik iddiası gösteren bir süsle giyinmişti. Sol gözünde bir tek gözlük camı parlıyor, kumral dik bıyıkları ince dudaklarını tamamen açık bırakıyordu.

"Oh! Pardon, pardon *très cher*,[1]" dedi. "Ben *à temps*[2] gelmedim... Halbuki siz hep..."

Ve izin alır gibi eğilip diğer dostlarına gitti. Ellerini sıkarak konuşuyordu. Sonra yine dönerek, eldivenlerini oynarcasına bariz bir yavaşlıkla çıkarmaya uğraşarak bir sandalyeye ilişti.

"... Henüz kimse gelmemiş... Zira şunlar sayılmaz değil mi? Bir alay iflah olmaz güruh... Ne Saffet ne Besim ne Mümtaz... Gerçi bunlar da hayırlı birer varlık... Lakin bilir misiniz ki Besim bu akşam mutlaka şu bahsedilen Ali Şahap'ı size takdim davasındadır; mümkün değil ikna edemedim ki siz bu maskaralıklardan hoşlanmazsınız..."

Necmi lakayt bir tebessümle, "Bu akşam her şey samimidir," dedi.

"Oh! Tabii... Tabii... Tebriklerim *mon cher*... Samimi olduklarından şüphe edilmez ya... Şu Besim, 'Mademki İrfan takdim edilecek, işe bir fars[3] karıştırarak eğlenceyi tamamlayalım,' deyip inat ediyor... Ha, İrfan da gelecek değil mi? Lakin siz gerçek, Saffet'in bütün komedilerine, İrfan'ın bütün gösterişlerine ehemmiyet verir misiniz? Artist olmak için mutlaka uzun saçlı, mutlaka şaşkın ba-

1. (Fr.) Canım. (Y.N.)

2. (Fr.) Tam zamanında. (Y.N.)

3. Hafif konulu, yer yer şarkılı, basit ve kaba komedi unsurlarının yer aldığı güldürücü temsil. (Y.N.)

kışlı olmak lazım gelmez ya? Ben kendimce öyle kolay aldanacak kadar zayıf değilsiniz zannederim. Böyle masallara daha tecrübesizler aldanabilir; fakat biz..."

Necmi karşılık olarak dedi ki:

"Ooo, pardon beyim... Saffet benim eski, en eski dostumdur. Hem vicdanına, namusuna kendimden ziyade eminim... İrfan'a gelince gerek Saffet'in gerek Mümtaz'ın sözleri..."

Öteki gözlerinden gözlüğünü fırlatırcasına bir telaşla, "Pöh," dedi, "Mümtaz mı? Mümtaz bir şair, bir Wertherr... Bir ambale,[1] onu geçiniz... Bir hasta, her şeyden habersiz bir kimse varsa iddia ederim ki odur."

"Mümtaz'ın bir şair, bir hayalperest olduğunu söylemekte belki hakkınız olabilir fakat kalbine zıt bir şeyi söylemeyeceğine ben eminim... Hem onu hasta eden habersizliği değil, her şeyi bilmesidir... Onun için İrfan'ı şimdiden severim..."

Bu sözlere karşılık aşırı hareketlerle karşılık vererek gözlüğünü gözlerine iliştiren beyi yeni gelenler susturdular. Bunlar üç kişiydiler: Birisi Halil Saffet, ilerleyip kendini takip eden kısa boylu, kara bıyıklı, uzun saçlı, kalın bir adamı gösterdi, "İşte dostumuz İrfan," dedi.

Yeni dostlar birbirinin ellerini aldılar. Tek gözlüklü genç şimdi ressamla beraber gelmiş Nurettin Mümtaz'a yaklaşarak elini almış, yavaş sesle görüşüyordu. Halil Saffet lakayt bir tebessümle herkesi selamlıyor, iki dostun tebrik sözlerine kulak veriyordu.

Sonra Mahmut Necmi, ressamı dostlarına takdim için izin istedi. Evvela uzun, renksiz, tek gözlüklü genç geliyordu.

"Hüseyin Besim Beyefendi..."

1. Şaşkın. (Y.N.)

"*Enchanté*[1] mösyö..."

Ve Besim başını eğerek soğukça selamladı.

Halil Saffet ressamın yanındaydı. Kulağına: "Hukuka devam için vilayetinden gelmiş bir asil..." Ve ilave etti: "Bir berrak pınar *signore*...[2]"

Ressamın kalın dudaklarında manalarla titreyen bir tebessüm durdu.

Necmi, zuhaf fes[3] altında derin kırkılmış saçlarında ışıklar görülen iri kara gözlü, beyaz tenli, yakışıklı bir genç için, "Ali Nizami Beyefendi..." dedi.

Halil Saffet ilave etti:

"Paris'e gitmeden evvel para yemesini öğrenmek için buraya uğramış bir Midillili mirasyedi."

İrfan, Nizami'nin elini bırakmayıp, "Adanızda bir hafta geçirdim beyefendi," dedi. "Pek, pek güzel memleketiniz var..."

Öteki iri gözlerinde gülümseyen şaşkınlıklar, hafif bıyıklarla örtülü dudaklarında kaybolmamış bir şiveyle, "Teşekkürler, şeref duyarım..." cevabını verdi.

Orada bir altın babası, arkadaşlarının "Nabab" dedikleri Ömer Vahap ile pederinden kalan hesapsız servetten başka amcasından da miras düşecek ümidi olan Yenişehirli Ömer Fevki ve Beyoğlu zamparalık âleminin birer *acharné*[4] müdavimi olan daha birkaç genç vardı; hepsi ressama takdim olundu. Halil Saffet, Mümtaz'ın koluna girip bir köşede, tek gözlüğünde alaycı bir parlaklıkla etrafı seyreden Hüseyin Besim'i işaretle:

1. (Fr.) Tanıştığıma memnun oldum. (Y.N.)

2. (İt.) *Signore*: Bay, efendi, ağa, mösyö karşılığında yabancılar için kullanılan unvan sözü. (Y.N.)

3. Cezayir yerlilerinin adına istinaden onların giydiği, altı üstü düz olan fes türü için kullanılır. (Y.N.)

4. (Fr.) Azgın, ihtiraslı. (Y.N.)

"Madam Delarie'nin *prétendu*[1] Don Juan'ına bakar mısınız? Eğer bir karikatürist olsaydım yemin ederim ki bu tiple bir servet yapardım."

Öteki hoş bir sesle, "Bir roman yazınız..." dedi.

Bu esnada beklenmedik bir gürültüyle içeri giren iki kişi herkesin dikkatini çekmişti. Birisi kısa, iri, siyah, geniş omuzları, kalın gövdesiyle daha kısa görünen, kalın siyah dudakları üzerindeki iri bıyıklarıyla cüce gibi kalan, şakaklarına, kaşlarına kadar taşmış saçlarıyla büyük başlı kısa boynu yüksek bir Gladstone[2] yakasından taşan bir adam, orta boylu, fevkalade orantılı beyaz çehre, kara kaş ve gözleriyle kabadayı gibi burulmuş bıyıklarıyla, kırmızı fesinin kendine has duruşuyla ağırbaşlı bir gence refakat ediyordu.

Birincisi yanındakinin elinden tutup ileri çekerek, "Efendiler," dedi. "Efendiler, müsaadenizle takdim edeyim... Sevgili dostum Ali Şahap Beyefendi... Sonra yan gözüyle berikinin ağırbaşlı selamına, kibar tavrına bakarak maskaralık edercesine devam etti:

"Benim *bouffon*'um, *farceur*'üm,[3] Triboulet'm...[4] Daha Türkçe söyleyeyim, benim eğlencem."

Kaba, rahatsız edici, dalgalı bir kahkahayla kendi sözlerini alkışladı.

Öteki son derece kırgın ve kızgındı, sonra gülümseyip boyun kırarak:

"Aziz sportmen Mehmet Arif Beyefendi'nin şekerlemecide iki adet fazlası olduğunu itirafa kendimi mecbur hissediyorum..."

1. (Fr.) Sözde. (Y.N.)

2. 1809-1898 arasında yaşamış İngiliz politikacı William Ewart Gladstone'un uzun gömlek yakalarına gönderme yapılıyor. (Y.N.)

3. (Fr.) Soytarı, şakacı. (Y.N.)

4. Le Févrial veya Triboulet (1479-1536) olarak da bilinen Nicolas Ferrial, Fransa Kralı XII. Louis ve I. Francis'in soytarısıdır. (Y.N.)

Bu "ayın"ları sert bir telaffuzla çatlatarak söylüyordu, herkes bu komedi altında üzgün, ne yapacağını şaşırmıştı.

Halil Saffet, İrfan'ın kulağına, "Bu akşam pek güleceğiz," dedi. "Rica ederim bunları inceleyin... Çifte kahkahalar! Nerede kahkaha varsa emin olun ki orada Ali Şahap'la Mehmet Arif vardır..."

Arif kahkahasını bırakmış, herkesin elini sıkıyordu. Şimdi herkes takım takım sohbete dalmışlardı; Necmi ressamla bir köşede görüşüyor, Besim, Mümtaz, Saffet yanlarındaki Arif'le Şahap'a bakıyorlardı. Necmi, konuyu İrfan'ın sanatçı şöhretine getirerek *critique*-dar[1] Gustave Geffroy'nın[2] makalesinden bahsediyor, İrfan, *à la mode*[3] taranmış gür saçlarının, siyah ve levent bıyıklarının kibirli bir görünüm kazandırdığı kırmızı küçük yüzünde sürekli bir hayat ateşiyle parlayan yuvarlak ufak gözleriyle bir dâhi belirtisi göstererek dinliyor; sözleri ağzını açık bırakarak, daima güleç, daima neşeli, sanki bıyıklarının hareketiyle söylercesine bir süratle söylüyordu.

Davetlilerden yalnız Şakir Nimet kalmıştı. Hüseyin Besim mırıldanarak, "Daima böyledir, doktor bey daima bekletmelidir..." diyordu.

Orta boylu, iri başlı, yaralı yüzlü bir bey, "Kim bu, bu Şakir Nimet?" dedi.

Besim tek gözlüğüyle muhatabının tepesinde duran ufak fesini, boynunda usturadan kalmış birkaç tel sakalını, boyunbağının zevksiz bir kıvrımını süzerek arkasını döndü, Necmi'ye yaklaşarak, "*Mon cher*," dedi. "Bu aziz

1. (Fr.) Eleştirmen. (Y.N.)

2. Gustave Geffroy (1855-1926): Fransız gazeteci, sanat eleştirmeni, roman yazarı ve tarihçi. (Y.N.)

3. (Fr.) Modaya uygun. (Y.N.)

doktoru beklemek fikrinde misiniz? Her türlü *étiquette*'ten[1] kaçarak açlıktan ölmek üzereyim... Hem örnekleriyle sabittir ki doktorumuz *exact*[2] değildir."

Necmi'nin ciddi bakışı bir saniye muhatabının gözlerine dikildi. Besim bir tavır almak için gözlüğünü düşürüp takmaya çalışarak belirsiz bir sarılıkla büzüldü, Necmi sonra, "Lütfen biraz daha..." dedi.

Besim omuz kaldırarak "*Épatant*,"[3] diye söyleniyordu. İki kalın, arka arkaya iki kahkaha, Şahap'ın ve Arif'in gürültülü kahkahaları gürledi. Besim öfkeli bir bakışla bu adamları ezmek istercesine baktı. Sonra yine küçümser bir omuz hareketiyle pencereye dönüp dışarı bakmaya başladı.

Bu anda salonun kapısında Şakir Nimet göründü. Küçük, zarif, ince bir adam; acele bir özürle koşup dostunun elini sıkarak ve oradakileri selamlayarak:

"Oh, özürlerimi bildirir ve efendileri beklettiğimden dolayı affımı dilerim. Çünkü ne yapalım, bizim bu kötü mesleğimiz! İki şampanya yahut iki kahkaha arasında bir ekrazmana[4] yahut bir apopleksiye[5] çağrılırız."

Yemek salonuna geçildi. Davetliler sofradaki yerlerini aldılar, yemek başladı.

Yemeğin başlanmasına mahsus bir sessizlik devam ediyordu. Şakir Nimet başını kaldırıp masadakilere bakarak dedi ki:

"Geç kalmama sebep bisikletle gezerken düşen Matmazel Delarie'dir."

1. (Fr.) Topluluk içinde saygıya ve sıraya dayanan kalıplaşmış nezaket kuralları, protokol. (Y.N.)
2. (Fr.) Titiz. (Y.N.)
3. (Fr.) Hayret. (Y.N.)
4. Tıpta kazıyıp yok etmek. (Y.N.)
5. Tıpta inme, felç. (Y.N.)

Hep birden merakla Nimet'e baktılar:

"Gerçek mi?"

Nimet başını sallamakla yetindi.

Nabab Vahap bozuk bir Türkçeyle, "Güzel Madam Delarie için ne keder!" dedi.

Herkes Arif'e baktı, o çatalını bıçağını telaşla bırakmış, doktora haykırıyordu.

"Gizella... Lakin ne diyorsunuz doktor? Bunun ihtimali yok... Şimdi beraberdim."

"Ben de şimdi oradan geliyorum. Demek olmuştur dostum..."

Bir kahkaha, Arif'in perişan, sersem haline karşı Şahap'ın şen şakrak, cesur bir kahkahası yükseldi; katılırcasına gülerek, "Ne tuhaf... Ne tuhaf!" diyordu.

Arif'in karşısına tesadüf etmiş olan Besim, Şahap'ı destekleyerek dostuna, "Ne felaket *mon cher*, dedi. *Votre arme a blessée...*[1]"

İrfan'a Matmazel Delarie hakkında bilgi vermekte olan Saffet, Besim'e iğne batırmak fırsatından istifade için bu sözler üzerine dönüp, "Ooo, tebrikler azizim," diye alay etti.

Besim asabi, alaylı, titreyerek:

"Bu şerefe erişme sebebim?"

"Arif Bey'le kurulan yakınlık..."

"Ya? Nasıl izah buyuruyorsunuz?"

"Çünkü Madam Delarie de sizin Dulcinea'nızdır!"

Herkeste bir tebessüm göründü; Şahap'la, kendini artık toplamak üzere bulunan Arif'in aynı kahkahaları yine çınladı. Besim bozulur gibi oldu, nihayet sadece "*Parbleu*,"[2] dedi.

1. (Fr.) Silahınız yaraladı. (Y.N.)
2. (Fr.) Öyle ya. (Y.N.)

İri başlı, yaralı yüzlü genç bu gülüşlerin sebebini anlamayarak yanındakine soruyordu:

"Kim bu Dulcinea?"

Halil Saffet sofranın öbür ucundan yüksek sesle cevap verdi:

"Don Kişot'un *la dame de la pensée*'si[1]!"

Besim yarı ciddi bir çehreyle, "Efendi," dedi ve alaylı dudaklarından bir darbe gibi düşürdü: "Kâfi!"

Necmi bunlara son vermek için doktora dönerek:

"Ey, aziz doktor, madam tehlikede mi?"

"Ooo, yok, bilakis... Hiçbir şey değil... Ufak bir *égratignure*[2]. İki günlük bir tedavi."

Nabab kalın sesi, bozuk Türkçesiyle tekrar etti:

"Güzel Madam Delarie için ne keder!"

Şahap yanındaki Hüseyin Nazmi'yle pek gizli görüşen Ömer Fevki'ye Arif'in telaş ve heyecanını, doktordan daha fazla bilgi rica etmesini göstererek geliyor, herkese işaretler ederek gülmekten katılıyordu.

Saffet genç ressama eğilip, "Nasıl," dedi, "kahkaha severler nasıl?"

"Ooo, pek şen..." Ve ressam, Necmi'ye güzel sanatlar hakkında bir meseleyi izah için ayrıntıya giriyor, empresyonizm ve Auguste Manet[3] hakkındaki fikirlerini anlatıyordu.

Birdenbire Halil Saffet dikilerek ince dudaklarında hafif bir tebessüm bulunduğu halde bardağını kaldırdı, zayıf bir sesle, "Efendiler," dedi. "Efendiler, şu ziyafette bulunmamıza sebep olan evlilik, bir evlilik değil bir güneşin batışı, bir defin törenidir. Necmi Bey zevkler âle-

1. (Fr.) Hayalî kadın. (Y.N.)

2. (Fr.) Çizik. (Y.N.)

3. Ressam Édouard Manet'nin babası. *Portrait de M. et Mme Auguste Manet* resminde yer alır. (Y.N.)

minden güneşin batması gibi çekiliyor, bu uzun ve başarılarla dolu hayatı gömüyoruz. Yalnız kadınlar bir *meneur galant*[1] değil, bütün *galanterie*[2] bir *gloire*[3] kaybediyor. Beyde *Binbir Gece Hikâyeleri*'ndeki gibi harikalar saçan bir tılsım vardı... Ben kendim için böyle muzaffer bir silah arkadaşını kaybettiğime üzülmekle beraber fevkalade muhterem bir aileye katılmasına son derece memnunum. Bu âlemden batmakla beraber daha hoş, daha mükemmel bir âleme doğuyor ki orada kavuştuğu sabah yıldızı İstanbul'un bütün kadınlık semasındaki *constellation*'ların[4] Sirius'udur[5]. Sizi de bu şerefi, bu saadeti tebrike davet ederim."

Hep ayağa kalkmışlardı.

Necmi kalkıp heyecanlı bir sesle, "Efendiler," dedi, "aranızda geçen ömrümün unutulmaz hatıraları bulunduğunu itiraf ederim, bana karşı gösterilen dostluklara teşekkürler ederim. Ayrılığımız için üzülmekle beraber hayatın bir de ciddi yanı olduğu düşünülünce tuttuğum yolu hepinizin takibe mecbur olduğu anlaşılır... Benim tesellim yalnız budur, her birinizin ayrı ayrı bu yoldan geçmenizi dilerim."

Ve kadehi başı hizasına kadar kaldırıp dişleri gözükürcesine gülerek, "*Adieu libertinage*!"[6] dedi.

Herkes oturdu. Sofra artık tamamen ağırbaşlılığın şakalara feda edildiği neşe devresine geçmişti; artık tamamen şen ve sarhoş olan Şahap'la Arif'in en ufak sebeple

1. (Fr.) Çapkınlık lideri. (Y.N.)
2. (Fr.) Çapkınlık dünyası. (Y.N.)
3. (Fr.) Şöhret. (Y.N.)
4. (Fr.) Yıldız kümesi. (Y.N.)
5. Sirius ya da Akyıldız, Büyük Köpek Takımyıldızı'nda yer alan, bahar ayında kuzey yarımküreden görülebilen, gece gökyüzünün en parlak yıldızıdır. (Y.N.)
6. (Fr.) Elveda hovardalık! (Y.N.)

yükselen kahkahalarına herkes katılıyordu. Besim kibirli dudaklarla Saffet'e veya Mümtaz'a bir söz atıyor, kahkahalara omuz kaldırıp İrfan'ın ağır gülüşlerine, esprili sözlerine kulak asmaz görünüyordu. Şimdi sofra bütün bütün değişti, sohbetler arttı; baygın hareketlerle sandalyelerde sallanarak, çerezlere saldırarak, sarhoşça bir tembellikle birbirlerine laf atarak takım takım oldular.

Nabab, Fevki'nin çokça kaçırınca daima birisine dinlettiği aşk şikâyetlerini belki ikinci defa dinleyerek aynı tekrarlara aynı cevaplarla karşılık veriyor, bir taraftan onun aracılığıyla Lübnanlı bir zenginin hanesine kabul olunacağı için bu angarya arasında, "Lakin kardeş... Vallahi billahi... Ama yok..." diye söz açmaya çalışıyor, ikide birde dönüp Ali Nizami'nin kulağına iki söz fısıldayarak yine dönüyordu. Arif sofranın dağınıklığından istifade ederek kalkmış, Doktor Şakir Nimet'in yanına sokulmuş, yavaş sesle uzun uzun görüşüyor; doktorun teminatına şüphelerle karşılık vererek, kulak kabartan Mümtaz'ın işitmemesini ister gibi sesini alçaltarak devam ediyordu. Yalnız Şahap'la Besim serbesttiler. Birisi bütün bu meclislerden birer kahkaha sebebi ararcasına gözlerini süratle oraya buraya gezdiriyor, öteki bir merasim noksanı, bir süs kusuru bulmaktan zevk alan bir mirasyedi küçümseyişiyle şu sıkıntıya kurban oluşunu sabırla geçirmeye çalışarak susuyordu.

Şimdi yalnız İrfan'ın sesi işitiliyordu:

"Lakin 18. asır başka bir zarafet, başka bir ince düşünce göstermiş. Watteau, Prud'hon, Fragonard, La Tour...[1] Bunlar en büyük üstatları... Kendimce hepsine

1. Jean-Antoine Watteau (1684-1721): Fransız ressam. Pierre-Paul Prud'hon (1758-1823): Fransız romantik ressam. Jean-Honoré Fragonard (1732-1806): Geç rokoko tarzında ressam ve gravür sanatçısı. Maurice Quentin de La Tour (1704-1788): Rokoko tarzında portre ressamı. (Y.N.)

Watteau'yu tercih ederim... Bütün o tarif edilemez, görülemez kadınlıkları, şuhlukları ne mükemmel görmüş, ne mükemmel göstermiş... Ben *Bayram Sabahı*'nı yaptığım zaman bir orijinalite olsun diye yaptım... Doğu hayatında renkli bir sayfa..."

Birdenbire bir hareket oldu, herkes Arif'in kısa boyu, geniş omuzları, şişman karnıyla, haddi aşan bıyıklarının hemen hemen örttüğü yüzüyle ayağa kalkıp gök gürültüsü gibi kahkahalı bir sesle, "Efendiler, müsaadenizle..." dediğini işitti. "Bir şey yapmak istiyorum... Bir şey ki herkesi memnun edecek... Hele beni ve Besim Beyefendi'yi... Yalnız bir kişiyi utandırabilir... Lakin onun bu özelliğinden o kadar çok şüphem var ki bu arzuyu bu şüpheye feda edemem. Şahap Bey dostumuzu takdimle şeref duymuştum... Bunun üstüne bir fıkram daha var ki pek kendine özgüdür... Beyefendi evlidir, asil bir aileye katıldı... Fakat beş parasız evlenmiştir desem inanır mısınız? Bu uzun bir hikâyedir... Yalnız şu kadarını söyleyeyim ki koltuk günü[1] kendisine daima açık olan yardım kesem olmasaydı tıraş olamayacaktı. Ben buna hayran olarak bütün ömrünü parasız geçirmedeki becerisine bir *toast*[2] teklif ederim."

Sofradakiler Şahap'ı o kadar ağırbaşlı ve küçümseyici, o kadar kavgacı buluyorlardı ki bir şey yapıp yapmamakta tereddüt ettiler. Kimsenin bu teklife uyup da kalkmadığını görünce Arif'in bozulması o kadar gülünç oldu ki Şahap'la beraber herkes de gülmeye başladı.

"Efendiler..." Şahap söylüyordu. "Mösyö Delarie'nin Détraqué[3] lakabıyla meşhur kızı kem... alatı[4] Matmazel

1. Perşembe günü gelinin evinden güvey evine doğru gitme alayı. (Y.N.)
2. (Fr.) Kadeh kaldırma. (Y.N.)
3. (Fr.) Çılgın. (Y.N.)
4. Kemalat: Mükemmellik. (Kelime ayrılarak yazılmıştır.) (Y.N.)

Gizella'ya benzemek için şu koca karın ile şu fakir boya çare olmak üzere... Avrupa'ya bir mucit sipariş eden aziz ve muhterem dostum Niyamanzade Arif Beyefendi'nin *bicycle*'larıyla,[1] *tilbury*'lerine, *tandem*'lerine[2], nihayet bütün..."

"Lakin bütün bunlar pek münasebetsiz..."

Ve Besim tarif olunmaz bir küçümseyişle kalktı, Şahap'ın donup kalışı önünde Arif'in kahkahaları arasında Necmi'ye yaklaşıp yavaş bir sesle:

"*Pardon très cher, permisson*...[3] Geciktim... Bekleniyorum... Tebrikler... *Au plaisir*!"

Sofradan hep kalkıldı. Besim, İrfan'la formalite biriki kelime konuşuyorlardı; Şahap fevkalade bir soğukkanlılıkla ellerini göğsüne kavuşturmuş, Besim'e bakıyordu; şimdi ciddi, ağırbaşlı, mağrurdu. Ötede Arif, Fevki ve Nizami'ye gizli gizli gülerek kendisini gösteriyordu. Nabab Vahap bütün bir gece dinlediği dertlerin mükâfatı olmak üzere şu Lübnanlı aileye bu gece takdim olunmak için Fevki'yi çekmekle uğraşıyor, onların inadına kızarak Şahap'ı süzüyordu.

Birer birer, kimisi verilmiş bir söz, kimisi alınmış bir bilet bahane ederek izin istiyorlardı. Şahap, Besim için birçok tuhaflıklar, gariplikler uydurmuş, yeniden yanaştığı Arif'e anlatarak onu güldürüyordu. Nihayet Necmi, Saffet, İrfan, Mümtaz yalnız kaldılar; en sonra Şahap'la Arif'in kahkahaları da dalgalana dalgalana uzaklaştı.

O zaman bütün bu gürültüyle sinirleri harap olmuş dört dost hep bir ağızdan, "Oh!" dediler, sonra rahatça konuşmak için tenha bir köşe aramak üzere çıktılar.

1. (İng.) Bisiklet. (Y.N.)
2. (Fr.) İkili bisiklet. (Y.N.)
3. (Fr.) Pardon canım, izin... (Y.N.)

İNTİHAR EDEN BİRİNE DAİR...

Ne zaman deniz kenarından geçip kendisine tesadüf etsem, büyük bir hürmetle başından şapkasını çıkararak yerlere kadar eğilirdi ve beni bu kadar sevgi ve hürmetle selamlayan bu ihtiyar sandalcıya kibar bir karşılık olsun diye gülerek ta karşıdan, "O*o, buona sera*[1] Barba[2] Yorgi..." derdim ve aramızda bu tatlı selamlaşmalardan doğan samimi bir ilişki oluşmuştu.

Onun için, bir sabah evde otururken, komşumuz ihtiyar kokona[3] Marióra gelip de Barba Yorgi'nin deniz kenarında cesedi bulunduğunu haber verdiği zaman son derece üzüldüm; fakat ihtiyar kadının ifadesine göre bunun ne bir kaza ne de cinayet olmayıp intihar olduğunu öğrenince üzüntüm daha da arttı...

Kadın uzun uzun anlatıyordu: Meğer Barba Yorgi'nin bir oğlu varmış ve sandalcılıkla kazandığı paranın büyük kısmını oğluna yedirecek kadar ona düşkün olduğundan elinde kalan miktarla çok sıkıntı ve sefalet çekmekteymiş... Ve nihayet kış gelip de Tarabya'nın zengin misafir-

1. (İt.) İyi geceler. (Y.N.)

2. Yaşlı, sakallı erkek. İhtiyar Rum meyhanecilere seslenmek için de kullanılır. (Y.N.)

3. Hıristiyan kadınlarına Müslüman Türklerce verilen ad. (Y.N.)

leri dönünce, sandalcıların yazın kazanabildiklerini yemeye mecbur kaldıkları bu zor dönemde, kendisi yazın eline geçeni her zamanki gibi oğluna kaptırdığından, pek kesin olmamakla beraber, intiharın sebebi olarak bu sıkıntılara artık katlanamamış olması görülmekteymiş.

Ben yoksulluk sebebiyle intihara mecbur olan bu ihtiyar adama karşı kalbimde birden ortaya çıkan derin bir incelikle üzülmüşken ihtiyar kadının, papazların Barba Yorgi'nin cenazesini kaldırmayacaklarını söylemesi üzerine, bir dakika evvel kalbimi sızlatan bu büyük üzüntü, bir kin ve nefrete dönüşerek öfkeyle, "O niçin, niçin?" diye sordum.

İhtiyar kadın uzun uzadıya dininin ve dinî âdetlerin yüceliğini göstermek istercesine bir bağlılıkla cevap verdi. O, kendi canına kıyanın dinlerince ne kadar kınandığını ve cezalandırılması gerektiğini ve papazların böyle adamlardan ne kadar nefret ettiklerini ve bu derece suçlanan bir adamın cenazesini kaldırmayıp onu adi birkaç kişinin mezarlığa götüreceğini söylüyordu. Bense kudurmuş bir öfkeyle düşünüyordum ki insanların kendi sahip oldukları mutluluklara erişemedikleri için çektiği acılara dayanamayıp intihar eden günahsızları suçlamaya ve aşağılamaya ne hakları vardı?

Evet, zavallı ihtiyar, sen; bütün ömrünce sürüklediğin hayat yükünü artık taşıyamayacak kadar düşkünleştiğin bu yaşta bile yine sefil ve perişan, aç ve muhtaç kaldığından dolayı zayıf ve hasta ruhunu birden zapt edip ele geçiren derin bir kederle intihara mecbur kalacak kadar çaresizken, seni cezalandırmak için senin aşağılayarak tekmelediğin hayatın gösterişinden ve merasiminden seni yoksun etmeyi düşünen bu insanları pek alçak bulmaz mıydın? Evet, o gösteriş ve merasim ki ömrünü senin gibi yoksullukla bitmez bir kavga içinde değil, bilakis hırsızlıklar ve rüşvetler içinde, yalanlar ve

hileler arasında geçirmiş her zengine büyük tantanalarla bolca verilir. Ve verilecek bedele göre, kilisenizin bütün papazlarından başka Despot Efendi Hazretleri[1] bile seçkin cebine giren paranın nasıl kazanılmış olduğunu düşünmeye lüzum görmeyerek yahut biliyorsa bile pek kolaylıkla unutarak, gösteriş içinde, mücevherle süslü tacı ve sırmalı giysileriyle ta mezarlığa kadar cenazeye eşlik ederek şeref verir.

Ah, bilmiş ol ki bütün bu adamların her birisi bir fırsattan bin türlü yolla faydalanacak kadar kurtçasına ele geçirdikleri makamlarında rahat ve huzur içinde ömür sürerken, sen aç ve sefil süründüğün, çırpındığın fakir kulübende onları kutsarken seni her güzelliğinden, her lütfundan mahrum bırakmış olan bu insafsız, bu haksız, bu adaletsiz hayata tükürdüğün için seni lanete ve nefrete layık görmekten utanmayanların her gün gasp ettikleri bütün şeref ve haysiyetlere bence yalnız sen layıksın... Ve gözümde yalnız sen ve yalnız, herkesin o kadar köpekçesine bir acele ve atılganlıkla tapındığı hayatın bütün yalancı ve hain yaldızlarını bu kadar kuvvetle küçümseyecek kadar büyük kalbinle sen, bütün o çalınmış şeref ve haysiyetler içinde ömür sürenlerin hepsinden yüz bin kere daha saygıya layık ve muhteremsin...

Büyükada, 1324 [1908/1909]

1. Osmanlı Devleti zamanında Rumların dinî liderlerine verilen isim, Rum metropoliti. (Y.N.)

ZEVK İÇİNDE

Artık bu hayattan bıkmıştı. Kurtulmak için ölüm fikirlerine düşecek kadar ölümü bir lütuf, bir nimet, bir iyilik gibi minnetle kabul edecek kadar bıkmıştı. Bu hissiz, arzusuz, tiksintiyle geçirilen gecelerde başkalarının arzularını coşturmak, başka vücutları hazla doldurmak için kendi ölmüş vücudunu satmaktan artık bıkmıştı. Bin türden, bin huydan, bin çeşitten adamlara her saat bir ihtiras gıdası olmaktan, binlerce kolların hırslı baskısıyla harap olmaktan vücudu pörsümüş, dudakları solmuş, çehresindeki tazelik uçmuştu.

Hiç böyle olacağını aklına getirmemişti. En kötü tahminle bir işçinin karısı olacak, gönlündeki yüksek hayallere aykırı olarak çamaşırını kendi yıkayacak, üstünü kendi dikecek, bir potini iki sene sürükleyecek, bir şapkayla yıllarca gezecek... Evet, bunları düşünmüştü fakat bu hayata, bu ağır hayata, bu karanlık emellere, bu pis hayata dair hiçbir hayal kurmamıştı.

Sonra bir gün, birkaç kere kapısından geçen bir genç, gülmüş, selamlamış, konuşmuş, en nazik dikkatlerden başlayıp en hürmetkâr davranışlarda karar kılıp nihayet bir kapı aralığında kendisine kabaca sahip oluvermişti.

Kız yalnız kaldığı zaman hâlâ ne olduğunu bilmiyordu. Ona öyle gelmişti ki bu iş böyle bitmez, bu müm-

kün olmaz; kıyametler kopacak, her şey değişecek, belki güneş duracak... O öyle kurmuştu fakat hayır, bir-iki dakika, ufak bir müsaade, bir önemsememezlik her şeye yetmişti; bir kaza gibi düşünülmeden, umulmadan, akıl ermeden olmuş, onu birkaç günler acıdan ziyade derin bir hayretle meşgul eylemişti.

Sonra genç kız için acı bir hayat başladı: O derdi ki artık sevgilisi onun tamamen esiri, kulu, her şeyi olacak. Namusunun değerini o kadar yüksek takdir ediyordu ki o belki bir gün gelip romanlarda okuduğu gibi ağlayarak, "İstersen öleyim, bir söz söyle, o kadar mesudum!" diyecek... Bunu düşünerek onu bu kadar mutlu ettiği için mutlu oluyor, memnun, neşeli, arzu dolu bekliyordu. Nihayet bir gün, bu hayallerle geçen bir haftadan sonra, artık görünmediğinden şaşırmaya başladı. Belki! Lakin belkiler o kadar arttı ki zavallı hafızası bu yük altında ezilip kaldı.

Nihayet bir darbe, öldürmeyip ezen, paramparça eden müthiş bir darbe geldi. Genç tekrar göründüğü zaman o kadar başka, o kadar köpek gibi, o kadar alaycıydı ki tanımadı. Söyleyecek bir şey bulamadı. Kendisini elde edinceye kadar her türlü alçaklığa razı olmuştu. Şimdi alçaklara mahsus bir zorbalıkla davranıyordu.

İki ay aralıksız onun oldu. Her arzusuna boyun eğdi. Kendini aldatıyor, değişecek diye bekliyor, her gün başka bir yarayla yaralanıyor fakat mecburi bir devamla onun oluyordu; nefret ederek, istemeyerek, onu istercesine razı oluyordu. Bir gün geldi ki genç, artık her türlü hevesini tatmin etmişlere mahsus, onur kırıcı bir lakaytlık gösterdi. O zaman kız bütün gençlik hayallerinin karanlık bir boşluktan başka bir şey olmadığını görerek müthiş bir karamsarlıkla basamaklardan düşmeye başladı. Duymamak, hissetmemek, unutmak gerekiyordu. Kudurmuşçasına bir devamla aylarca bütün komşuların çocuk-

larıyla, hatta uşaklarla, hatta bakkallarla, hatta geçenlerle yattı. O kadar alçaldı. Ve böylece o adamdan intikam almak istiyordu. Eğer o kendini önemsiyorsa... Bu boş fikirden vazgeçti. Yalnız kendisi için üzülmemişti, kendi de gözünde herkes gibi değersizdi, bunu anlatmak istiyordu. Kıymetini o kadar yüksekten takdir ettikten sonra şimdi kendini, kendi varlığını hiç önemsemiyordu. Nihayet gökyüzünün tabakalarından korkunç bir biçimde yuvarlanarak yeryüzüne kuru bir sesle düşen bir göktaşı gibi, hissiz, arzusuz, emelsiz, yalnız yaşamak, yalnız aç kalmamak için bir eve düştü ve sesi boğuk, gürültülü bir inilti oldu; seneler, birçok seneler pislik ve fuhuş içinde geçti.

Sonra birdenbire, kendine bir başka saf gurur, bir başka kadınlık gururu gelmeye başladı. Bütün arkadaşlarının bitmez tükenmez düşüş hikâyelerini dinledikçe, Eugénie için beş yüz lira[1] veren bir mirasyediyi, Eftalya için kendini denize atan bir tüccar kâtibini, Despini için hırsızlık yapan bir adamı işittikçe, o beraber geçen aşk ve heyecan dolu ilk günlerin tadını anlatanları duydukça, karşılarında bilmediği fakat tatmak istediği garip zevkler âleminin masalını dinler gibi durur, hiçbir aşk zevkini bilmediğini düşünerek acınırdı. Bütün bu kirli hayata vahşi bir öfke duymaya başlamıştı; bu sabahlara kadar başkalarının eğlence meclislerinde kölesi olmak, kalbinde ölüm olduğu halde en sefil hazlara katılmaya mecbur oluş, bu acıklı zorunluluk onu azdırıyordu. Bütün bu sarhoş heriflere karşı bir gün vahşi, kaba bir sesle, "Hey siz, hepiniz bana bakınız, bütün size lanet olsun! Allah belanızı versin! Beni rahat bırakınız!" diye haykırmak isterdi. Titreyen dizlerinin üstünde sallanıp hemen düşe-

1. Yaklaşık 100.000 lira. (Y.N.)

cek gibi, elinde yarısını döktüğü kadehini uzatan, içirmeye çalışan, ısrar eden birisine bir gün elinin tersiyle bir tokat atmış, sonra herifin ekşimiş suratını görünce ansızın korkarak şakaya vurmuş, gülmeye başlamıştı.

Fakat artık bütün bunlardan bıkmıştı. Dehşetli bir miskinlik bütün yaşama sevincini altüst etmiş; bu karanlık ve alçaklık içinde, pislikler, küfürler, sefillikler, rezillikler arasında geçen zavallı hayatını düşünerek sonradan anlaşılan feci bir kayıp ümitsizliğiyle herkese, her şeye bir düşmanlık, sakinleştirilmesi mümkün olmayan bir düşmanlık beslemeye başlamıştı. Ah, bütün bu erkekler, eğer bunlar elinde olsaydı, o neler yapacaktı... Fakat yine gülmek, yine sevmek, yine okşamak lazım geliyordu; işte bu kendini kahrediyordu.

Yanındaki odadan Eugénie'nin kahkahalarını işitiyordu. O, bu gece şişman bir kantarcıyla beraberdi. Herifin maskaralıklarına karşı bayılırcasına gülen bu kadını koşup boğmak istiyordu. Başını çevirip yatağında uyuyan genç adama baktı; bu bakışta acı, merhamet, alay, her şey vardı.

Bunlar da ondan bir zevk, ondan bir haz almak için geliyorlar, paralarıyla yalnız aşkın vereceği tutkuları, bir kalbin yalnız vermek isteyeceği zevkleri satın almak istiyorlardı. Vah biçareler... O şimdi hatırladı ki hiçbir kimseye kendi rızasıyla vücudunu vermemişti.

Bunu anlayamıyordu, bir gün kapıdan geçerken hiç tanınmayan bir evde, hiç görülmemiş bir kadını seçmek... Bu kendine manasız, vahşice geliyordu. Kendinde bir arzu kalmamış, her şey sönmüş, bütün emelleri ölmüşken nasıl, nasıl olur da o ihtirasla ister, ihtirasla kendini teslim ederdi? O adam bir mal almak için geliyordu. Ve malı beğeniyor, alıyordu, işte bu kadar... O da tıpkı böyleydi. Onun kalbini kimse alamamıştı, çünkü o ilk darbede ölmüştü.

Şimdi sadece yalnız kalmak, başka emellere bağlı, satılmış olmamak, serbest ve bir başına bulunmak istiyordu. Zira bu her gece kâh art arda devam eden kâh bütün gecesini zapt eden, bu uykusu varsa uyutmayan, yorulmuşsa hissetmeyen, bütün kendi keyfini yaptırmaktan başka bir şeyi düşünmeyen, bunun için para verdiğinden kurbanına karşı zorbalığa daha meyyal görünen, bu alçakça hakka karşılık hayatına, benliğine sahip olan adamlarla bütün geceleri delik deşik oluyordu. Daha hiçbir gece yalnız kaldığını bilmiyordu. Her gelen onu bırakmıyor, sürüklüyor; bütün arkadaşlarında ne imrenişler ne kıskançlıklar ne haller... Ne zaman bir "kıyak" gelse hep buna istekli... Yalnız, yalnız o!

O bütün bu imrenmelere ne kadar kızıyor, bütün bu adamları nasıl tokatlamak, kovmak, yüzlerine tükürmek istiyordu. İmrenme... Halbuki o yalnız kalmaktan, beğenilmemekten, seçilmemekten başka bir şey istemiyordu.

Oh, bu ilk yalnız kalacağı gece... Hiçbir kimseye bağlı olmayarak, kimsenin gelip musallat olmayacağından emin olarak odasında huzurlu oturacağı, sonra binlerce mecburiyetleri, sıkıntıları, rezaletleri aklına bile getirmeyip sadece, şöylece uzanıvereceği, namuslu bir hayatın vicdan rahatlığıyla, temiz fikirlerle uyuyacağı gece... Namusu... Bunun hakikatini, yüceliğini ne kadar anlıyordu. Oh bu gece! Bu imkânsız olan aziz gece! Ona öyle geliyordu ki o gece sevincinden haykıracak, ağlayacak, boğulacak...

Tekrar yanında uyuyan genç çocuğa baktı. Şimdi uyuyor, biraz sonra uyanacak, bütün kalbindeki zehirleri, dudaklarındaki küfürleri, gözlerindeki ateşleri görmeyerek beş dakikada maksadına ulaşan hürmetten soyunmuş bir laubalilikle, onu sırf bir zevk kadını diye tanımaktan kaynaklı bir rahatlıkla dudaklarını arayacak...

Ah, eğer bütün hayatın zevki bunlardan ibaretse bütün bu insanlar ne kadar, ne kadar zavallı olmalıydı... Bilmeyecek ki o kendinden nefret ediyor, o ağlıyor, o sızlıyor ve haykırmak, "Bak, bana bak! Beni Allah aşkına bırak! Bir gece... Bir gececik, senin sayende rahat bir gececik geçireyim. Senin sayende bütün bir gece sade uyuyayım... Oh, bırak!" demek için ölüyor.

Bütün kendinde aradığı şeylere karşı ne fikirlerde olduğunu düşünerek belki hiçbir şey bilmeyen, bu göreneğe uyarak zevk satın almaya gelen bu çocuğa karşı kalbinde şimdi birdenbire ağlamaklı bir hüzün hissederek, "Zavallı çocuk!" diye mırıldandı. Başını eğerek dikkatle bakmaya başladı. Henüz terleyen bıyıkları yarı açık ağzından çıkan nefesle sallanıyor, gözkapakları şeffaf birer zar gibi altlarındaki gençlik manasını gösteriyordu.

Onu öpmek, alnından, belki bir anne busesinden başka bir şeye temas etmemiş oracıktan öpmek istedi. Sonra gencin saf ve ağır nefesini hissederek hayatının bütün pisliğiyle odacığında rahat ve yalnız uyuyan bu muhterem kadını da kirletmemek için birçok zamandan beri bu ilk arzusunu yenerek başını göğsüne düşürdü. "Zavallı ben!" diye mırıldandı.

Teşrinievvel 1313 [Ekim/Kasım 1897]